

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií



Diplomová práce

Financování středních škol v České republice

Eleonora Guteva

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Eleonora Guteva

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Financování středních škol v České republice

Název anglicky

Funding of Secondary Schools in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit finanční zajištění středních škol v České republice. Bude hodnocen vývoj a struktura výdajů spojených se zajištěním činnosti subjektů vyššího stupně sekundárního vzdělávání.

Metodika

Teoretická východiska řešené problematiky budou zpracována na základě literární rešerše. Bude využita metoda studia odborné literatury, české i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů. Významným zdrojem informací jsou databáze Českého statistického úřadu, Ministerstva financí ČR a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Bude využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat budou konstruovány vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele. Bude využita metoda komparace pro vzájemné porovnání a vyhodnocovány rozdíly. Budou využity matematicko-statistické metody. Na základě metody syntézy bude formulován závěr plynoucí z daného zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

analýza, evropské fondy, financování, hospodaření, příspěvková organizace, státní rozpočet, střední škola, školský zákon, školství, zřizovatel

Doporučené zdroje informací

BERGEROVÁ, M. Fundraising pro školy. Praha : Spiralis, 2011. ISBN 978-80-903015-8-0

MADEROVÁ, V. a kol. Vztahy mezi zřizovatelem a příspěvkovou organizací ÚSC. Olomouc : ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-664-8

NAHODIL, F. Veřejná správa a financování veřejného sektoru. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-536-4

PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR, Marek. Veřejný sektor – řízení a financování. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 485 s. ISBN 9788073579364.

STEJSKAL, Jan, KUVÍKOVÁ, Helena, MAJÁTKOVÁ, Kateřina. Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky se zaměřením na nestátní neziskové organizace. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-973-9.

VALENTA, Jiří. Právní rámec řízení škol a školských zařízení: základy práva pro školský management. 1. vyd. Karviná : Paris, 2010. 340 s. ISBN 9788087173169.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 31. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci "Financování středních škol v České republice" vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 03. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré, Ph.D. za cenné rady, připomínky a odborné konzultace, které mi pomohly při zpracovávání diplomové práce.

Financování středních škol v České republice

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na financování středních škol v České republice v časovém období 2014–2020. V teoretické části jsou vymezeny veškeré základní pojmy a definice, které se týkají vzdělání, školství a středních škol. Střední školy se dělí na tři typy: gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště.

Praktická část se zabývá konkrétními statistickými údaji týkajícími se středních škol. Stěžejní kapitolou je rozbor financování středních škol. Finanční prostředky, které zajišťují chod středních škol, plynou najednou z několika zdrojů. Financování středních škol je proto vícezdrojové. Jedná se o finanční prostředky ze státního rozpočtu, z rozpočtů zřizovatelů daných škol a z jiných zdrojů, především z evropských strukturálních a investičních fondů. Celkové výdaje ze státního rozpočtu na střední školy tvořily v průměru 20 % veškerých výdajů na školství.

Jedním ze základních nástrojů přerozdělování financí školám jsou závazné normativy. V roce 2020 došlo k reformě financování regionálního školství, která změnila normativní systém financování škol. Systém financování se nově odvíjí od počtu skutečně odučených hodin, nikoliv od počtu studentů, jak tomu bylo do roku 2019.

Klíčová slova: Analýza, evropské fondy, financování, hospodaření, příspěvková organizace, státní rozpočet, střední škola, školský zákon, školství, zřizovatel

Funding of Secondary Schools in the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis is focused on the financing of secondary schools in the Czech Republic in the period 2014 to 2020. The theoretical part defines all the basic terms and definitions that relate to education, schooling and high schools. Secondary schools are divided into three types: grammar schools, secondary vocational schools and secondary vocational schools.

The practical part deals with specific statistical data concerning secondary schools. The key chapter is the analysis of secondary school financing. The funds that run secondary schools come from several sources at once. High school funding is therefore multi-source. These are funds from the state budget, from the budgets of the founders of the given schools and other sources, especially from the European structural and investment funds. Total expenditures from the state budget on secondary schools accounted for an average of 20 % of all expenditures on education.

One of the elementary tools for redistributing funds to schools is binding standards. In 2020, there was a reform of regional education funding, which changed the normative system of school funding. The funding system is based on the number of hours taught, not on the number of students, as was the case until 2019.

Keywords: Analysis, European funds, funding, management, contribution organisation, state budget, secondary school, school law, education, promoter

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	15
2.1 Cíl práce	15
2.2 Metodika	15
3 Teoretická východiska financování středních škol	18
3.1 Škola jako vzdělávací institut.....	18
3.1.1 Historie školství	19
3.1.2 Postavení školství ve veřejném sektoru	20
3.2 Vzdělávání a vzdělávací systém v České republice	21
3.2.1 Vzdělávací soustava v České republice	24
3.2.2 Vyšší sekundární stupeň vzdělávání – střední škola.....	26
3.2.3 Postavení středních škol ve vzdělávací soustavě České republiky	28
3.2.4 Zřizovatele středních škol	29
3.2.5 Pedagogičtí pracovníci středních škol	30
3.3 Legislativní úprava poskytování vzdělávání	32
3.4 Financování školství v České republice	36
3.4.1 Finanční prostředky určené na střední školy dle zdroje.....	38
3.4.2 Vzdělávání bezplatné a poskytované za úplatu	42
3.4.3 Příjmy a výdaje středních škol.....	43
3.4.4 Vývoj stanovení republikových normativů pro střední školy.....	44
4 Vlastní práce	46
4.1 Vývoj a stav počtu středních škol v České republice.....	46
4.2 Vývoj a stav počtu studentů středních škol v České republice	57
4.3 Vývoj a stav počtu zaměstnanců středních škol v České republice	64
4.4 Financování středních škol v České republice	66
4.4.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu	66
4.4.2 Celkové výdaje státního rozpočtu na segment školství	68
4.4.3 Celkové výdaje státního rozpočtu na střední školy	70
4.4.4 Celkové výdaje krajských rozpočtů na střední školy.....	76
4.4.5 Finanční prostředky čerpané z ESIF na střední školy.....	78
4.5 Vývoj republikových normativů pro střední školy	81
4.6 Výdaje středních škol	82
5 Zhodnocení výsledků	88
6 Závěr	93
7 Seznam použitých zdrojů	95

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vzdělávací soustava v České republice.....	I
--	---

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vzdělávání dle klasifikace ISCED 2011.....	25
Tabulka 2 Rozdělení školských institucí dle jejich správy.....	28
Tabulka 3 Počet středních škol v ČR a meziroční změna počtu středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20.....	47
Tabulka 4 Počty škol, tříd a studentů středních škol podle zřizovatele v ČR ve školním roce 2019/20.....	51
Tabulka 5 Počet středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	52
Tabulka 6 Počet středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let podle krajů v ČR ve školních letech 1999/00 a 2019/20.....	56
Tabulka 7 Počet studentů středních škol v ČR a meziroční změna počtu studentů ve školních letech 1999/00–2019/20.....	59
Tabulka 8 Počet nově přijatých studentů a absolventů středních škol v ČR včetně meziroční změny (v %) ve školních letech 1999/00–2019/20.....	61
Tabulka 9 Počet zaměstnanců středních škol v ČR včetně meziroční změny (v %) ve školních letech 1999/00–2019/20.....	64
Tabulka 10 Schválený státní rozpočet v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	66
Tabulka 11 Skutečné příjmy a výdaje rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	67
Tabulka 12 Plnění schváleného rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v %).....	67
Tabulka 13 Výdaje na školství ze státního rozpočtu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	68
Tabulka 14 Řetězový index výdajů na školství v ČR v letech 2014–2020 (v %).....	69
Tabulka 15 Bazický index výdajů na školství v ČR v letech 2014–2020 (v %).....	69
Tabulka 16 Výdaje ze státního rozpočtu dle typu středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	70
Tabulka 17 Řetězový index výdajů na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v %).....	71
Tabulka 18 Bazický index výdajů na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v %).....	72
Tabulka 19 Průměrné výdaje ze státního rozpočtu na jednu střední školu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	75
Tabulka 20 Celkové průměrné výdaje na jednoho studenta v ČR v letech 2014–2020 (v Kč).....	76
Tabulka 21 Výdaje z krajských rozpočtů na jednotlivé typy středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	77
Tabulka 22 Průměrné výdaje z krajských rozpočtů na jednu střední školu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	78
Tabulka 23 Finanční prostředky poskytnuté středním školám z ESIF podle krajů v letech 2014–2020 (v mil. Kč).....	79
Tabulka 24 Finanční prostředky poskytnuté středním školám z ESIF na Šablony I a II podle krajů v letech 2014–2020 (v mil. Kč).....	80
Tabulka 25 Republikové normativy pro střední školy v letech 2014–2019.....	81
Tabulka 26 Investiční a neinvestiční výdaje středních škol v ČR a jejich meziroční změna (v %) v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	82

Tabulka 27 Průměrná mzda zaměstnanců středních škol a průměrná mzda v ČR v letech 2014–2020 (v Kč)	84
Tabulka 28 Meziroční změna průměrné mzdy zaměstnanců středních škol a průměrné mzdy v ČR v letech 2014–2020 (v %).....	84
Tabulka 29 Průměrná mzda učitelů středních škol dle krajů v ČR a meziroční změna (v %) v letech 2014–2020 (v Kč).....	85
Tabulka 30 Průměrná mzda učitelů mateřských, základních a středních školách v ČR v letech 2014–2020 (v Kč).....	86
Tabulka 31 Základní statistické údaje středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	II

Seznam grafů

Graf 1 Počet středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	48
Graf 2 Počet středních škol v ČR dle typu zřízení ve školních letech 1999/00–2019/20....	49
Graf 3 Podíl počtu středních škol dle typu zřízení na celkovém počtu v ČR ve školním roce 1999/00 a 2019/20 (v %)	50
Graf 4 Podíl počtu středních škol na celkovém počtu středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)	54
Graf 5 Počet středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	55
Graf 6 Počet studentů středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	58
Graf 7 Podíl počtu studentů středních škol podle pohlaví v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)	60
Graf 8 Vývoj počtu nově přijatých studentů a absolventů středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20	62
Graf 9 Průměrný počet studentů na jednu střední školu ve školních letech 1999/00–2019/20	63
Graf 10 Podíl počtu zaměstnanců středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)	65
Graf 11 Celkové výdaje státního rozpočtu, výdaje státního rozpočtu na školství a výdaje na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč).....	73
Graf 12 Podíl výdajů na střední školy a na školství na celkových výdajích státního rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v %).....	74
Graf 13 Podíl investičních a neinvestičních výdajů středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v %)	83
Graf 14 Vývoj výše průměrné mzdy v mateřských, základních a středních školách v ČR v letech 2014–2020 (v Kč).....	87

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
ICT	Informační a komunikační technologie
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace pro vzdělávání

LZ	Limit počtu zaměstnanců
MF	Ministerstvo financí
MP	Mzdové prostředky
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NIV	Neinvestiční výdaje
ONIV	Ostatní neinvestiční výdaje
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
SR	Státní rozpočet
SŠ	Střední škola
ÚIV	Ústav pro informace a vzdělávání
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

1 Úvod

Vzdělání představuje základní investici do budoucnosti, a to jak pro samotného jednotlivce, tak i pro ekonomiku daného státu a celou společnost. Vzdělaný člověk je důležitým faktorem v míře zaměstnanosti, blahobytu a v růstu ekonomiky. Každý člověk by se měl vzdělávat po celý svůj život. Každému stádiu života odpovídá určitá forma vzdělávání. Formální vzdělávání odpovídá počátečnímu stádiu studia. To zajišťují školy a školská zařízení, která jsou součástí uspořádaného vzdělávacího systému a poskytují studium základního, středního a vyššího stupně. Dalším možným způsobem vzdělávání je neformální vzdělávání, které je též institucionalizované a plánované s tím rozdílem, že slouží jako doplněk k formálnímu vzdělávání. Poskytuje se ve formě kurzů či workshopů. Během celého života se člověk vzdělává informálně, když získává znalosti a dovednosti z každodenních aktivit. Jedná se o vzdělávání, které není organizované a není koordinováno žádnou institucí.

Vzdělávací soustava České republiky odpovídá formálnímu vzdělávání. Je členěna do několika stupňů studia počínaje mateřskou školou a konče vysokoškolským stupněm studia. Střední školy jsou součástí regionálního školství a odpovídají vyššímu sekundárnímu stupni vzdělávání. Typově jsou střední školy rozdělovány na gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Věková skupina studentů na středních školách je v rozmezí od 15 do 18 let. Dolní věková hranice je dána ukončením povinné školní docházky. Ovšem na víceletých gymnáziích se vzdělávají i mladší studenti, jejichž vzdělání odpovídá vzdělání na druhém stupni základní školy. V rámci absolvovaného vzdělávacího programu lze získat střední vzdělání s maturitní zkouškou, střední vzdělání s výučním listem nebo nástavbové studium. Legislativní úprava poskytování vzdělávání je tvořena zákony, nařízeními vlády a vyhláškami. Nejdůležitějším závazným dokumentem pro vyšší sekundární stupeň vzdělávání je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Finanční prostředky, které zajišťují chod středních škol, plynou najednou z několika zdrojů. Proto lze chápat financování středních škol jako vícezdrojové. Jedná se o finanční prostředky ze státního rozpočtu, z rozpočtů zřizovatelů škol a z jiných zdrojů, tedy o dary či finanční prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů. Jedním ze základních nástrojů přerozdělování financí školám jsou závazné normativy.

Na základě získaných dat z oficiálních stránek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je v této práci rozebráno finanční hospodaření středních škol v České republice ve stanoveném sedmiletém období v rozmezí let 2014–2020.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit finanční zajištění středních škol v České republice. Je hodnocen vývoj a struktura výdajů spojených se zajištěním činnosti subjektů vyššího stupně sekundárního vzdělávání.

2.2 Metodika

Diplomová práce obsahuje dvě části, část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je zpracována na základě literární rešerše. V práci je využita metoda studia odborné literatury. Významným zdrojem informací jsou internetové zdroje, databáze Českého statistického úřadu (ČSÚ), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchov (MŠMT) a Ministerstva financí (MF). Je využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat jsou konstruovány vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele.

Teoretická část diplomové práce je rozdělena na čtyři tematické kapitoly týkající se středních škol a financování středního školství. Nejprve je charakterizováno školství obecně, a následně vysvětleny základní pojmy související s vzdělávací soustavou České republiky a také konkrétní vymezení vyššího sekundárního stupně vzdělávání. Poté je věnována pozornost legislativním úpravám poskytování vzdělávání a konkrétním legislativním změnám, ke kterým docházelo v souvislosti s financováním středních škol. Poslední kapitola teoretické části je věnována samotnému financování školství. Nejprve jsou vymezeny zdroje financování školských subjektů a dále jednotlivé příjmy a výdaje středních škol. V rámci poslední podkapitoly je rozebrán systém, kterým jsou jednotlivým školám přerozdělovány finanční prostředky.

Praktická část diplomové práce je rozdělena na šest kapitol, které na již konkrétních datech podloží tvrzení z literární rešerše. První tři kapitoly jsou zaměřené na statistické údaje o počtu středních škol, počtu studentů a počtu pedagogů středních škol a na jejich vývoj v časovém horizontu dvaceti let. Pro tyto kapitoly je stanoveno sledované období v rámci školních let 1999/00–2019/20. V rámci těchto kapitol jsou porovnání jednotliví veřejní a neveřejní zřizovatelé středních škol a v závislosti na tom změny počtů středních škol.

Na základě demografických dat o počtu dětí ve věku 15–19 let je vypočítáno kolik středních škol připadá na 10 000 dětí v tomto věkovém rozmezí v jednotlivých krajích. Dále jsou v rámci těchto kapitol porovnány počty nově přijatých studentů a absolventů. Pro porovnání jsou vypočteny i meziroční změny počtu středních škol, studentů i pedagogů. Stěžejní kapitolou praktické části je samotný rozbor financování středních škol. Nejprve je rozebrán vývoj státního rozpočtu a financí z něj poskytovaných na školství a následně konkrétně na střední školy. Pro tuto kapitolu je stanoveno sledované období v letech 2014–2020. Vzhledem k tomu, že financování středních škol je vícezdrojové, jsou v rámci této kapitoly rozebrány i finanční prostředky z krajských rozpočtů. Předposlední kapitola se týká republikových normativů, které slouží k přerozdělování finančních prostředků do škol. Rozebrán je jejich vývoj v čase a pozornost je věnována reformě normativního financování, ke které došlo v roce 2020. Poslední kapitola praktické části je zaměřena na konkrétní výdaje středních škol. Velký důraz je kladen na mzdové prostředky a jejich porovnání s celorepublikovým průměrem. Mzdové prostředky jsou dále porovnány na základě regionálního rozdělení a dle příslušného stupně studia, na kterém pedagog vyučuje.

Pro výpočty s daty jsou použity ukazatele meziročního tempa růstu, průměrného meziročního tempa růstu, řetězového a bazického indexu.

Bazický index udává změnu oproti zvolenému základnímu období. Vypočtené hodnoty poukazují na vývoj trendu výdajů oproti zvolenému základnímu období, kterým je rok 2014. Výpočetní vzorec:

$$B = \frac{\text{hodnota současného období}}{\text{hodnota základního období}} * 100 \quad (1)$$

Řetězový index udává meziroční změnu výdajů. Na základě vypočtených hodnot je možné porovnat, jak se změnilы hodnoty oproti předcházejícímu roku. Výpočetní vzorec:

$$R = \frac{\text{hodnota současného období}}{\text{hodnota minulého období}} * 100 \quad (2)$$

Tempo růstu ukazuje míru dynamiky časové řady porovnávající hodnotu ukazatele v daném časovém období s hodnotou bezprostředně předcházející, a to formou poměrného čísla. Výpočetní vzorec:

$$r = \frac{x_1 - x_0}{x_0} * 100, \quad (3)$$

kde

r ... tempo růstu;
 x₀ ... původní hodnota;
 x₁ ... aktuální hodnota.

Průměrné tempo růstu je doplňující ukazatel k tempu růstu. Vyjadřuje, jaké konstantní tempo růstu ve sledované časové řadě by vedlo ke stejné poslední hodnotě. Jedná se o použití geometrického průměru. Výpočetní vzorec:

$$\bar{X}_G = \sqrt[n]{x_1 * x_2 * \dots * x_n}, \quad (4)$$

kde

X_G ... geometrický průměr;
 x₁ ... první hodnota;
 x₂ ... druhá hodnota;
 x_n ... n – tá hodnota;
 n ... počet hodnot.

Na základě výše zmíněných vzorců (3 a 4) jsou propočítány meziroční změny a průměrné meziroční změny počtu středních škol, počtu studentů a počtu zaměstnanců středních škol. Vzorce bazického a řetězového indexu (1 a 2) jsou použity pro zkoumání vývoje výdajů ze státního rozpočtu na segment školství a střední školy.

3 Teoretická východiska financování středních škol

Teoretická část diplomové práce vymezuje důležité pojmy týkající se problematiky středního školství a jeho financování. Střední školy jsou v rámci vzdělávací soustavy České republiky označovány jako vyšší sekundární stupeň vzdělávání. Finanční prostředky, které do nich plynou, lze rozdělovat na veřejné a soukromé. Veřejné finanční prostředky plynou ze státního rozpočtu, z rozpočtů krajů a obcí a z evropských strukturálních a investičních fondů. Soukromé plynou od soukromých fyzických a právnických osob.

3.1 Škola jako vzdělávací institut

Průcha (2002, s. 389–390) uvádí „*Škola je instituce ve veřejném nebo soukromém vlastnictví, v níž jsou dětem a mládeži zprostředkovávány v systematickém vyučování vědomosti a dovednosti, jež jim mají umožňovat samostatné životní činnosti v rámci státního a společenského uspořádání. Školy to poskytují zpravidla v určitém vymezeném čase, nacházejí se nezávisle na střídání žáků a učitelů na stejném místě a orientují se na příslušné formy výchovy a vzdělávání.*“ Škola je instituce, která přispívá k celkovému rozvoji jedince. Poskytuje poznatky a dovednosti, které by nemohl jedinec získat mimo prostředí školy. Škola garantuje mladým lidem příznivé prostředí do doby, než dospějí. Školské prostředí je zároveň součástí životního prostředí dětí, tráví zde značnou část svého života a škola je místem, kde děti vyrůstají a vyvíjejí se.

Rektořík (2007, s. 129) tvrdí, že vzdělání je možné označit za pozitivní externalitu. Vzdělání má pro společnost mnoho pozitivních důsledků, protože přímo ovlivňuje ekonomiku a sociální a kulturní rozvoj státu.

Dle Francové (2004, s. 26) mají všechny školy v dnešní době právní subjektivitu a hospodaří, jako příspěvkové organizace. Jsou zřizovány územními samosprávnými celky za účelem neziskovosti a samostatné právní subjektivity. Příspěvkové organizace spravují majetek, který je ve vlastnictví jejího zřizovatele, a to na základě zřizovací listiny. „*Příspěvkové organizace jsou povinny:*

- *plnit určené úkoly nejehospodárnějším způsobem a dodržovat stanovené finanční vztahy ke státnímu rozpočtu;*

- *vynakládat peněžní prostředky, které mají k dispozici, jen na účely, na které jsou určeny, a to na krytí nezbytných potřeb, na krytí opatření nutných k zabezpečení nerušeného chodu;*
- *dodržet, aby úhrady, ke kterým se příspěvková organizace zaváže v účetním období, nepřekračovala její rozpočet na příslušné účetní období;*
- *v případě, že skutečná výše výnosů a nákladů v průběhu rozpočtového roku neodpovídá jejich rozpočtované výši a je předpoklad, že může být zhoršen rozpočtovaný hospodářský výsledek, učinit taková opatření, která zajistí jeho vyrovnání.“*

Francová (2004, s. 27) uvádí, že zřizovatel příspěvkové organizace zajišťuje její vztah ke státnímu rozpočtu nebo rozpočtu kraje. Finanční prostředky se do škol dostávají přes rozpočtové normativy a limity.

3.1.1 Historie školství

Dvořáková (2015, s. 160–241) uvádí, že příchod křesťanství ovlivnil společnost v mnoha směrech a s jeho příchodem se začalo šířit i vzdělání. První školy na území českého státu vznikaly již v 10. století a jednalo se o školy církevní. Církevní školy mohli navštěvovat pouze chlapi, ti byli určeni pro kněžskou dráhu a pro funkci světských úředníků. Dívky se mohly vzdělávat pouze výjimečně, a to buď prostřednictvím soukromých vychovatelů, nebo v kláštorech. Církevní školy existovaly dvojího typu: pro členy mnišských řádů školy klášterní, pro světské kněze v sídlech biskupů školy katedrální. Školy klášterní jsou spojené s příchodem benediktinů do Čech (rok 993), školy katedrální jsou spojené se vznikem pražského biskupství (rok 973). Dále autorka tvrdí, že 19. století bylo stoletím vzniku moderních školských soustav. Rozvíjely se všechny stupně školství – elementární, střední i vysoké. Školství se stalo předmětem pozornosti státu, a to na základě osvícenské tendence, církevní vliv byl podstatně omezen (bylo jim ponecháno pouze řízení vyučování náboženství a právo zřizovat školy). V roce 1868 byly zřízeny nové orgány státní správy (místní, okresní a zemské), které řešily otázky spojené nejen se školstvím, ale i s veškerým chodem státu. V roce 1869 byla zavedena povinná školní docházka a zákon s tím spojován zavedl nové typy lidových škol – obecné a měšťanské a také umožnil další vzdělávání učitelů v učitelských ústavech. Zákon z roku 1869 dále vymezoval obsah vzdělání, pravidla pro zřizování školy a zásady hmotného a sociálního zabezpečení učitelů.

Kasper a Kasperová (2008, s. 198) uvádí, že rok 1989 byl pro české školství zlomový, došlo k řadě změn v otázkách vzdělávací politiky – v oblasti řízení, financování, vzdělávací nabídky atd. Školy získaly právní subjektivitu a mohly rozhodovat samostatně o svém provozu. Financování školství je převážně hrazeno ze státního rozpočtu, nově se na něm začali podílet i obce, kraje, rodiče žáků ad. Začaly vznikat nové druhy škol, které odpovídaly trhu práce (nové druhy odborných škol, nové studijní obory), ale i vývojovým trendům v zahraničí (vyšší odborné školy, strukturování vysokoškolského studia na bakalářské a magisterské navazující aj.). Ke školám financovaných výhradně ze státního rozpočtu přibýly školy zřizované soukromými osobami, společnostmi, církvemi. Byla posílena autonomie škol, co se týče úprav učebních plánů, osnov, volby učebnic atp. Byl položen velký důraz na výuku cizích jazyků na všech školách. V roce 2004 byl vydán legislativní dokument, kterým se celé školství řídí – Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon).

3.1.2 Postavení školství ve veřejném sektoru

Podle Pekové (2008, s. 29) je každé hospodářství založeno na tzv. smíšené ekonomice. Smíšenou ekonomiku tvoří veřejný a soukromý sektor. V soukromém sektoru je primárním cílem dosažení zisků, ve veřejném sektoru je cílem zajištění bezpečnosti občanů a uspokojování potřeb široké veřejnosti.

Maaytová (2015, s. 17) uvádí, že veřejný sektor je spravován veřejnou správou a je založen na společném vlastnictví. Rozhoduje se v něm veřejnou volbou, a to na základě veřejného zájmu. Veřejným zájmem se rozumí takový zájem, který odpovídá potřebám celé společnosti.

Dle Hamerníkové a Kubátové (2004, s. 20) veřejný sektor zahrnuje instituce zabývající se poskytováním veřejných statků. Hlavním charakteristickým rysem těchto institucí je jejich částečné nebo úplné financování z veřejných prostředků. Existují dva základní druhy institucí, a to instituce státní (např. ministerstva) a instituce samosprávné. Ve veřejném sektoru vystupují dva druhy činitelů: aktéři státní správy a aktéři samosprávy. Jejich role je upravena zákony. K těmto zákonům zejména patří:

- Zákon č. 2/1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ve znění pozdějších úprav;

- Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích ve znění pozdějších předpisů.

Peková (2011, s. 37) říká, že veřejný sektor má za úkol zajistit udržitelný sociálně-ekonomický rozvoj společnosti. Zajišťuje potřebné veřejné statky a pomocí přerozdělovacích procesů efektivně alokuje finanční prostředky. Jedním z velkých úkolů veřejného sektoru je vytvářet podmínky pro fungování soukromého sektoru, zabezpečovat jeho ochranu prostřednictvím zřízení např. služby policie, hasičů, záchranné služby atd.

Působnost územních samosprávných celků ve školství je vymezena v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v části sedmáct. Dle § 177 odstavec 1 územní samosprávu ve školství vykonávají obce a kraje. V § 178 odstavec 1 je uvedeno, že obec má povinnost zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území, v případě cizince s místem pobytu. Obec je tedy povinna zřídit základní školu. Dle § 181 odstavec 1 je kraj povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělávání. Za tímto účelem kraj zřizuje střední školy a vyšší odborné školy.

3.2 Vzdělávání a vzdělávací systém v České republice

Adámková (2009, s. 13) uvádí, že vzdělávání je hlavním faktorem úspěšnosti jedince a následně i celé společnosti. Vzdělaný člověk je velkým přínosem pro společnost zejména proto, že odvádí vyšší příspěvky do státního rozpočtu a je významným faktorem zaměstnanosti, blahobytu a růstu ekonomiky. Zároveň nezatěžuje státní rozpočet sociálními nároky a vzdělání se vyplácí jak jemu, tak i společnosti. Vzdělávací systém hraje významnou roli v rozhodovacím procesu profesního zařazení člověka.

Dle Kleňhové a kol. (2009, s. 13) je vzdělávání základní investicí do budoucnosti, a to vzhledem k rozvoji jedince tak i pro ekonomiku a společnost. Každý člověk by se měl vzdělávat po celý svůj život. To je trendem současné vzdělávací politiky v České republice i v celé Evropě.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) stanovuje zásady a cíle vzdělávání. Primární zásady vzdělávání spočívají v zajištění rovného přístupu každého občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace. Zohledněny musí být vzdělávací potřeby jednotlivce. Bezplatné základní a střední vzdělávání občanů

České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie musí být zajištěno ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí. Obecné cíle vzdělávání spočívají v rozvoji osobnosti člověka, kterého vybaví poznávacími a sociálními způsobilostmi a mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život. Přípraví jej na výkon povolání nebo pracovní činnost. Naučí jej získávat informace a učit se v průběhu celého života. Občan získá všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání, utváří si vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého.

Formy vzdělávání

ČSÚ (2016) vzdělávání rozděluje dle základního členění na formální, neformální a informální. **Formální vzdělávání** je vzdělání, které je institucionalizované a plánované, uskutečňované prostřednictvím veřejných organizací a uznávaných soukromých subjektů, které tvoří formální vzdělávací systém celé země. Má přesně vymezené cíle a je legislativně upraveno. Formální vzdělávací programy jsou schvalovány národními vzdělávacími úřady. Kvalifikace, vycházející z formálního vzdělávání, jsou vzdělávacími úřady uznávány. Tento typ vzdělávání odpovídá počátečnímu vzdělání. Počáteční vzdělávání je definované jako formální vzdělávání jedinců před jejich prvním vstupem na trh práce. Institucionalizované vzdělávání je takové vzdělávání, které je poskytováno organizací v uspořádaném vzdělávacím systému, kde je vztah student–učitel.

Dle oficiálního dokumentu UNESCO (2012) **neformální vzdělávání** je stejně jako formální vzdělávání institucionalizované a plánované. Rozdílem je, že slouží jako doplněk k formálnímu vzdělávání. Je organizované např. nadacemi, kulturními institucemi. Zaměřuje se na osoby všech věkových skupin a může mít krátkou dobu trvání. Poskytuje se většinou ve formě kurzů, workshopů nebo seminářů. Na základě neformálního vzdělávání většinou nelze získat uznávanou kvalifikaci, jako tomu je ve formálním vzdělávání. Neformální vzdělávání může zahrnovat programy přispívající ke gramotnosti dospělých a mládeže a ke vzdělávání dětí mimo školní docházku, stejně jako programy poskytující základní životní dovednosti, pracovní dovednosti a sociální nebo kulturní rozvoj. Může zahrnovat přípravu učňů a zlepšování jejich dovedností. Ukončení neformálního vzdělávacího programu neumožňuje přístup k vyšším úrovním vzdělávání.

ČSÚ (2016) uvádí, že **informální vzdělávání** lze chápat jako proces získávání znalostí, dovedností, osvojování si postojů na základě celoživotních zkušeností z prostředí a kontaktů s ostatními lidmi. Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání není

organizované, je institucionálně nekoordinované a jeho aktivity jsou méně strukturované. Informální vzdělávání může zahrnovat učební aktivity v rodině, na pracovišti, v každodenním životě. Klasifikace ISCED počítá i s touto formou vzdělávání, proto zahrnuje tzv. nahodilé nebo namátkové učení, tj. různé formy učení, které nejsou organizované nebo které zahrnují předávání informací, ale nejsou zamýšleny k učení. Jako příklad lze uvést poslech rozhlasového pořadu, sledování televizního vysílání nebo průběh pracovního jednání.

Vzdělávací politika

Kalous (1997, s. 7) definuje politiku vzdělávání takto „*Vzdělávací politikou rozumíme principy, priority a metody rozhodování vztahující se k uplatňování společenského vlivu na vzdělávání. Toto rozhodování zahrnuje strategické záměry rozvoje vzdělávání, legislativní rámce činnosti vzdělávacích a vzdělávaných subjektů. Dále pak jde i o způsob financování, vymezení vzdělávacích cílů a obsahů, stimulování a ovlivňování činnosti vzdělávacích subjektů a způsob jejich kontroly.*“

Dle Brdka a Vychové (2004, s. 16) by měla vzdělávací politika být výsledkem totožného nalezení základních postojů k řešení praktických problémů v problematice vzdělávání a výchovy. Tato praxe by měla být dodržena bez ohledu na to, která vláda je momentálně u moci. Nejedná se o koncepci ministerstva nebo o program politické strany. Vzdělávací politika by měla zajistit plynule probíhající vývoj školství. Aby nedošlo k rozcházení názorů, na tvorbě vzdělávací politiky by se měli podílet kromě ministerských úředníků a politiků také pedagogičtí odborníci a jednotlivé školy.

Adámková (2009, s. 15–17) uvádí, že vzdělávací politika je interdisciplinární (je třeba čerpat z mnoha vědních disciplín), prakticky orientovaná (hledá řešení problémů v oblasti vzdělávání a příležitosti dalšího rozvoje), analytická (zabývá se rozborem vzdělávacích procesů) a normativní (nastavuje pravidla a zabývá se prosazováním veřejného zájmu v oblasti vzdělávání a výchovy). Vzdělávací politika není realizována pouze na úrovni státu, ale lze také rozlišovat jednotlivé úrovně vzdělávací politiky – globální, nadnárodní, národní, regionální, lokální, školskou a univerzitní. Klíčovou úrovní je však národní stát a jeho instituce (vláda, parlament, ministerstvo), jejichž úkolem je stanovení priorit, vzdělávací koncepce, způsobu financování a stanovení legislativního rámce. Hlavním exekutivním orgánem je v České republice Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Fryč a kol. (2020, s. 9) uvádí, že v roce 2020 vznikl dokument Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+, který navazoval na Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Tento dokument má za úkol připravit vzdělávací systém na nové výzvy, ale zároveň řešit problémy, které ve školství přetrvávají.

Fryč a kol. (2020, s. 16–19) stanovují, že hlavním předpokladem pro úspěch je dosažení strategických cílů. První strategický cíl je „*Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život.*“ Tímto strategickým cílem MŠMT reaguje na změny v technologických, hospodářských, sociálních, kulturních a environmentálních odvětvích. Tyto změny lze také nazývat čtvrtou průmyslovou revolucí. Ovlivňují ve velké míře vzdělávací systém a je nutné jim vzdělávací obsah i jeho předávání přizpůsobovat. Druhý strategický cíl je „*Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.*“ Nerovnosti ve vzdělávání jsou dlouhodobým problémem a Česká republika patří mezi státy s největšími vzdělávacími nerovnostmi, které závisí na sociálním statusu rodin a přístupu ke vzdělávacím organizacím.

3.2.1 Vzdělávací soustava v České republice

Dle Adámkové (2013, s. 32–33) se právo každého na vzdělávání v České republice realizuje pomocí tzv. výchovně vzdělávacích soustav, jejichž součástí jsou školy a školská zařízení, která jsou zařazena do sítě škol. Vzdělávací soustavy v jednotlivých zemích se liší a některé typy škol nemají adekvátní mezinárodní zastoupení. Lze říct, že zaměření a délka studia jsou specifické pro danou zemi.

Kalous a Veselý (2006, s. 36) uvádí, že český vzdělávací systém je řízen na základě legislativních norem, a to především školským zákonem, na který navazují příslušné vyhlášky.

Pro mezinárodní srovnání se dle ČSÚ (2016b) využívá Mezinárodní standardní klasifikace – ISCED 2011 (International Standard Classification of Education) která uvádí, že školská vzdělávací soustava v České republice je členěna do několika stupňů vzdělání. Počínaje mateřskou školou a vysokoškolským vzděláním konče (ISCED 0 – ISCED 8). Na obrázku 1, který je součástí příloh, je zobrazeno schéma vzdělávací soustavy v České republice. UNESCO vytvořilo organizaci ISCED v 70. letech za účelem umožnění mezinárodního srovnání vzdělávacích systémů. Klasifikace ISCED slouží pro uspořádání

vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací do vzdělávacích úrovní a oborů. Zařazuje jednotlivé vzdělávací programy dle jejich obsahu pomocí dvou hlavních kritérií: úrovně vzdělání a obory vzdělání. V tabulce 1 je uveden seznam vzdělávání dle klasifikace ISCED 2011.

Tabulka 1 Vzdělávání dle klasifikace ISCED 2011

Vzdělávací program	Dosažené vzdělání
ISCED 0	Vzdělávání v raném dětství a preprimární vzdělávání
ISCED 1	Primární vzdělávání
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělávání
ISCED 3	Vyšší sekundární vzdělávání
ISCED 4	Postsekundární neterciální vzdělávání
ISCED 5	Krátký cyklus terciálního vzdělávání
ISCED 6	Bakalářský stupeň studia
ISCED 7	Magisterský stupeň studia
ISCED 8	Doktorský stupeň studia

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2016b)

Dle ČSÚ (2016b) je vzdělávání v rámci **ISCED 0** v České republice realizováno v mateřských školách. Ty se dělí na dvě kategorie, a to rozvoj vzdělávání v raném dětství (0–3 let) a preprimární vzdělávání (3–6 let). Jedná se o nepovinnou formu vzdělávání. V rámci **ISCED 1 a 2** se jedná o primární a nižší sekundární vzdělávání, tedy vzdělávání realizované v základních školách. Na této úrovni se jedná o primární a nižší sekundární vzdělávání, které poskytuje žákům základní dovednosti ve čtení, psaní a počítání (tj. literární a numerickou gramotnost) a vytváří pevný základ pro osobní a sociální rozvoj. Dělí se na první a druhý stupeň základní školy. Základní škola je povinná a žáci ji navštěvují od 6 do 15 let. Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném ukončení. V úrovni **ISCED 3** jsou střední školy. Jedná se o střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou (gymnaziální obory, ostatní obory), střední vzdělání s výučním listem, konzervatoř. Na střední školu vstupují studenti ve věku mezi 14 a 16 let. Úroveň **ISCED 4** je nástavbové studium. Jedná se o střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou nebo výučním listem. Ve vzdělávacím programu **ISCED 5** je realizován krátký cyklus terciálního vzdělávání. Jde tedy o programy, které poskytují praktické profesní

dovednosti a schopnosti. Může se jednat o technické vzdělávání nebo vyšší odborné vzdělávání (VOŠ). V rámci úrovně **ISCED 6, 7 a 8** je realizováno vysokoškolské studium ve všech třech stupních. Bakalářský stupeň studia je první. Podmínkou studia na tomto stupni vzdělání je úspěšné složení maturitní zkoušky. Jedná se o tříleté studijní programy. Bakalářské studijní programy jsou ukončené státní závěrečnou zkouškou s titulem bakalář (Bc.). Následující je magisterský stupeň studia. Podmínkou studia na tomto stupni vzdělání je úspěšné složení státní závěrečné zkoušky v bakalářském stupni studia. Jedná se o dvouleté studijní programy. Magisterské studijní programy jsou ukončené státní závěrečnou zkouškou s titulem magistr, inženýr (Mgr., Ing.). Posledním a zároveň nejvyšším stupněm vzdělávacího systému České republiky je doktorský stupeň studia. Doktorské studijní programy navazují na vysokoškolské vzdělání. Jsou ukončené státní doktorskou zkouškou s titulem doktor (Ph.D.).

3.2.2 Vyšší sekundární stupeň vzdělávání – střední škola

Adámková (2009, s. 89) uvádí, že vyšší sekundární stupeň vzdělávání v České republice odpovídá středním školám. Ty mají za úkol poskytovat středoškolský stupeň (postobligatorní sekundární stupeň) vzdělávání, které navazuje na povinnou školní docházku. Střední školy se dělí do dvou hlavních kategorií, a to na programy všeobecného vzdělávání – jedná se o vzdělání v gymnaziálních oborech a lyceích a na programy odborného vzdělávání – ty představují programy, které jsou zakončeny maturitní zkouškou nebo výučním listem. Tyto dvě kategorie mají společný cíl poskytnout studentům odpovídající kvalifikační schopnosti a základ pro další vzdělávání. Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) se rozlišují stupně středoškolského vzdělávání, a to na střední školy s vzdělávacím programem v délce jednoho až dvou roků (nástavbové studium), střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání s maturitní zkouškou. Zřizování středních škol spadá do samostatné působnosti krajů. Kromě krajů zřizují střední školy také církve. Soukromé školy jsou zřizovány soukromými subjekty. Základní rozdělení středních škol:

- gymnázia;
- střední odborné školy;
- střední odborná učiliště.

Dle Ústavu pro informace ve vzdělávání (2009/10, s. 24) střední školství obstarává vzdělávání a praktickou odbornou přípravu pro populaci mladých lidí po ukončení primárního stupně vzdělávání a před nástupem do zaměstnání nebo před vstupem na vysokou školu. Hlavním cílem středního vzdělávání je rozvíjet vědomosti, dovednosti a hodnoty získané ve vzdělávání primárním. Střední školy navštěvují žáci ve věkovém rozmezí od 15 do 18 let. Počáteční věková hranice je dána ukončením povinné školní docházky. Víceletá gymnázia zasahují svými vzdělávacími programy do povinného vzdělávání a navštěvují je i žáci mladší. Střední školy jsou označovány typově jako gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. V rámci jedné školy může být realizováno více forem a druhů vzdělávání. Příkladem může být spojení dvou středních škol. V závislosti na délce absolvovaného vzdělávacího programu lze na střední škole získat:

- střední vzdělání s maturitní zkouškou – možné délky studia: 4 roky po ukončení primárního vzdělávání, 6 nebo 8 let na víceletém gymnáziu;
- střední vzdělání s výučním listem – délka studia: 2-3 roky sekundárního stupně vzdělávání;
- střední vzdělávání (nástavbové studium) – délka studia: 1-2 roky.

Formát délky studia odpovídá denní formě vzdělávání. Je možné dosáhnout stejného stupně vzdělání i jinou formou (dálkové studium), přičemž vzdělání je na stejné úrovni.

Ústav pro informace ve vzdělávání (2009/10, s. 25–26) dále uvádí, že na gymnáziích se vyučují všeobecné obory zakončené maturitní zkouškou. Tento program vzdělání má za cíl vybavit žáka všeobecným rozhledem a připravit ho na navazující vysokoškolské vzdělávání. Gymnázia se dělí dle délky studia na čtyřletá, šestiletá a osmiletá. Na čtyřleté gymnázium může nastoupit žák po řádném ukončení povinné školní docházky. Šestiletý studijní program je určen pro žáky, kteří ukončili sedmý ročník základní školy a osmileté studijní programy jsou připravené pro žáky, kteří úspěšně ukončili pátý ročník základní školy. Víceletá gymnázia se člení na nižší stupeň, který odpovídá druhému stupni základní školy, a na vyšší stupeň. Gymnázia na svém nižším stupni zajišťují povinnou školní docházku, po jejím ukončení není studium povinné. Obory s maturitní zkouškou jsou profesně a prakticky zaměřeny. Převážně je zprostředkovávají střední odborné školy. Dále jsou to obory lyceí (technické, ekonomické, pedagogické aj.), která poskytují praktické zaměření na širším všeobecném základě. Střední vzdělání s maturitní zkouškou poskytuje kvalifikaci k přímému výkonu povolání nebo umožňuje vstup do vysokoškolských studijních programů. Obory poskytující střední vzdělání s výučním listem jsou primárně

prakticky zaměřeny. Vyučují se zpravidla na středních odborných učilištích. Tento typ vzdělání po ukončení neumožňuje vstup do vysokoškolských studijních programů.

3.2.3 Postavení středních škol ve vzdělávací soustavě České republiky

Dle Francové (2004, s. 13) vyšší sekundární vzdělávání, tedy střední školy jsou zařazeny do regionálního školství. Rozdělování finančních prostředků souvisí se správou jednotlivých škol. Podle toho lze rozlišovat regionální školství, přímo řízené a financované školství a ostatní přímo řízené organizace. V tabulce 2 jsou vypsány tyto kategorie a odpovídající školské instituce.

Tabulka 2 Rozdělení školských institucí dle jejich správy

Regionální školství	Mateřské školy a předškolní zařízení
	Základní školy vč. nižších ročníků víceletých gymnázií
	Zvláštní školy
	Gymnázia
	Střední odborné školy
	Střední odborná učiliště
	Vyšší odborné školy
Přímo řízené a financované školství	Vysoké školy a univerzity
Ostatní přímo řízené organizace	Česká školní inspekce
	Státní správa ve školství

Zdroj: Francová (2004, s. 13)

Regionální školství

Adámková (2009, s. 88) pod pojmem regionální školství označuje institucionální vzdělávací soustavu, která zahrnuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a speciální školství v České republice.

Dle Pekové (2012, s. 254) do regionálního školství spadají všechny školy kromě škol vysokých. Jedná se o mateřské školy a předškolní zařízení (MŠ), základní školy (ZŠ) včetně nižších ročníků gymnázií, speciální školy, gymnázia (Gy), střední odborné školy (SOŠ),

střední odborná učiliště (SOU), integrované střední školy (ISS), vysoké odborné školy (VOŠ). Dále je možné poskytovat žákům základní umělecké vzdělání, zájmové či jazykové vzdělávání. V jednom kraji (regionu) o hospodaření s finančními prostředky pro školská zařízení rozhodují příslušné instituce vykonávající státní správu ve školství. Jedná se o obce, odbory školství krajských úřadů (OŠ KÚ), MŠMT, Českou školní inspekci (ČŠI), Školské rady (ŠR), ředitele škol.

Kalous a Veselý (2006, s. 82–83) uvádí, že hlavním úkolem regionálního školství je zajistit dostatek možností ke vzdělání, které je zákonem označeno jako služba poskytovaná ve veřejném zájmu. Primárně by se mělo zaměřovat na kvalitní vzdělávání dětí, žáků a studentů.

3.2.4 Zřizovatele středních škol

V § 8 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je definováno právní postavení škol a školských zařízení. V prvním odstavci § 8 jsou definováni tzv. veřejní zřizovatele školských zařízení, což jsou vyšší a nižší územně samosprávné celky, které se řídí předpisy veřejného práva. Do této kategorie patří:

- stát;
- kraj;
- obec;
- dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství.

Dle MŠMT (2021a) veřejní zřizovatelé zřizují školu zpravidla v právní formě příspěvkové organizace nebo školské právnické osoby. Další kategorií zřizovatelů jsou tzv. neveřejní zřizovatele. Do této kategorie patří:

- soukromé právnické osoby;
- registrované církve a náboženské společnosti.

Těmto zřizovatelům bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, ostatní právnické osoby a fyzické osoby. Neveřejní zřizovatelé nejčastěji využívají právní formy společností s ručením omezeným a školské právnické osoby.

3.2.5 Pedagogičtí pracovníci středních škol

Hlavním dokumentem, který zastřešuje pravidla pro pedagogické pracovníky je zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů je definován pedagogický pracovník jako osoba, která vykonává přímou vyučovací, výchovnou, speciálně-pedagogickou nebo pedagogicko-psychologickou činnost svým působením na vzdělávaného (tzv. přímá pedagogická činnost). Pedagogický pracovník je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státní školy. Přímou pedagogickou činnost může vykonávat:

- učitel;
- pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků;
- vychovatel;
- speciální pedagog;
- psycholog;
- pedagog volného času;
- asistent pedagoga;
- trenér;
- metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně;
- vedoucí pedagogický pracovník.

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků vymezuje § 3 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Pedagogickým pracovníkem může být každý, kdo je plně způsobilý k právním úkonům, má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, je bezúhonný, je zdravotně způsobilý a prokázal znalost českého jazyka.

Pro jednotlivé stupně vzdělávacího systému jsou odlišné požadavky na odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost. Potřebná odborná kvalifikace pro pedagoga střední školy je definována v § 9 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

V rámci školství pedagogičtí pracovníci představují výdaje škol v podobě platů za jejich práci. To zastřešuje vládní nařízení č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Na základě tohoto nařízení se upravují platové poměry učitelů. Plat se odvíjí od platové třídy a platového stupně. Jsou definovány čtyři platové tabulky, na základě, kterých se vyplácí platy zaměstnancům ve veřejné správě.

Pro pedagogické pracovníky je odpovídající platová tabulka v příloze č. 4, která je součástí nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

Dle Šikýře (2016, s. 134) je plat pedagogů v regionálním školství tvořen dvěma složkami, a to nárokovou a nenárokovou složkou. Nároková složka platů je tzv. tarifní a jedná se o část platů, která je garantována. Zaměstnavatel je tedy povinen ji poskytnout, jestliže zaměstnanec splní sjednané předpoklady a podmínky. Odvíjí se od platové třídy a stupně zařazení zaměstnance. Nenároková složka není zákonem nijak garantována a vzniká na ni nárok v případě zvláštního rozhodnutí zaměstnavatele, a to bez ohledu na splnění sjednaných předpokladů a podmínek. Záleží tedy pouze na zaměstnavateli, zda a komu ji vyplatí. Do této složky patří například odměna za dobře odvedenou práci či příspěvek za dlouhodobou dobrou spolupráci.

Platová třída a platový stupeň

Šikýř (2016, s. 131) uvádí, že zařazení zaměstnance do příslušné platové třídy a platového stupně probíhá ve dvou krocích. Postupuje se nejdříve tak, že zaměstnanec je v souladu s § 123 odstavec 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce zařazen do příslušné platové třídy podle druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě a v jím stanovených mezích náročnosti práce. Podmínka vyplývající z § 3 odstavec 2 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě je, že zaměstnanci jsou do příslušné platové třídy zařazeni, pokud splňují potřebné vzdělání dle § 2 odstavec 1 zmíněného nařízení vlády. Následně po zařazení do platové třídy se zaměstnanec v souladu s § 123 odstavec 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce zařazuje do platového stupně podle započitatelné praxe, tedy doby dosažené praxe.

Pedagogická komora (2020) vystavila tarifní tabulkové zařazení pedagogických a nepedagogických pracovníků pro rok 2021 následovně:

- učitelky MŠ: 8. až 13. platová třída (obvykle 9. platová třída);
- ředitelky MŠ: 10. až 13. platová třída (obvykle 11. platová třída);
- učitelé ZŠ a SŠ: 9. až 14. platová třída (obvykle 12. platová třída);
- ředitelé ZŠ a SŠ: 12. až 14. platová třída (obvykle 13. platová třída);
- učitelé odborného výcviku: 9. až 13. platová třída (obvykle 10. platová třída);
- vychovatelky školní družiny a další vychovatelé: 8. až 12. platová třída (obvykle 9. platová třída);

- speciální pedagogové: 11. až 13. platová třída (obvykle 12. platová třída);
- asistenti pedagoga: 4. až 9. platová třída (obvykle 8. platová třída);
- pedagogové volného času: 8. až 13. platová třída.

Pedagogičtí pracovníci středních škol se obvykle pohybují v 9. – 14. platové třídě.

V § 161 odstavec 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je uvedeno, že vláda má povinnost vydat nařízení, které zřetelně stanoví tzv. maximální počet hodin výuky hrazené ze státního rozpočtu na jednu třídu v oboru vzdělávání v závislosti na počtu studentů ve třídě. Na základě tohoto ustanovení vláda vydala nařízení č. 123/2018 Sb., o stanovení maximálního počtu hodin výuky (PHmax) financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí.

PHmax

MŠMT (2019, s. 2–3) uvádí, že PHmax vyjadřuje hodnotu maximálního počtu hodin na jednu třídu a je stanoven nařízením vlády č. 123/2018 Sb., na základě, kterého se určí maximální rozsah vzdělávání, nebo maximální rozsah přímé pedagogické činnosti hrazený ze státního rozpočtu. Rozděluje se samostatně pro každý obor středního vzdělání, formu vzdělání a typ třídy. Pro konkrétní stanovení PHmax se musí vycházet z hodnot určených pro daný typ a formu vzdělávání. Pro odborné třídy je v PHmax stanoven jako poměrný počet hodin všeobecné vzdělávací složky a plný počet hodin odborné složky vzdělávání.

3.3 Legislativní úprava poskytování vzdělávání

Odbor vzdělávací politiky MŠMT (2021e) shrnuje přehled důležitých legislativních dokumentů upravujících školství. Tento přehled zahrnuje nejen školskou legislativu, ale opírá se také o ekonomiku provozu školy nebo školského zařízení, pracovní právo včetně platových předpisů, správní právo, oblast sociálně právní ochrany dětí apod. Dokumenty jsou rozděleny do skupin podle právní síly na zákony, nařízení vlády a vyhlášky.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky, ve kterém jsou v článku 33 upravena práva občanů a povinnosti státu v oblasti vzdělání takto:

(1) „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“

(2) „Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách.“

(3) „Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem: na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.“

(4) „Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.“

Odbor vzdělávací politiky MŠMT (2021e) uvádí tyto zákony, které upravují školskou legislativu:

- Zákon č. 26/2022 Sb., o mimořádném ředitelském volnu a mimořádném vzdělávání distančním způsobem pro období epidemie onemocnění COVID-19 a o změně zákona č. 520/2021 Sb., o dalších úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19;
- Zákon č. 188/2020 Sb., o zvláštních pravidlech pro vzdělávání a rozhodování na vysokých školách v roce 2020 a o posuzování doby studia pro účely dalších zákonů;
- Zákon č. 135/2020 Sb., o zvláštních pravidlech pro přijímání k některým druhům vzdělávání a k jejich ukončování ve školním roce 2019/2020;
- Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění účinném od 1. 2. 2022;
- Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů;
- Zákon 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením;
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění účinném od 1. 4. 2021;
- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání);
- Zákon 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace);
- Zákon 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Dále jsou to nařízení vlády:

- Nařízení vlády č. 313/2010 Sb., o oceněních udělovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, ve znění účinném od 1. 9. 2021;
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění účinném od 1. 2. 2021;
- Nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění účinném od 1. 9. 2020;
- Nařízení vlády č. 123/2018 Sb., o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí;
- Nařízení vlády č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Výběr důležitých vyhlášek:

- Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění účinném od 1. 9. 2021;
- Vyhláška č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, ve znění účinném od 1. 9. 2021;
- Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ve znění účinném od 1. 9. 2021;
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění účinném od 1. 9. 2021;
- Vyhláška č. 310/2018 Sb., o krajských normativech, ve znění účinném od 1. 1. 2021;
- Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění účinném od 15. 10. 2020;
- Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech;
- Vyhláška č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři.

Reforma financování regionálního školství

Dle MŠMT (2022b) je systém financování používaný do roku 2020 neefektivní a neumí zohlednit rozdílnou oborovou strukturu středního a vyššího odborného školství. Dále zvýhodňuje školu s vyšší naplněností tříd oproti škole se stejným počtem tříd, ale s jejich nižší naplněností. Změny v rámci počtu žáků školy mají pro školu zásadní negativní důsledky v oblasti odměňování pedagogů. Školy v zájmu získání žáků, potažmo získání vyšších finančních prostředků od státu, snižují nároky na přijetí do vzdělávání a díky tomu i žáci s malou pravděpodobností úspěšnosti u výstupních zkoušek se ve vzdělání drží co nejdéle. Reforma se soustřeďuje na oblast financování škol a školských zařízení zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí. Principy pro financování soukromých a církevních škol zůstávají stejné. Na základě této legislativní změny dojde k narovnání systému rozdělování peněz a školy dostanou více peněz na zkvalitnění vzdělávání.

MŠMT (2020) uvádí, že výše republikových normativů pro příslušný rok je stanovena na základě materiálu MŠMT Principy rozpisu rozpočtu přímých výdajů z rozpočtové kapitoly 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro Regionální školství ve správě územně samosprávných celků v úrovni MŠMT – Krajský úřad. Na základě zákona č. 101/2017 Sb., ve znění zákona č. 167/2018 Sb., se od 1. ledna 2020 změnil normativní systém financování škol a školských zařízení zřizovaných krajem, obcí, nebo dobrovolným svazkem obcí na tzv. normativně nákladový systém financování většiny druhů škol a pedagogické práce ve školních družinách. Financování na základě republikových normativů, které vychází z nákladů na jednoho studenta, přechází na financování na základě skutečného počtu hodin výuky. Nový způsob financování je dán nařízením vlády č. 123/2018 Sb. Od 1. ledna 2020 je normativ na jednoho studenta nahrazen normativem na jednoho pedagogického pracovníka. Školy budou dostávat peníze podle počtu odučených hodin. Maxima pro jednotlivé typy škol a podle velikosti tříd určí Ministerstvo školství. Toto rozdělení finančních prostředků má být spravedlivější a má zohledňovat školy s malým počtem žáků.

Legislativní změny týkající se odměn pedagogických pracovníků

Na základě nařízení vlády č. 300/2019 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech

státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů došlo k navýšení platových tarifů u zaměstnanců ve veřejné správě. Platy učitelů a pedagogů v příslušné platové tabulce se v roce 2020 zvýšily o 8 % v porovnání s rokem 2019. Například platy pomocných pracovníků vzrostly přibližně o 1 000 Kč, platy zkušených pracovníků pak v nejvyšší platové třídě až o 3 500 Kč. Na základně příslušné platové tabulky se v roce 2021 platy učitelů a pedagogů zvýšily o 4 % v porovnání s rokem 2020. V roce 2022 dochází ke zvýšení platů učitelů a pedagogů v rámci příslušné platové tabulky o 2 %.

Legislativní změny ve vykazování školských subjektů

Změny v počtech vykazujících středních škol jsou dány dopadem nového zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který jednak zrušil speciální školy jako samostatný druh škol, ale zejména přestal ve Školském rejstříku rozlišovat druhy středních škol. Dříve byly samostatně vykazujícími gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště, odborná učiliště a učiliště. Od roku 2006/07 se ve Školském rejstříku eviduje, a tedy i vykazuje jako druh pouze „střední škola“, bez ohledu na zapsané obory vzdělání. Tím výrazně poklesl i počet dříve samostatně vykazujících středních škol. Škola je podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) činnost, kterou vykonává právnická osoba zapsaná s příslušnými obory ve Školském rejstříku. Tato právnická osoba je pak respondentem, který předává za své činnosti odpovídající statistické výkazy.

3.4 Financování školství v České republice

Dle Pekové (2012, s. 251) je v České republice předškolní, základní, střední a vyšší odborné vzdělávání primárně financováno ze státního rozpočtu a z rozpočtů územně samosprávných celků neboli zřizovatelů konkrétních škol. Využívají se ale i finanční prostředky z jiných zdrojů. Celkové výdaje na vzdělání se v každé zemi liší a jsou ovlivněny převážně dlouhodobou ekonomickou situací a historickým vývojem země.

Ochraňa a kol. (2010, s. 107) definují, že školství je jedna z prioritních povinností státu, proto by mělo být financováno a zabezpečeno právě státem (státní rozpočet). Hlavním zájmem státu je, aby vzdělání bylo dostupné všem občanům bez jakékoli diskriminace. Vzdělání a výchova mají velký rozhodující vliv na rozvoj společnosti. Růst kvalifikované

pracovní síly přispívá k rozvoji a zlepšování celé ekonomiky. Finanční prostředky vložené do školství se tímto státu vracejí. V České republice převažuje financování z veřejných zdrojů, které jsou ovšem omezené.

Nahodil (2009, s. 115) uvádí, že úroveň školství patří mezi nejvýznamnější priority vyspělých zemí. Právě úroveň jednotlivých typů škol má následný vliv na chod a růst dané země. Dle autora jsou vzdělaní lidé v každém státě předpokladem pro hospodářský rozvoj, pružnou reakci na změnu podmínek např. na trhu práce, orientaci v nových náročných technologiích, a především pro zajištění produkce kvalitních statků.

Dle Bergerové (2011, s. 11) z veřejného rozpočtu mohou čerpat subjekty bez ohledu na stupeň vzdělávání, které zprostředkují, obor vzdělávání (školy sportovní, technické, umělecké atd.), geografickou působnost (lokální základní škola, vysoká škola pro uchazeče z celé republiky), osobu zřizovatele školy (kraj, obec, církev, soukromá osoba). Konkrétně se jedná o tyto školy a školská zařízení:

- mateřské školy;
- základní školy;
- střední školy (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště);
- konzervatoře;
- vyšší odborné školy;
- základní umělecké školy;
- jazykové školy s právem státní zkoušky;
- veřejné vysoké školy;
- další školská zařízení.

Bergerová (2011, s. 12) dále uvádí, že rozhodujícím kritériem je, zda škola nebo školské zařízení je schopné plnit předpisy pro oficiální přijetí do vzdělávací soustavy České republiky. Podmínkou výkonu činnosti školy nebo školského zařízení je zápis do školského rejstříku. V okamžiku, kdy je škola zařazena do rejstříku škol vedeného MŠMT, je oprávněna čerpat z veřejných zdrojů. Postup na základě, kterého se tento proces vykonává, má oporu v legislativním dokumentu, a to konkrétně ve školském zákoně.

Dle Adámkové (2009, s. 96) je školský rejstřík veřejný seznam škol a školských zařízení. Zápisem do rejstříku škol vzniká škole právo poskytovat vzdělávání a školské služby a právo vydávat doklady o dosaženém vzdělání stanoveném školským zákonem. Dále také vzniká nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územního samosprávného celku za podmínek stanovených školským zákonem.

Peková (2008, s. 326–328) uvádí, že finanční prostředky se rozdělují podle počtu žáků a nákladnosti na poskytované vzdělání. Mezi hlavní zásady pro rozdělování finančních prostředků pro školy patří spravedlnost, průhlednost, objektivnost, demokratičnost a hospodárnost. Lze získávat finanční prostředky: ze státního rozpočtu, od zřizovatele (MŠMT, kraj, obec atd.), ze své vlastní a doplňkové činnosti, z fondů organizací, z ostatních zdrojů (dary, dotace EU).

V § 161 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je definováno, že MŠMT vyhlásí a zveřejní ve Věstníku na každý kalendářní rok pro mateřské školy, základní školy, střední školy a konzervatoře zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí normativy, podle kterých jsou následně finanční prostředky přerozdělovány.

Dle Pekové (2008, s. 324) finanční prostředky pro chod školy plynou z několika zdrojů najednou. Hovoříme proto o tzv. vícezdrojovém financování. Lze je členit na:

- finanční prostředky ze státního rozpočtu;
- finanční prostředky z rozpočtu kraje;
- finanční prostředky z rozpočtu zřizovatele;
- finanční prostředky z vlastní činnosti;
- ostatní finanční možnosti.

3.4.1 Finanční prostředky určené na střední školy dle zdroje

V této kapitole jsou rozepsány finanční prostředky, které jsou určeny na střední školy a jsou rozdělené podle zdroje, ze kterého plynou. Jedná se o finanční prostředky ze státního rozpočtu, od jednotlivých zřizovatelů škol a finanční prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů.

Finanční prostředky určené na střední školy ze státního rozpočtu

Jureček (2017, s. 213) uvádí, že státní rozpočet je nejdůležitějším rozpočtem na území státu. Představuje bilanci příjmů a výdajů během jednoho rozpočtového roku, který se kryje s kalendářním rokem. Jedná se o centralizovaný peněžní fond, který soustřeďuje a přerozděluje finanční prostředky rozpočtové soustavy. Pro státní rozpočet platí, že se jedná o tokovou veličinu. To znamená, že příjmy se kumulují v průběhu roku a zároveň se v průběhu roku vyplácí výdaje. Státní rozpočet se používá jako ukazatel hospodaření

státu, na základě něj lze porovnávat příjmy a výdaje, a tedy i výsledné saldo. Státní rozpočet je závazným finančním plánem státu založeným na předpokladech a je každoročně schvalován formou zákona.

Na základě § 160 odstavec 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) plynou finance do vybraných škol a školských zařízení. Jedná se o školy a školské zařízení zřizované ministerstvem, dále školy a školské zařízení zřizované registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, školy a školské zařízení zřizované obcemi nebo svazky obcí, rovněž o školy a školská zařízení zřizovaná kraji a také o poskytovatele vzdělávání v zahraničí. Na co konkrétně můžou školy prostředky použít, je uvedeno ve školském zákoně a bude popsáno níže. Obecně se jedná o přímé výdaje na vzdělání, do kterých lze například zařadit pokrytí mzdových nákladů, financování výdajů na výuku dětí se zvláštními potřebami, finance na učební pomůcky, odstupné, odměny, další vzdělání pedagogů či pojistné na sociální zabezpečení. Škola může rovněž získat finance jako dotaci ze státního rozpočtu na pokrytí části provozních nákladů. Všechny tyto výdaje jsou neinvestičního charakteru.

Finanční prostředky určené na střední školy od zřizovatelů škol

Na základě § 181 odstavec 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) zřizovatel hradí výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení s výjimkou výdajů hrazených z vyčleněných finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Dle Katzové (2009, s. 600–612) zřizovatelé škol zajišťují převážně provozní výdaje školských subjektů, které jsou spojovány s provozem budovy, ve kterých škola působí. Příkladem mohou být její opravy či údržba. Jedná o výdaje spojované se samotným provozem škol, konkrétně platby za energii, služby, kancelářské potřeby či úklidové prostředky.

Finanční prostředky určené na střední školy z evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF)

Peková (2012, s. 252) uvádí, že doplňkovou možností financování školství a vzdělávání jsou Evropské strukturální a investiční fondy (ESIF). Finanční prostředky

z těchto fondů lze použít na přesně vymezené projekty, nelze je využít na financování běžných provozních výdajů.

Dle oficiálního webu operačního programu pro MŠMT OP VK (2022e) byl v programovém období 2007–2013 vymezen pro školství a vzdělávání Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK), který byl spolufinancován ESIF a řízen MŠMT. Finanční alokace operačního programu byla ve výši 2,1 mld. EUR (cca 53,766 mld. Kč). Klíčovým principem OP VK byl rozvoj vzdělanosti společnosti za účelem posílení konkurenceschopnosti České republiky na základě modernizace systémů základního, terciálního a dalšího vzdělávání. Specifické cíle tohoto operačního programu byly stanoveny k naplnění globálního cíle:

- *„Rozvoj a zkvalitňování počátečního vzdělávání s důrazem na zlepšení klíčových kompetencí absolventů pro zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce a zvýšení motivace k dalšímu vzdělávání.*
- ***Inovace v oblasti terciárního vzdělávání směrem k propojení s výzkumnou a vývojovou činností, větší flexibilitě a kreativitě absolventů uplatnitelných ve znalostní ekonomice, zatraktivnění podmínek pro výzkum a vývoj a k vytvoření komplexních a efektivních nástrojů, které by podporovaly inovační proces jako celek.***
- ***Posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů jako základního faktoru konkurenceschopnosti ekonomiky a udržitelného rozvoje České republiky prostřednictvím podpory dalšího vzdělávání jak na straně nabídky, tak poptávky.***
- ***Vytvoření moderního, kvalitního a efektivního systému celoživotního učení prostřednictvím rozvoje systému počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání včetně propojení těchto jednotlivých částí v systému celoživotního učení.“***

Dle oficiálního webu operačního programu pro MŠMT OPV VV (2021d) byl v programovém období 2014–2020 vymezen pro školství a vzdělávání Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), který byl spolufinancován z ESIF a řízen MŠMT. Klíčovým principem OP VVV je rozvoj lidských zdrojů, podpora kvalitního vzdělávání a rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání na všech stupních vzdělávacího systému v České republice. Pro tento operační program v období 2014–2020 pro Českou republiku byla alokována částka ve výši 2,77 mld. EUR (cca 73,2 mld. Kč). V rámci OP VVV jsou stanoveny tři prioritní osy:

*„**PO1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum (EFRR)** – zaměřená na dosažení špičkové úrovně českého výzkumu v mezinárodním měřítku, zlepšení spolupráce ve výzkumu, zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro přípravu budoucích výzkumníků*

***PO2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj (EFRR/ESF)** – zaměřená na zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách společně se zkvalitněním strategického řízení vysokých škol, rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, včetně podpory výuky spojené s výzkumem, zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách.*

***PO3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání (ESF)** – zaměřená na vzdělávání k sociální integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na ZŠ, zlepšení kvality vzdělávání a výsledků v klíčových kompetencích, rozvoj strategického řízení a hodnocení kvality ve vzdělávání, zkvalitnění přípravy budoucích a začínajících pedagogických pracovníků, zvyšování kvality vzdělávání a odborné přípravy včetně posílení jejich relevance pro trh práce.“*

Na oficiálním webu OPVVV (2022d) byly vypsány jednotlivé výzvy, ze kterých mohl školská zařízení čerpat prostředky na různé projekty. Každá z výzev podporuje jinou prioritní osu programu a má alokovaný objem finančních prostředků k čerpání. Pro jednotlivé výzvy je stanovena minimální a maximální délka projektu. Příkladem výzev pro střední školy jsou Šablony I a Šablony II. Ty se vypisují ve dvou verzích – pro méně a více rozvinuté regiony. Cílem těchto výzev je podpora středních škol formou projektů zjednodušeného vykazování. Aktivita, které lze podporovat, jsou především další vzdělávání pedagogů, personální posílení pedagogického sborů či aktivity zaměřené na projektové dny pro studenty a nové metody výuky s využitím ICT. V rámci Šablony I střední školy mohly čerpat z alokované částky 1 mld. Kč. V této výzvě byly podpořeny projekty ve výši 827 mil. Kč. V rámci Šablony II, které plynule navazovaly na Šablony I, střední školy mohly čerpat z alokované částky 1,32 mld. Kč. V této výzvě byly podpořeny projekty v celkové výši 1,30 mld. Kč.

Dle oficiálního webu operačního programu pro MŠMT OP JAK (2022f) je v programovém období 2021-2027 vymezen pro školství a vzdělávání Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK), který reflektuje prioritní témata financovaná z ESIF a je řízen MŠMT. Celková alokace tohoto operačního programu je 90 mld. Kč., z toho 28 mld. Kč je určeno na podporu regionálního školství, kam spadá i vyšší sekundární stupeň,

tedy střední školy. „Hlavním cílem OP JAK je podpora rozvoje otevřené a vzdělané společnosti založené na znalostech a dovednostech, rovných příležitostech a rozvíjející potenciál každého jednotlivce, která povede k růstu konkurenceschopnosti České republiky a zlepšení životních podmínek jejích obyvatel.“ Předpokládané datum pro schválení tohoto operačního programu je duben 2022. Následně bude jasné, z jakých výzev budou moci střední školy čerpat a jaké přesné částky budou pro střední školy vyčleněny.

Financování soukromých a církevních škol

MŠMT (2021f, s. 23–24) definuje, že financování soukromých škol probíhá v souladu se zákonem č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením. MŠMT převádí finanční prostředky stanovené pro soukromé školy za pomoci normativů, které každoročně vyhlašuje. Finanční tok peněz je v tomto případě shodný jako u veřejných škol. Financování církevních škol probíhá rovněž za pomoci normativů.

3.4.2 Vzdělávání bezplatné a poskytované za úplatu

Adámková (2009, s. 100) uvádí, že dle článku 33 v Listině základních práv a svobod má každý občan právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách a podle schopností a možností společnosti také na školách vysokých. Vzhledem ke skutečnosti zákonem uložené povinné školní docházky má stát povinnost vytvořit podmínky, aby tuto povinnost mohli občané plnit. Stát musí zajistit a garantovat dostatek školských institucí. Bezplatné vzdělání v základních a středních školách je bezpodmínečně a bezvýhradně stanoveno dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) pro občany České republiky a občany jiných členských států EU. Vzdělání na vysokých školách se v zásadě poskytuje také bezplatně, ovšem je to podmíněno schopností občana a možnostmi společnosti. Zajištění bezplatného vzdělání v základních a středních školách je jednou z funkcí státu, proto je hrazeno ze státních příjmů – z daní.

Dle Adámkové (2009, s. 102) Listina základních práv a svobod dále umožňuje vznik a existenci škol v soukromém sektoru za podmínek stanovených zákonem. Úplata za vzdělávání je řešena dle § 123 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který stanovuje,

že „Vzdělávání v základních a středních školách, které nejsou zřízeny státem, krajem, svazkem obcí nebo obcí lze poskytovat za úplatu, která je příjmem právnické osoby, která vykonává činnost dané školy.“

Dle § 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jsou definovány hlavní zásady a cíle vzdělávání. Právo na bezplatné základní a střední vzdělávání na veřejných školách je zde zmíněno v odstavci 1. Přiznává se nejen veškerým občanům České republiky, ale také občanům států EU. Pojem „bezplatné vzdělávání“ se týká financování pouze základní podstaty vzdělávání prostřednictvím státu nebo jiných veřejných subjektů, nikoliv však ostatních nákladů na vzdělání, do kterých například patří stravování či doprava.

3.4.3 Příjmy a výdaje středních škol

Dle Pekové (2008, s. 324) střední školy hospodaří jako příspěvkové organizace a musí se řídit zákony a vyhláškami o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky. Důležitým příjmem každé školy je dotace, kterou poskytuje MŠMT prostřednictvím příslušného krajského úřadu. Územní samosprávné celky mají zřízené účty, na které jim MŠMT posílá dotace, které jsou čerpány ze státního rozpočtu. Tyto finanční příspěvky jsou určeny na činnost středních škol, které mají za zřizovatele kraj. Na co mohou být finanční prostředky čerpány, je upraveno bezpečnostními předpisy. Jedná se o republikové normativy, které mají zabránit nezákonného zneužití finančních prostředků. S republikovými normativy se setkává zřizovatel, a ne samotná škola. Jsou v nich stanovena kritéria pro rozdělení finančních prostředků na přímé vzdělávací výdaje.

V § 160 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je definováno, co konkrétně spadá do přímých vzdělávacích výdajů:

- *„platy, náhrady platů, nebo mzdy a náhrady mezd;*
- *odměny za pracovní neschopnost;*
- *odměny za práci vykonávanou na základě dohod o provedení práce a odstupné;*
- *sociální a zdravotní pojištění;*
- *na přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb;*
- *na náhradu mezd nebo platu související se závěrečnými a maturitními zkouškami;*

- *náklady související se speciálními vzdělávacími potřebami žáků se zdravotním postižením;*
- *výdaje na učební pomůcky, školní potřeby a učebnice poskytované bezplatně;*
- *výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na činnosti související s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.*“

Dle § 133 odstavec 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) se prostředky poskytnuté podle odstavce 1 písm. f) a g) nespotřebované do konce kalendářního roku, převádějí do rezervního fondu jako zdroj financování v následujících letech a mohou se použít pouze na stanovený účel. Výdaje ve školství lze dělit na investiční a neinvestiční. Neinvestiční výdaje jsou běžné výdaje škol a jsou to finanční prostředky, které nejsou určeny na nákup investic, ale na pokrytí nákladů, které vznikají společně s chodem celé organizace. Tyto výdaje se dělí na:

- účelové – jasně vymezený účel použití (mzdové výdaje);
- neúčelové – obecně stanovený účel použití (kryjí provoz organizace).

3.4.4 Vývoj stanovení republikových normativů pro střední školy

Podle Kločkové a Bartošové (2022) dochází po změně režimu v roce 1989 k transformaci českého školství a financování regionálního školství. V reakci na politické a ekonomické změny vznikl v roce 1990 nový tzv. odvětvový model řízení regionálního školství, který fungoval do roku 2002. Hlavním legislativním dokumentem v oblasti školství byl v té době zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon). Aktéry regionálního školství byly okresy. Každý okres dostával od MŠMT na jeden kalendářní rok určitý objem finančních prostředků, se kterými nakládal podle potřeb jednotlivých škol. Díky tomu školy dostávaly takový objem financí, který reálně potřebovaly.

S vývojem státu i politické situace došlo k dalším změnám v rámci financování školství. Principy a postupy financování regionálního školství jsou upřesněny v části 14, § 160 až § 163 zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Na základě těchto předpisů vydávalo každoročně MŠMT tzv. republikové normativy, které plynuly do rozpočtů krajů. Na základě § 161 odstavec 7 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším

odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) jednotlivé krajské úřady rozepisovaly rozpočet přímých výdajů na vzdělání. Každý kraj si stanovil vlastní normativ pro jednotlivé druhy škol, tudíž docházelo k mezikrajovým rozdílům, často i o několik tisíc korun.

Dle Pekové (2008, s. 258) republikové normativy stanovilo ministerstvo, jako průměrný příspěvek státu na výdaje připadající na vzdělání a školské služby pro jednoho žáka na určitém typu školy. Byly stanoveny jako průměrné hodnoty pro celou republiku.

Puchinger (2010, s. 45) uvádí, že republikové normativy byly stanoveny pro pět základních kategorií. Těmi jsou děti v předškolním vzdělávání (3-5 let), žáci plnící povinnou školní docházku (6-14 let), žáci v denní formě středního vzdělávání (15-18 let), student v denní formě vyššího odborného vzdělávání (19-21 let), dítě/žák/student umístěný v krajských zařízeních ústavní výchovy pro děti a mládež (3-18 let). Republikové normativy shrnují veškeré přímé neinvestiční výdaje (NIV) na každého žáka vynakládané ze státního rozpočtu. Ty zahrnují mzdové prostředky, které představují největší část výdajů včetně odvodů a na ostatní neinvestiční výdaje (ONIV), do kterých lze zahrnout nákup učebních pomůcek, učebnic anebo další vzdělávání pedagogů. Byly stanoveny na základě předchozího roku v závislosti na předpokládaných výkonech a na finančních vlivech předpokládaných změn. Dále byl na 1 000 dětí, žáků nebo studentů v každé kategorii určen republikovým normativem limit na počet zaměstnanců.

V rozpočtu kapitoly MŠMT (2020) je uvedeno, že postup, který stanoví financování regionálního školství je definován zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Výše, struktura zdrojů a závazných ukazatelů jsou dány zákonem č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky. Tento základní postup je založen na kombinaci výkonového a programového financování. Na základě reformy financování regionálního školství se od 1. ledna 2020 pro výpočet využívá tzv. normativně nákladový systém financování. Financování na základě republikových normativů, které vychází z nákladů na jednoho studenta, přechází na financování na základě skutečného počtu odučených hodin výuky. Nový způsob financování je stanoven nařízením vlády č. 123/2018 Sb. Jednotlivé školy dostávají peníze podle počtu odučených hodin. Maxima pro jednotlivé typy škol určí MŠMT. V případě této reformy se financování neodvíjí primárně od počtu studentů ve třídě, ale od počtu odučených hodin. Reforma má za cíl zamezit zejména středním školám ve snaze udržet si co nejvyšší počet žáků, a to i za cenu snižování požadavků na přijetí do studia.

4 Vlastní práce

Praktická část diplomové práce je věnována již konkrétním statistickým údajům a výpočtům týkajících se středních škol v České republice. Mezi základní ukazatele středních škol patří: počet středních škol, počet studentů a počet pedagogických a nepedagogických pracovníků. Další kapitoly jsou věnovány financování školství obecně, tzn. financím poskytnutým ze státního rozpočtu na školství a dále konkrétně financím vynaloženým na střední školy. Popsán je také vývoj normativů, na základě, kterých se přerozdělují finanční prostředky pro střední školy. V závěru praktické části jsou rozebrány konkrétní výdaje středních škol.

4.1 Vývoj a stav počtu středních škol v České republice

První kapitola praktické části je zaměřena na vývoj a stav počtu středních škol, díky čemuž lze hodnotit jeho aktuální stav. Jedná se o statistické údaje o počtu středních škol, rozdělení středních škol dle zřizovatele a správního zřízení. Dále jsou zde rozděleny střední školy podle krajů v České republice. Sledované období pro tuto kapitolu je stanoveno ve školních letech 1999/00–2019/20.

V tabulce 3 jsou zobrazeny počty středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20 a je také vypočtena meziroční míra poklesu počtu středních škol. Počet středních škol ve sledovaném období si udržuje převážně klesající vývoj, ročně v průměru kolem 2 %. Jak je z tabulky 3 patrné, jediný výrazný pokles počtu středních škol byl zaznamenán ve školním roce 2006/07, kdy došlo k poklesu o 522 středních škol oproti předchozímu roku. Tento rok byl pro vývoj počtu škol zlomový. Důvodem byla změna zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), který upravuje vykazování jednotlivých středních škol.

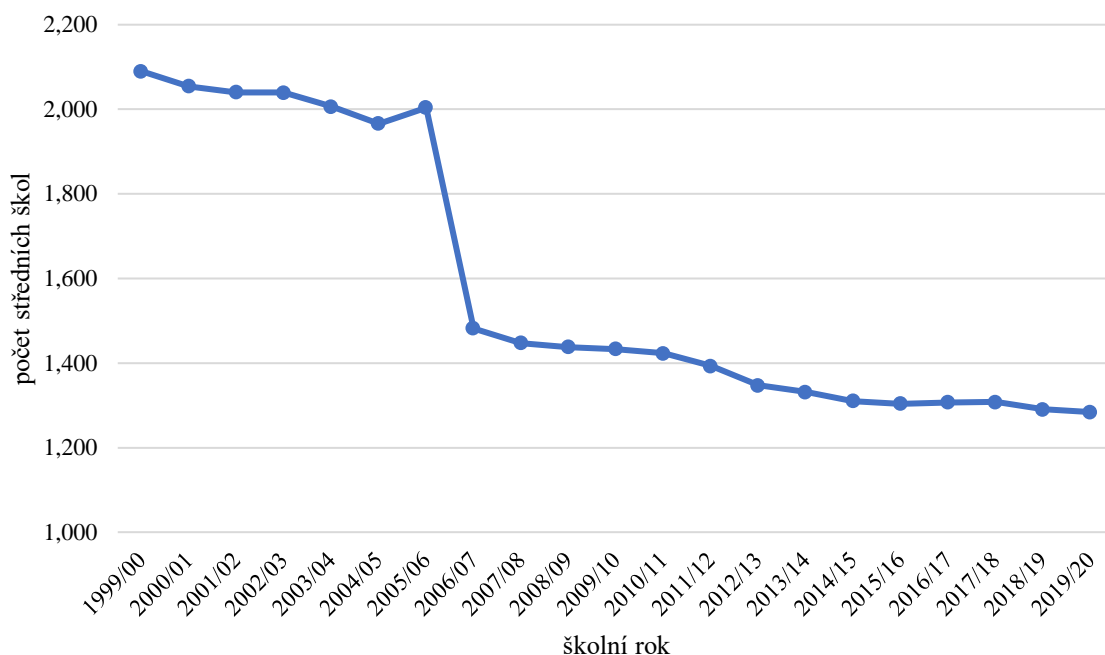
Tabulka 3 Počet středních škol v ČR a meziroční změna počtu středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20

	Počet středních škol	Meziroční změna (v %)
1999/00	2 090	x
2000/01	2 054	-1,7
2001/02	2 040	-0,7
2002/03	2 039	0,0
2003/04	2 006	-1,6
2004/05	1 966	-2,0
2005/06	2 004	1,9
2006/07	1 482	-26,0
2007/08	1 447	-2,4
2008/09	1 438	-0,6
2009/10	1 433	-0,3
2010/11	1 423	-0,7
2011/12	1 393	-2,1
2012/13	1 347	-3,3
2013/14	1 331	-1,2
2014/15	1 310	-1,6
2015/16	1 304	-0,5
2016/17	1 307	0,2
2017/18	1 308	0,1
2018/19	1 290	-1,4
2019/20	1 284	-0,5

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Pro přehlednější zobrazení hodnot počtu středních škol byl zvolen následující spojnicový graf 1. Nejvyšší počet škol je vykazován v prvním školním roce sledovaného období (1999/00), konkrétně 2 090 středních škol. Od tohoto roku, s výjimkou školního roku 2005/06 docházelo ke každoročnímu poklesu počtu středních škol. Jedním z faktorů, který ovlivňuje pokles počtu středních škol, může být sjednocení více škol do jedné nebo úplné zrušení škol v důsledku menšího obsazení jejich kapacity. Jak je i z tabulky 3 patrné, v posledním roce sledovaného období (2019/20) činí počet středních škol 1 284 škol. V období dvaceti let došlo k poklesu o 806 škol, což znamená, že bylo zrušeno 38 % všech středních škol.

Graf 1 Počet středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20

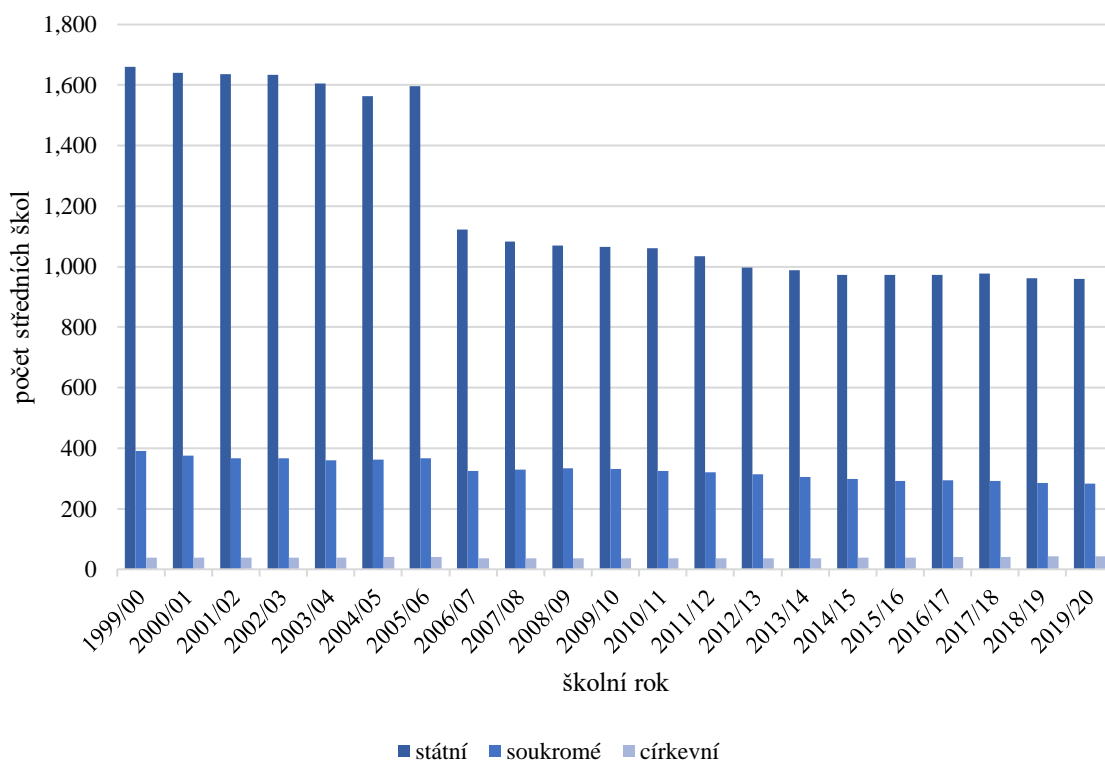


Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Největší rozdíl mezi sledovanými roky je zaznamenán ve školních letech 2005/06 a 2006/07 v důsledku změny v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) pro vykazování středních škol. Změna se týkala zrušení druhu samostatných středních škol při vykazování. Střední školy se vykazovaly jako jeden subjekt, bez ohledu na zapsané obory vzdělání. V tomto období došlo k poklesu o 522 středních škol, což je pokles o více než 26 %. V mnoha krajích byla zavedena strategie tzv. páteřních škol. Strategie spočívala v tom, že stabilnější střední školy s vyšším počtem žáků zůstávaly a střední školy, na kterých studovalo méně studentů, se slučovaly, a tím došlo k poklesu počtu subjektů. Naopak největší nárůst středních škol byl zaznamenán ve školních letech 2004/05 a 2005/06 o 38 středních škol, což představovalo nárůst počtu středních škol o téměř 2 %.

Graf 2 přehledně zobrazuje počet středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 podle typu správního zřízení. Správní zřízení středních škol lze rozdělovat na tři typy – státní, soukromé, církevní.

Graf 2 Počet středních škol v ČR dle typu zřízení ve školních letech 1999/00–2019/20



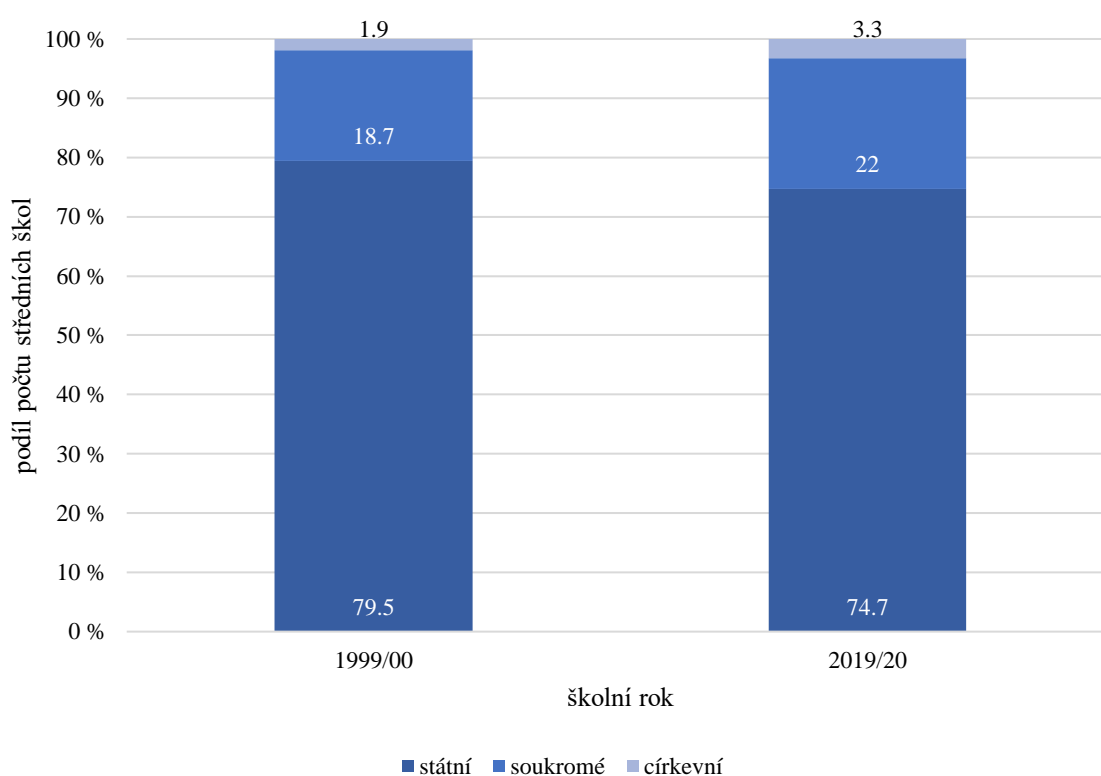
Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Jak je patrné z grafu 2 v celém sledovaném období počty státních středních škol převyšují školy soukromé a církevní, a to až čtyřnásobně. Největší procentuální změna počtu středních škol nastala u středních škol zřízených státem mezi školními roky 2005/06 a 2006/07, což představovalo pokles o téměř 30 %. Celkový počet středních škol zřízených státem vykazoval v rámci sledovaného období klesající trend. V prvním školním roce (1999/00) bylo zřízeno státem 1 661 středních škol, zatímco v posledním roce to bylo již pouhých 959 středních škol, což je téměř o polovinu méně, konkrétně to představuje pokles o více než 42 %. V rámci středních škol zřízených soukromou osobou vykazoval vývoj počtu středních škol kolísavou a spíše klesající tendenci. V prvním roce sledovaného období bylo zřízeno 390 soukromých škol a v posledním roce došlo k poklesu o 107 škol. Střední školy zřízené církví se ve sledovaném období příliš neměnily a jejich vývoj je konstantní. Nejméně

církevních škol bylo zaznamenáno v letech 2007–2009 36 škol. Naopak nejvíce v letech 2019 a 2020, konkrétně 42 škol.

Graf 3 zobrazuje podíl počtu středních škol dle typu zřízení na celkovém počtu v prvním a posledním školním roce sledovaného období (1999/00 a 2019/20). První a poslední rok sledovaného období byly zvoleny k porovnání podílu středních škol dle typu zřízení po dvaceti letech.

Graf 3 Podíl počtu středních škol dle typu zřízení na celkovém počtu v ČR ve školním roce 1999/00 a 2019/20 (v %)



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Z grafu 3 je zřejmé, že ve sledovaném období má stále největší podíl na zřizování středních škol stát. V obou školních letech státní střední školy představují v průměru kolem 80 % všech středních škol. Tyto školy jsou stále populární, a to převážně z důvodu bezplatného vzdělání, díky čemuž jsou přístupné všem. V časovém horizontu dvaceti let je vidět, jak se zvýšil podíl počtu soukromých a církevních středních škol. Oproti školnímu roku 1999/00 v roce 2019/20 došlo k poklesu procentuálního podílu počtu středních škol zřízených státem o téměř 5 p. b. na 74,7 %. Naopak došlo k nárůstu soukromých středních škol o 3,3 p. b. na 22 % a církevních středních škol o 1,4 p. b. na 3,3 %.

Střední školy lze také rozdělovat podle zřizovatele, a to na střední školy veřejné a neveřejné. Veřejné střední školy jsou zřizované MŠMT, kraji, obcemi nebo jiným veřejným resortem. V rámci zřizovatele označovaného jako jiný resort se jedná o jiný ústřední orgán státní správy než MŠMT. Neveřejné střední školy jsou zřizovány soukromým subjektem nebo církví. Následující tabulka 4 zobrazuje počet středních škol, tříd a studentů rozdělených podle zřizovatele ve školním roce 2019/20.

Tabulka 4 Počty škol, tříd a studentů středních škol podle zřizovatele v ČR ve školním roce 2019/20

	Zřizovatel	Počet škol	Počet tříd	Počet studentů	Průměrný počet studentů
Veřejné	MŠMT	29	203	1 126	39
	Obec	28	183	3 649	130
	Kraj	898	15 008	347 795	387
	Jiný resort	4	77	1 768	442
Neveřejné	Privátní sektor	283	3 414	59 439	210
	Církev	42	418	10 061	240
Celkem		1 284	19 303	423 838	330

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022g)

Z tabulky 4 vyplývá, že nejpočetnějším zřizovatelem středních škol je příslušný vyšší územní samosprávný celek, tj. kraj. Z celkového počtu 1 284 středních škol je zřízeno krajem 898 škol, což tvoří 70 % všech středních škol. Druhým nejpočetnějším zřizovatelem středních škol je privátní sektor – fyzické či právnické osoby. Z celkového počtu 1 284 středních škol je zřízeno privátním sektorem 283 škol, což činí 22 % všech středních škol. Celkový počet studentů na všech středních školách je 423 838. V průměru na jednu školu připadá 330 studentů. Na jednu střední školu zřízenou krajem připadá 387 studentů, což je o téměř 20 % více studentů, než je celkový průměr.

Následující tabulka 5 zobrazuje počet středních škol podle zřizovatele v České republice v horizontu dvaceti školních let (1999/00–2019/20). U jednotlivých zřizovatelů se počty středních škol ve sledovaném období mění. Nejvíce středních škol je zřizováno příslušným vyšším územně samosprávným celkem, tj. krajem. Druhým nejpočetnějším zřizovatelem středních škol je neveřejný poskytovatel a jedná se tak o soukromý subjekt. V rámci zřizovatele označovaného jako jiný resort se jedná o jiný ústřední orgán státní

správy než MŠMT. Takové střední školy se zřizují velmi ojediněle a jejich počet je ve sledovaném období konstantní.

Tabulka 5 Počet středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20

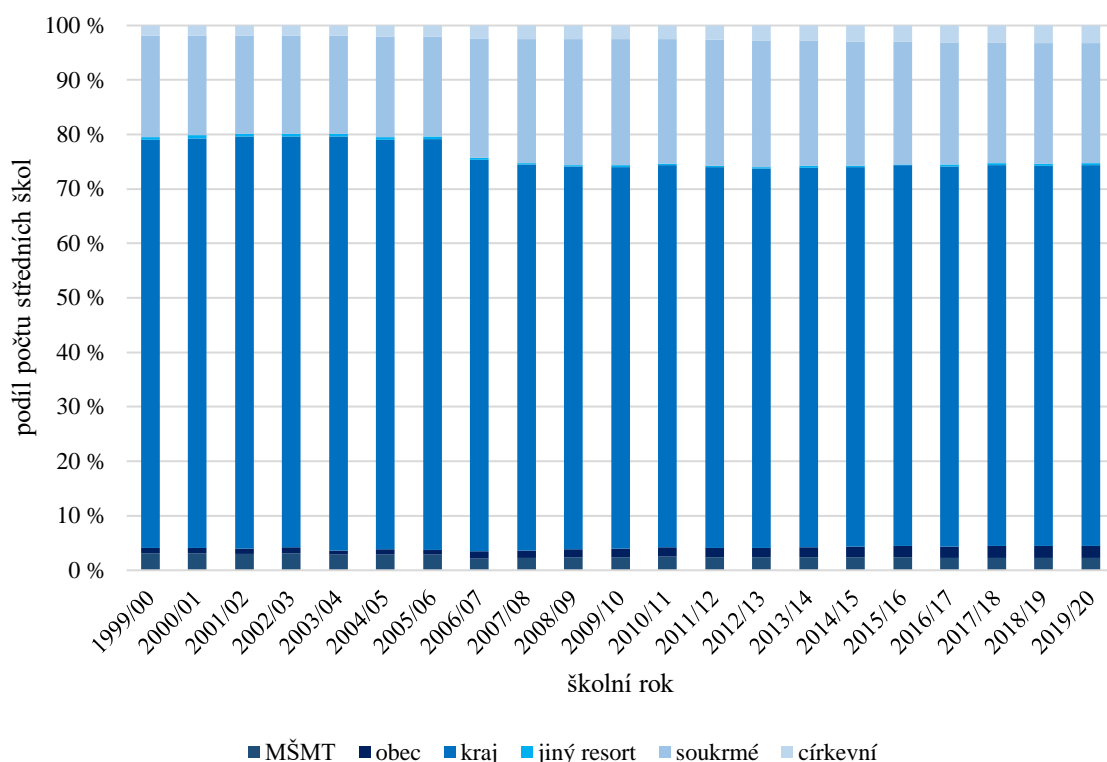
	Veřejný zřizovatel				Celkem	Neveřejný zřizovatel		Celkem
	MŠMT	Obec	Kraj	Jiný resort		Soukromé	Církevní	
1999/00	65	22	1 564	10	1 661	390	39	429
2000/01	64	21	1 544	11	1 640	375	39	414
2001/02	61	19	1 544	11	1 635	366	39	405
2002/03	63	22	1 539	10	1 634	366	39	405
2003/04	57	16	1 524	9	1 606	361	39	400
2004/05	57	18	1 479	9	1 563	363	40	403
2005/06	58	18	1 510	10	1 596	367	41	408
2006/07	32	19	1 066	5	1 122	324	36	360
2007/08	32	20	1 025	5	1 082	329	36	365
2008/09	35	20	1 010	4	1 069	333	36	369
2009/10	35	22	1 004	4	1 065	332	36	368
2010/11	35	25	998	4	1 062	325	36	361
2011/12	34	24	973	4	1 035	321	37	358
2012/13	32	24	937	4	997	313	37	350
2013/14	32	25	927	4	988	306	37	343
2014/15	31	26	912	3	972	299	39	338
2015/16	31	27	911	3	972	293	39	332
2016/17	30	27	912	4	973	294	40	334
2017/18	30	28	915	4	977	291	40	331
2018/19	29	28	901	4	962	286	42	328
2019/20	29	28	898	4	959	283	42	325
2019/20 oproti 1999/00	-55	27	-43	-60	-42	-27	8	-24

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022g)

Z tabulky 5 vyplývá, že v posledním školním roce sledovaného období (2019/20) MŠMT zřídilo o 55 % méně škol než v prvním školním roce (1999/00). Střední školy zřízené obcí vykazují v prvních osmi letech kolísající, resp. spíše klesající tendenci. Ve školním roce 2006/07 se pokles úplně zastavil a v následujících třinácti školních letech docházelo k průměrnému meziročnímu růstu počtu středních škol zřízených obcí okolo 3 %. Oproti prvnímu školnímu roku sledovaného období počet středních škol zřízených obcí narostl o 27 %, tj. o 6 středních škol. U počtu středních škol zřízených příslušným krajem docházelo ke konstantnímu meziročnímu poklesu, a to v průměru o 1,5 %, s výjimkou školního roku 2006/07, kdy došlo k razantnímu poklesu o téměř 30 %. V posledním školním roce bylo kraji zřízeno o 43 % méně středních škol, vzniklo pouze 898 škol. S výjimkou roků 2007/08 a 2008/09 byl pokles počtu středních škol zaznamenáván i u soukromých subjektů. Církevní střední školy i přes klesající počty ve sledovaném období, měly v posledním školním roce v provozu o tři školy více než v prvním školním roce, což představovalo nárůst počtu církevních středních škol o 8 %. V rozpětí dvaceti let došlo v rámci počtu středních škol zřízených veřejným zřizovatelem k poklesu o 42 %. U středních škol zřízených neveřejným zřizovatelem došlo k poklesu o 24 %.

Podíl počtu středních škol dle zřizovatele v ČR v horizontu dvaceti školních let (1999/00–2019/20) zobrazuje následující sloupcový procentuální graf 4. Jak již bylo zmíněno, zřizovatelem největšího počtu středních škol je vyšší územně samosprávním celek neboli kraj. Podíl těchto středních škol představuje v průměru 95 % všech středních škol zřízených veřejným zřizovatelem. Střední školy zřízené krajem se podílí v průměru 70 % na celkovém počtu středních škol dle zřizovatele, tedy veřejného i neveřejného.

Graf 4 Podíl počtu středních škol na celkovém počtu středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)

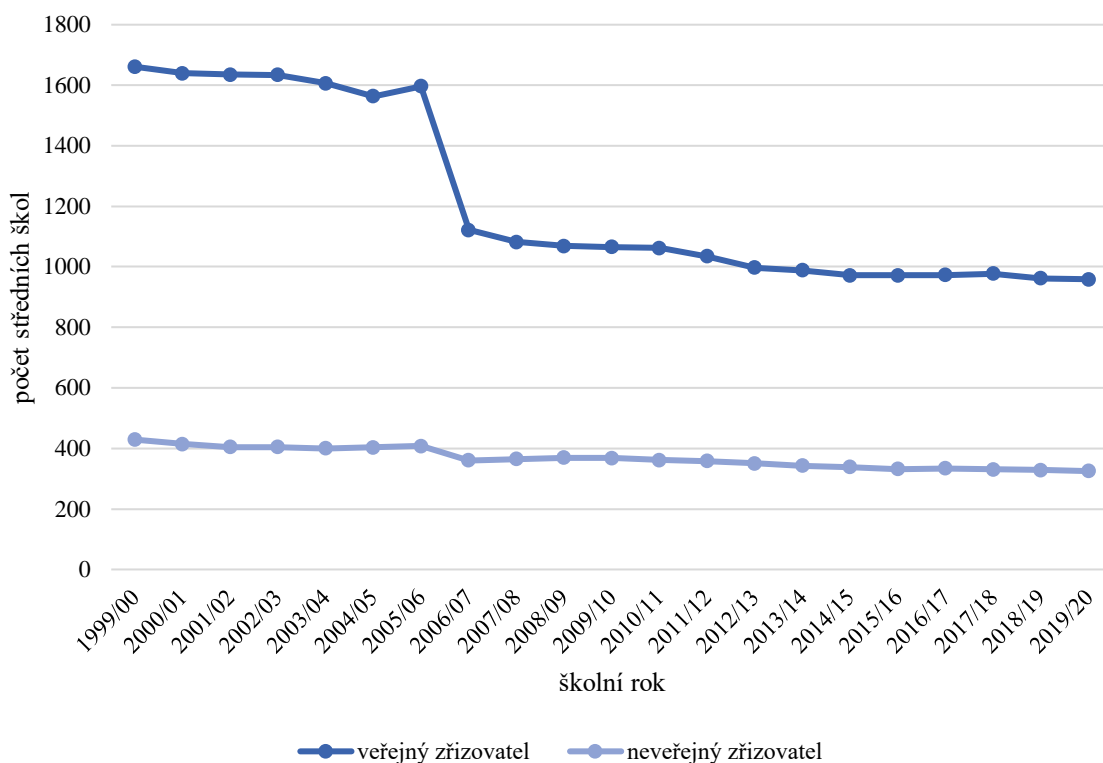


Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022g)

Jak je z grafu 4 patrné, podíly jednotlivých zřizovatelů se ve sledovaném období příliš nemění. Lze ovšem pozorovat výkyv mezi školními roky 2005/06 a 2006/07, kdy došlo k výraznějšímu poklesu u středních škol zřízených krajem. Pokles činil 444 středních škol a byl zapříčiněn vlivem změny zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), který upravuje vykazování jednotlivých středních škol. Díky této skutečnosti došlo k poklesu počtu středních škol zřízených veřejným zřizovatelem. Jejich podíl se snížil, a naopak vzrostl podíl středních škol s neveřejným zřizovatelem.

Následující graf 5 zobrazuje součet počtu veřejných a neveřejných zřizovatelů středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20.

Graf 5 Počet středních škol dle zřizovatele v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022g)

Graf 5 ukazuje, že s výjimkou roku 2006/07 jsou u veřejných zřizovatelů středních škol počty středních škol v celém sledovaném období téměř konstantní, když vykazují mírný meziroční pokles v průměru o 1,5 %. K jednorázovému velkému poklesu došlo v roce 2006/07 u středních škol zřízených vyšším územně samosprávným celkem, tedy krajem. Pokles činil 474 středních škol, což představuje téměř 25 % všech středních škol v tomto roce. U neveřejných zřizovatelů středních škol, soukromé osoby a církve, nedochází k velkým výkyvům. Hodnoty vykazují konstantní trend, ovšem v tomto roce došlo také k poklesu počtu středních škol. Pokles činil 48 středních škol, což představuje téměř 3 % všech středních škol v tomto roce.

Střední školy lze také rozdělovat i podle území, kde sídlí, tedy regionálně podle krajů. V následující tabulce 6 jsou zobrazeny počty středních škol podle krajů v České republice. Pro srovnání byly vybrány dva školní roky sledovaného období s rozestupem dvaceti let, první 1999/00 a poslední 2019/20. Z demografických dat pro toto období bylo zjištěno, kolik dětí ve věku 15–19 let bylo v jednotlivých krajích. Na základě těchto údajů bylo propočteno, kolik škol připadá na 10 000 dětí v jednotlivých krajích a také celorepublikově.

Tabulka 6 Počet středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let podle krajů v ČR ve školních letech 1999/00 a 2019/20

	1999/00		2019/20		Meziroční změna (v %)
	Počet škol celkem	Počet škol na 10 000 dětí	Počet škol celkem	Počet škol na 10 000 dětí	
Hlavní město Praha	247	36	185	35	-2,8
Jihočeský kraj	145	34	89	30	-11,8
Jihomoravský kraj	226	29	122	23	-20,7
Karlovarský kraj	70	34	32	23	-32,4
Kraj Vysočina	112	30	65	27	-10,0
Královéhradecký kraj	130	36	74	29	-19,4
Liberecký kraj	90	31	48	23	-25,8
Moravskoslezský kraj	215	25	135	24	-4,0
Olomoucký kraj	138	31	91	31	–
Pardubický kraj	102	30	74	30	–
Plzeňský kraj	95	27	55	21	-22,2
Středočeský kraj	214	30	150	22	-26,7
Ústecký kraj	187	33	94	23	-30,3
Zlínský kraj	119	29	70	26	-10,3
Česká republika	2 090	31	1 284	26	-16,1

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2022a), MŠMT (2022g)

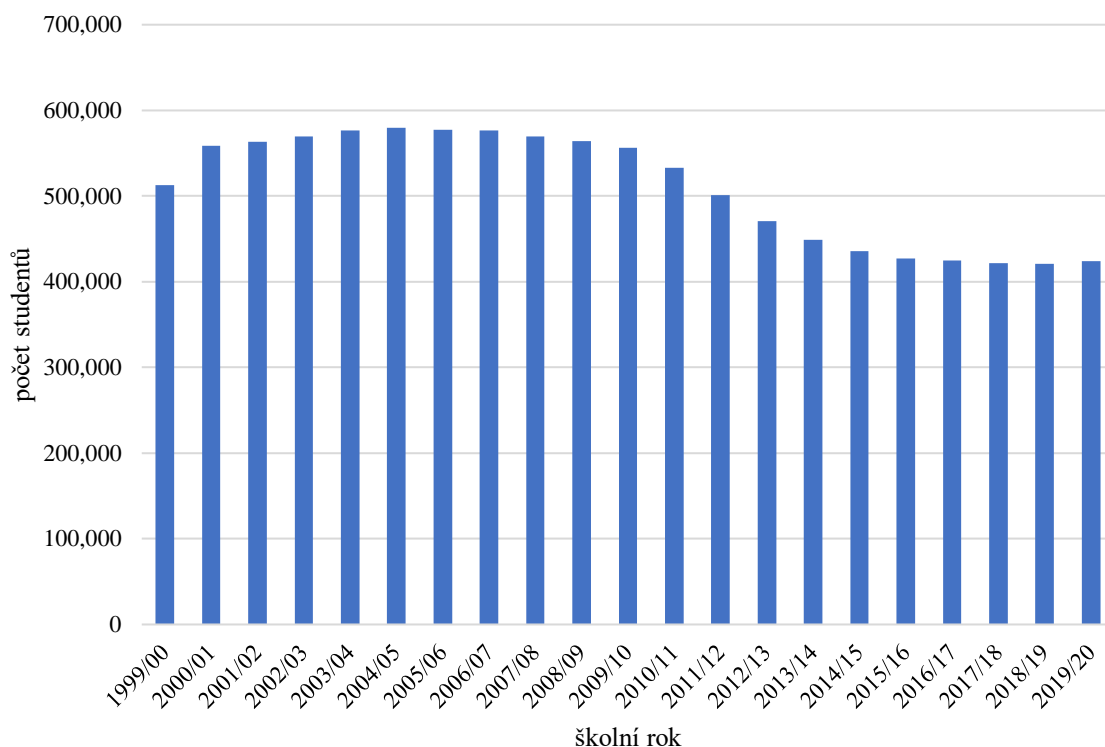
Z tabulky 6 vyplývá, že nejvíce středních škol, jak v prvním, tak i v posledním školním roce sledovaného období se nacházelo v hlavním městě Praze. Tyto školy tvořily ve školním roce 1999/00 téměř 12 % všech středních škol. Po dvaceti letech, tedy ve školním roce 2019/20, střední školy v Praze představovaly již téměř 15 % všech středních škol. Nejméně středních škol bylo v Karlovarském kraji, ty tvořily 3 % všech středních škol ve školním roce 1999/00. Po dvaceti školních letech došlo v některých krajích k poklesu o 50 % počtu středních škol. Konkrétně ve zmíněném Karlovarském kraji došlo k poklesu o 54 %. V tomto kraji bylo zřízeno o 38 středních škol méně. Celorepublikový průměr počtu středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let činil v prvním školním roce sledovaného období 31. Po dvaceti letech počet středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let poklesl o 16 % na hodnotu 26. Od celorepublikového průměru se počty středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let v jednotlivých krajích liší. Méně středních škol, než celorepublikový průměr ve školním roce 1999/00 bylo vykazováno v sedmi krajích. Největší rozdíl byl zaznamenán v Moravskoslezském kraji, kde konkrétně

připadá na 10 000 dětí ve věku 15–19 let o 6 středních škol méně. Naopak větší počet středních škol, než celorepublikový průměr bylo vykazováno v pěti krajích. Největší rozdíl byl zaznamenán v Praze a v Královéhradeckém kraji, kde konkrétně připadalo na 10 000 dětí ve věku 15–19 let o 5 středních škol více. Po dvaceti školních letech, ve školním roce 2019/20 došlo k poklesu jak celorepublikového průměru počtu středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let, tak i této hodnoty v jednotlivých krajích. Méně středních škol než celorepublikový průměr, bylo vykazováno v sedmi krajích. Více středních škol než celorepublikový průměr, bylo pak vykazováno také v sedmi krajích. V Pardubickém a Olomouckém kraji, jak přes pokles celkového počtu středních škol, tak i pokles počtu dětí ve věku 15–19 let, byl vykazován stejný počet středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let, a to 30 a 31 středních škol. Meziroční změna v krajích se v průměru pohybuje okolo 15 %. Největší změna v počtu středních škol připadajících na 10 000 dětí ve věku 15–19 let byla zaznamenána v Karlovarském kraji, kde došlo k poklesu o 32,4 %. Naopak nejmenší změna byla vykazována v hlavním městě Praze, a to konkrétně pokles o téměř 3 %.

4.2 Vývoj a stav počtu studentů středních škol v České republice

Tato kapitola praktické části je zaměřena na vývoj a stav počtu studentů středních škol. Následující grafy zobrazují počty studentů středních škol ve sledovaném období stejném, jako u celkového počtu středních škol neboli v rozpětí dvaceti školních let (1999/00–2019/20). Počet studentů středních škol je proměnná veličina, která je potřebná ke zjištění využitelnosti kapacity středních škol. Na základě této proměnné je možné prozkoumat, v jakých středních školách je méně studentů, a naopak ve kterých více. To je pro zřizovatele středních škol stěžejní, neboť nemají dostatečné finance, aby udrželi v chodu školy, které jsou v důsledku menšího počtu studentů obsazené jen částečně. V grafu 6 je přehledně zobrazen vývoj počtu studentů středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20.

Graf 6 Počet studentů středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Od přelomu tisíciletí docházelo ke každoročnímu nárůstu studentů. Nejvyšší počet studentů na středních školách byl zaznamenán ve školním roce 2004/05, a to konkrétně 579 505 studentů. Následně od tohoto roku docházelo k nepřetržitému poklesu, který trval do konce sledovaného období s výjimkou posledního školního roku 2019/20, kdy byl zaznamenán nárůst o 3 024 studentů oproti předchozímu roku. V časovém horizontu dvaceti let došlo k poklesu počtu studentů středních škol o 88 692 studentů, což je pokles o 17 % z původního počtu studentů. V posledním školním roce sledovaného období se v České republice vzdělávalo na středních školách celkem 423 838 studentů.

Následující tabulka 7 ukazuje meziroční tempo poklesu počtu studentů středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20.

Tabulka 7 Počet studentů středních škol v ČR a meziroční změna počtu studentů ve školních letech 1999/00–2019/20

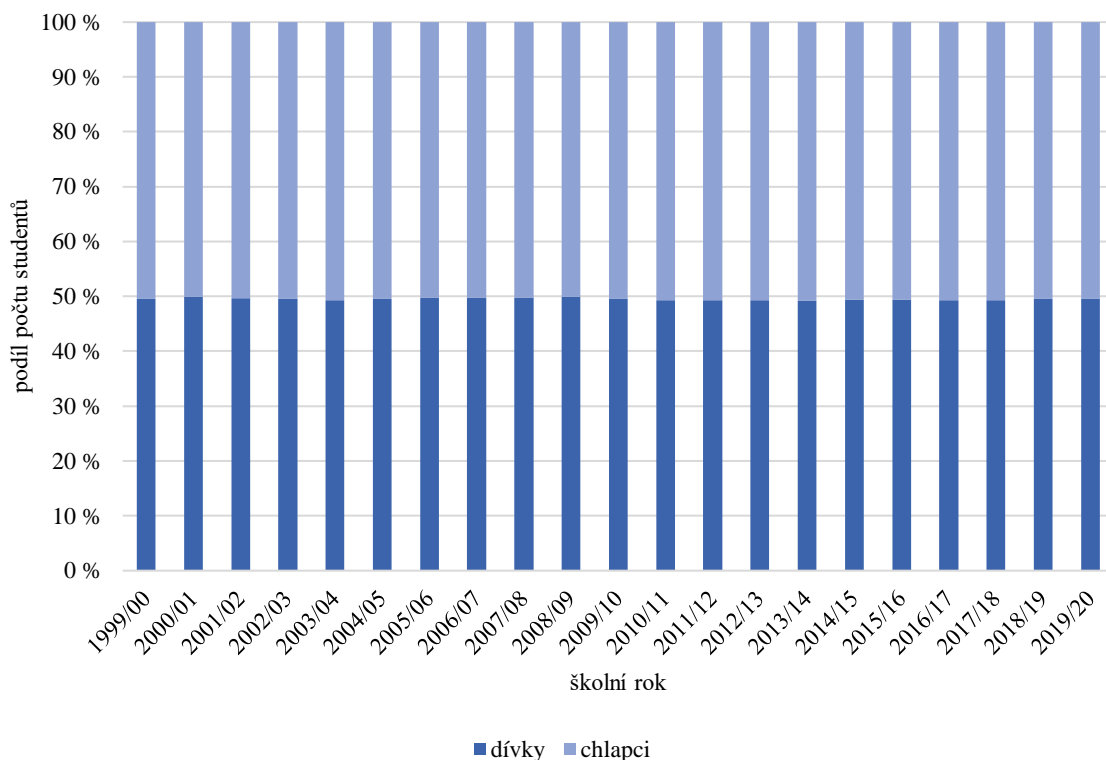
	Počet studentů středních škol	Meziroční změna (v %)
1999/00	512 530	x
2000/01	558 528	9,0
2001/02	563 437	0,9
2002/03	569 830	1,1
2003/04	576 615	1,2
2004/05	579 505	0,5
2005/06	577 605	-0,3
2006/07	576 585	-0,2
2007/08	569 267	-1,3
2008/09	564 326	-0,9
2009/10	556 260	-1,4
2010/11	532 918	-4,2
2011/12	501 220	-5,9
2012/13	470 754	-6,1
2013/14	448 792	-4,7
2014/15	435 542	-3,0
2015/16	427 107	-1,9
2016/17	424 849	-0,5
2017/18	421 535	-0,8
2018/19	420 814	-0,2
2019/20	423 838	0,7

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Na přelomu tisíciletí docházelo k nárůstu počtu studentů na středních školách o 9 %. Do školního roku 2005/06 docházelo k soustavnému nárůstu počtu studentů v průměru o 2,5 %. Následně lze pozorovat pokles počtu studentů, který přetrvával až do posledního roku sledovaného období, tedy do školního roku 2019/20 v průměru o 2 %. Nejvyšší propad počtu studentů byl zaznamenán ve školním roce 2012/13 a činil 6,1 %. Od následujícího roku se začal pokles pomalu snižovat. Průměrná meziroční změna počtu studentů ve sledovaném období představovala pokles o téměř 1,5 %.

Podíl počtu studentů středních škol podle pohlaví ve školních letech 1999/00–2019/20 zobrazuje sloupcový procentuální graf 7.

Graf 7 Podíl počtu studentů středních škol podle pohlaví v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

Z grafu 7 je patrné, že ve všech sledovaných školních letech podíl chlapců na celkovém počtu studentů středních škol převyšuje podíl dívek. Podíl hodnot je proměnlivý a vykazuje změnu v intervalu od 0,1 p. b. do 1,6 p. b. Největší rozdíl je zaznamenán ve školním roce 2003/04, kdy počet chlapců převyšuje počet dívek o 2,5 %, tedy o 7 709 chlapců. Nejmenší rozdíl je zaznamenán na přelomu tisíciletí, kdy počet chlapců převyšuje počet dívek pouze o 0,1 % tedy o 354 chlapců.

V souvislosti s počtem studentů středních škol je nutné zmínit počet nově přijatých studentů a absolventů. Následující tabulka 8 zobrazuje počet nově přijatých studentů a absolventů středních škol v rámci sledovaného období 1999/00–2019/20, a to po pěti školních letech. Součástí tabulky je i procentuální vyjádření meziroční změny těchto hodnot.

Tabulka 8 Počet nově přijatých studentů a absolventů středních škol v ČR včetně meziroční změny (v %) ve školních letech 1999/00–2019/20

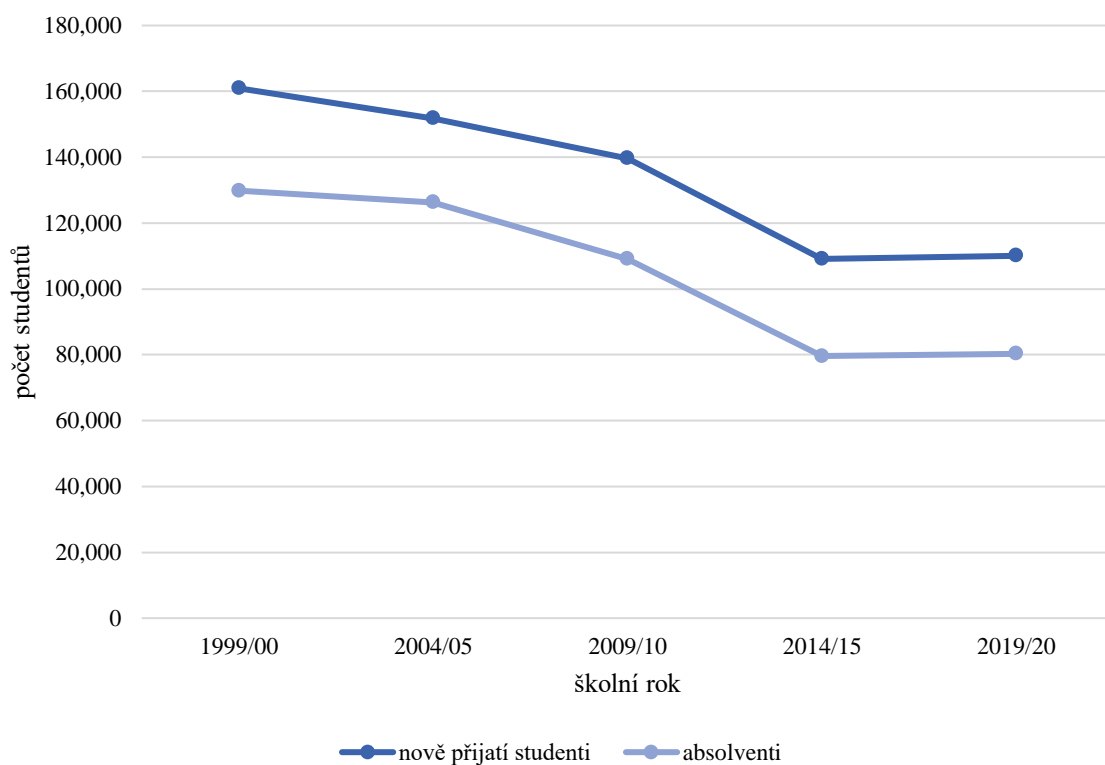
	1999/00	2004/05	2009/10	2014/15	2019/20
Nově přijatí studenti	160 922	151 803	139 620	109 105	110 095
Absolventi	129 830	126 270	109 080	79 619	80 350
Meziroční změna nově přijatých studentů	x	-5,7	-8,0	-21,9	0,9
Meziroční změna absolventů	x	-2,7	-13,6	-27,0	0,9

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Z tabulky 8 je patrné, že s výjimkou posledního školního roku 2019/20 docházelo k poklesu počtu nově přijatých studentů i absolventů. Za období 15 školních let došlo k poklesu počtu nově přijatých studentů o 51 817 studentů, tj. o 32 %. V posledních pěti školních letech ovšem došlo k nárůstu počtu nově přijatých studentů o 955 studentů, což představuje nárůst o bezmála 1 %. Počet absolventů měl také klesající tendenci a od počátku sledovaného období do školního roku 2014/15 se počet snížil o 50 211 absolventů, což znamenalo pokles o takřka 40 %. Po posledních pěti letech sledovaného období došlo k nárůstu počtu absolventů o 731, tzn. nárůst o téměř 1 %. Nejvýraznější pokles počtu nově přijatých studentů a absolventů s pětiletým meziročním rozdílem je zaznamenán mezi školními roky 2009/10 a 2014/15. U počtu nově přijatých studentů se jedná o 30 515 studentů, což představuje pokles o 22 %. Pokles počtu absolventů je výraznější a představuje téměř 30 %.

Pro představu o vývoji počtu nově přijatých studentů a absolventů středních škol ve sledovaném období 1999/00–2019/20 po pěti školních letech jsou tyto hodnoty vyjádřeny v následujícím spojnicovém grafu 8.

Graf 8 Vývoj počtu nově přijatých studentů a absolventů středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20

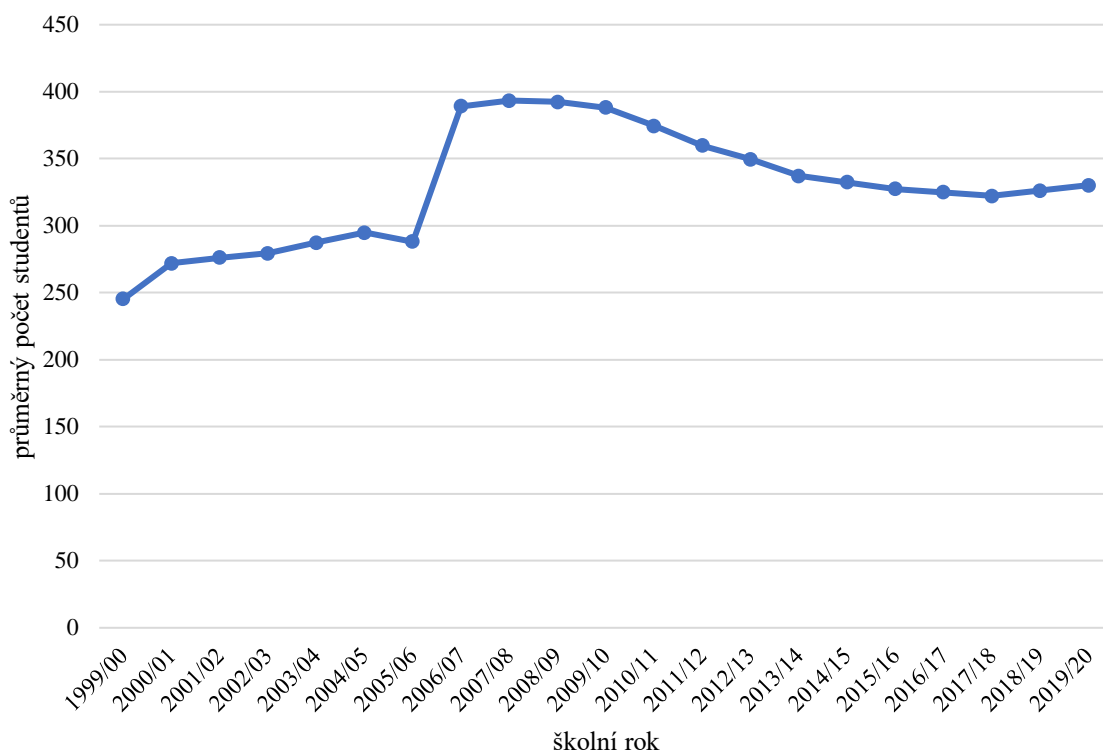


Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Graf 8 ukazuje, že obě křivky mají stejný tvar a klesají téměř ve stejném tempu. Od počátku sledovaného období dochází k poklesu počtu absolventů i nově přijatých studentů, a to až do školního roku 2014/15, kdy se pokles zastavil a následně začaly počty nově přijatých studentů a absolventů pozvolna růst.

Pro porovnání dvou základních proměnných hodnot středních škol, počtu středních škol a počtu studentů je nutné vytvořit mezi nimi souvislost, díky které by bylo možné pozorovat odlišný vývoj počtu středních škol a počtu studentů. Pro tento účel je vhodné určit průměrný počet studentů na jednu střední školu. Následující graf 9 tyto hodnoty zobrazuje ve školních letech 1999/00–2019/20.

Graf 9 Průměrný počet studentů na jednu střední školu ve školních letech 1999/00–2019/20



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)

V průběhu sledovaného období dochází k velmi výrazné změně průměrného počtu studentů na jednu střední školu. K nejvýraznější změně došlo ve školních letech 2005/06 a 2006/07. Mezi těmito roky došlo k nárůstu průměrného počtu o 101 studentů v důsledku toho, že byla schválena změna zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), který upravuje vykazování jednotlivých středních škol. Počet středních škol poklesl o 522 a počet studentů poklesl pouze o 1 020. Na výrazně menší počet středních škol tak připadl téměř stejný počet studentů. S výjimkou těchto dvou školních let si pokles či nárůst průměrného počtu studentů na jednu střední školu udržuje konstantní hodnotu. V posledním školním roce byl průměrný počet studentů na jednu střední školu vyšší o 25 % než v prvním školním roce. V prvním školním roce (1999/00) připadalo v průměru na jednu střední školu 245 studentů a v posledním školním roce (2019/20) připadalo v průměru na jednu střední školu 330 studentů.

4.3 Vývoj a stav počtu zaměstnanců středních škol v České republice

Tato kapitola praktické části je zaměřena na vývoj a stav počtu pedagogických a nepedagogických pracovníků středních škol. Zaměstnanci středních škol se dělí na dvě skupiny, na pedagogické a nepedagogické pracovníky. Důležitým prvkem ve školství jsou právě pedagogičtí pracovníci, od kterých se odvíjí kvalita vzdělání studentů na středních školách. Neméně důležití jsou ovšem i nepedagogičtí pracovníci školy. Jejich práce je velmi důležitá například pro správu, provoz a zázemí školy. Sledované období pro tuto kapitolu je stanovené ve školních letech 1999/00–2019/20, a to po pěti školních letech. Tabulka 9 zobrazuje počet pedagogických a nepedagogických pracovníků středních škol.

Tabulka 9 Počet zaměstnanců středních škol v ČR včetně meziroční změny (v %) ve školních letech 1999/00–2019/20

	1999/00	2004/05	2009/10	2014/15	2019/20
Pedagogičtí pracovníci	38 285	44 463	46 174	38 514	40 060
Nepedagogičtí pracovníci	12 691	13 597	13 640	11 205	10 777
Meziroční změna počtu pedagogických pracovníků	x	16,1	3,8	-16,6	4,0
Meziroční změna počtu nepedagogických pracovníků	x	7,1	0,3	-17,9	-3,8

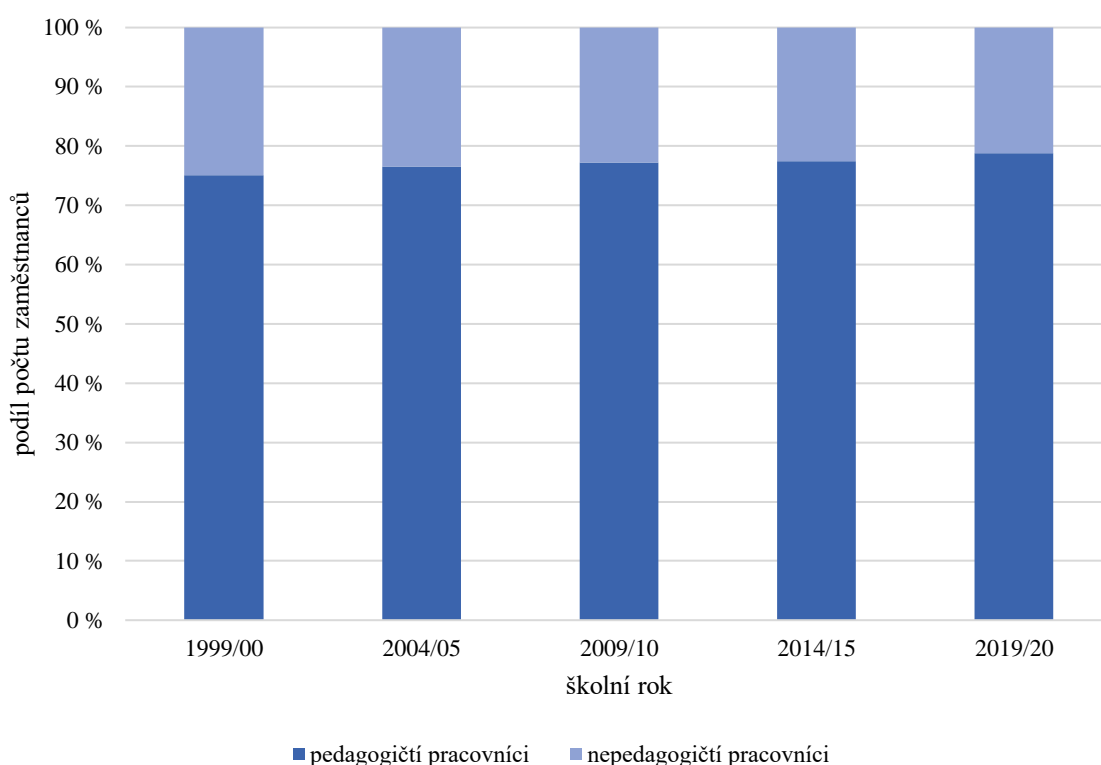
Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022c)

Z tabulky 9 je patrné, že v rámci sledovaného období počet pedagogických i nepedagogických pracovníků kolísal. V prvních deseti letech sledovaného období docházelo k nárůstu počtu pracovníků a od roku 2009/10 nastal pokles. U nepedagogických pracovníků pokles přetrvával až do konce sledovaného období. Oproti prvnímu sledovanému roku počet nepedagogických pracovníků poklesl o 15 %, tj. o 1 914 pracovníků. Počet pedagogických pracovníků vykazoval v prvních deseti letech také nárůst o téměř 8 000 pracovníků, ovšem po dalších pěti letech zase klesl. Poslední školní rok sledovaného období vykazoval nárůst oproti prvnímu školnímu roku o 4,5 %, tedy o 1 775 pracovníků. Největší meziroční nárůst o 16,1 % byl zaznamenán mezi školními roky 1999/00–2004/05. Po pěti po sobě jdoucích školních letech došlo k nárůstu o 6 178 pedagogických pracovníků. Nejmenší meziroční nárůstu byl zaznamenán u nepedagogických pracovníků. Šlo o téměř půl procenta mezi roky 2004/05–2009/10. V období pěti po sobě jdoucích školních let došlo

k nárůstu o pouhých 43 nepedagogických pracovníků. Největší úbytek byl zaznamenán také u nepedagogických pracovníků v roce 2014/15.

Podíl počtu zaměstnanců středních škol ve školních letech 1999/00–2019/20 zobrazuje následující sloupcový procentuální graf 10.

Graf 10 Podíl počtu zaměstnanců středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20 (v %)



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022c)

Jak je patrné z grafu 10 pedagogičtí pracovníci středních škol převyšují nepedagogické ve všech školních letech sledovaného období. Za sledované období tvořili v průměru 77 % všech zaměstnanců středních škol. Největší rozdíl mezi počtem pedagogických a nepedagogických pracovníků lze zaznamenat ve školním roce 2009/10, kdy počet pedagogických pracovníků převyšoval počet nepedagogických pracovníků o 32 534 zaměstnanců. Naopak nejmenší rozdíl o 25 594 zaměstnanců lze zaznamenat ve školním roce 1999/00.

4.4 Financování středních škol v České republice

V teoretické části bylo popsáno, jakým způsobem probíhá financování středních škol. Vzhledem ke skutečnosti, že financování středních škol závisí z velké části na státním rozpočtu, bude v této kapitole rozebrán vývoj státního rozpočtu a jaké finanční prostředky jsou z něj poskytovány na segment školství a přímo na střední školy. V závěru kapitoly bude rozbor hospodaření středních škol. Sledované období pro tuto kapitolu je stanovené v letech 2014–2020.

4.4.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu

Státní rozpočet pro daný rozpočtový rok představuje finanční plán hospodaření státu. Je základním nástrojem přerozdělování prostředků občanů za účelem zajištění běžných funkcí státu. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, jedná se o souhrn očekávaných příjmů a výdajů. V následující tabulce 10 jsou přehledně zobrazeny předpokládané celkové příjmy a výdaje státního rozpočtu pro období 2014–2020. Veškeré údaje jsou převzaty ze schváleného návrhu rozpočtu dle dat Ministerstva financí České republiky.

Tabulka 10 Schválený státní rozpočet v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy SR	1 098,2	1 118,5	1 180,9	1 249,3	1 314,5	1 465,4	1 364,8
Výdaje SR	1 210,2	1 218,5	1 250,9	1 309,3	1 364,5	1 505,4	1 864,8
Saldo	-112	-100	-70	-60	-50	-40	-500

Zdroj: vlastní zpracování, MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Z tabulky 10 je patrné, že předpokládané příjmy a výdaje měly až do roku 2019 rostoucí tendenci. Poslední rok sledovaného období 2020 se vyzimá velkým nárůstem výdajů a nižšími příjmy oproti roku předešlému. Celosvětová pandemie COVID-19 měla velký vliv na veškeré segmenty, což se projevilo i na státním rozpočtu. Schválený státní rozpočet slouží pouze jako plán hospodaření na kalendářní rok, skutečný státní rozpočet je vždy známý až v průběhu následujícího roku.

V tabulce 11 jsou zobrazeny skutečné příjmy a výdaje za období 2014–2020. Skutečné příjmy a výdaje jsou převzaty z dat uvedených na oficiálních stránkách Ministerstva financí České republiky.

Tabulka 11 Skutečné příjmy a výdaje rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy SR	1 133,8	1 234,5	1 281,6	1 273,6	1 403,9	1 523,2	1 475,5
Výdaje SR	1 211,6	1 297,3	1 219,8	1 279,8	1 401,0	1 551,7	1 842,9
Saldo	-77,8	-62,8	61,8	-6,2	2,9	-28,5	-367,5

Zdroj: vlastní zpracování, MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Z tabulky 11 lze vypočítat značné výkyvy dosažených skutečných hodnot oproti schváleným příjmům a výdajům. Ačkoliv schválený státní rozpočet byl ve všech sledovaných letech odhadován jako schodkový, skutečné saldo příjmů a výdajů vyšlo ve dvou letech ziskové. V roce 2017 bylo saldo státního rozpočtu odhadováno jako deficitní na 60 mld. Kč, nicméně skutečné výdaje byly nižší o téměř 30 mld. Kč a příjmy naopak vyšší o téměř 25 mld. Kč. Saldo státního rozpočtu tedy tvořilo něco málo přes 10 % (6,2 mld. Kč) z původně odhadované částky. V sledovaném období se vyjímá rok 2020, a to díky již zmíněné celosvětové pandemii COVID-19, která zasáhla do všech segmentů státu a ovlivnila i závěrečný výsledek hospodaření státu. V tomto roce došlo ke schodkům o necelých 370 mld. Kč.

Tabulka 12 zobrazuje procentuální plnění schváleného rozpočtu České republiky v letech 2014–2020. V rámci položky příjmy státního rozpočtu lze zaznamenat, že ve všech letech sledovaného období skutečnost převyšuje schválený rozpočet. Ve všech letech došlo k vyšším příjmům do státního rozpočtu, než bylo odhadováno, a to v intervalu od 1,9 p. b. do 10,4 p. b.

Tabulka 12 Plnění schváleného rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy SR	103,2	110,4	108,5	101,9	106,8	103,9	108,1
Výdaje SR	100,1	106,5	97,5	97,7	102,7	103,1	98,8
Saldo	69,5	62,8	-88,3	10,3	-5,8	71,3	73,5

Zdroj: vlastní zpracování, MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Plnění příjmů státního rozpočtu v roce 2015 dosáhlo 1 234,5 mld. Kč, což je o 116 mld. Kč více, než bylo plánováno, tedy o 10 %. Na vysokém plnění oproti plánu se nejvíce podepsalo čerpání z evropských fondů. Co se týče výdajů státního rozpočtu, některé roky sledovaného období byly příznivější a skutečné výdaje byly v průměru o 2 % nižší, než bylo plánováno. Konkrétně se jedná o roky 2016, 2017 a 2020.

4.4.2 Celkové výdaje státního rozpočtu na segment školství

Výdaje na školství ze státního rozpočtu představují hlavní objem finančních prostředků, který zajišťuje chod školy. Státní rozpočet je pro většinu školských zařízení nejdůležitějším zdrojem příjmů. V této kapitole jsou podrobně rozebrány výdaje ze státního rozpočtu na segment školství celkově a z toho konkrétně výdaje na střední školy. K výpočtům byly použity řetězové a bazické indexy. Sledované období pro tuto kapitolu je zvolené v letech 2014–2020. V tabulce 13 jsou uvedené celkové hodnoty výdajů ze státního rozpočtu na školství.

Tabulka 13 Výdaje na školství ze státního rozpočtu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	Výdaje SR	Výdaje na školství	Podíl výdajů na školství na celkových výdajích SR (v %)
2014	1 211,7	160,9	13,3
2015	1 297,3	166,2	12,8
2016	1 219,8	162,2	13,3
2017	1 279,8	181,6	14,2
2018	1 401	221,5	15,8
2019	1 551,7	247,9	16,0
2020	1 842,9	262,3	14,2

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Z tabulky 13 je patrné, že s výjimkou roku 2016 došlo ve sledovaném období každoročně k nárůstu jak výdajů ze státního rozpočtu, tak i výdajů na samotné školství. Výdaje na školství tvořily průměrně 14 % celkových výdajů ze státního rozpočtu. Největší podíl na výdajích státního rozpočtu měly výdaje na školství v roce 2019, konkrétně 16 %, nejméně naopak v roce 2015 12,8 %.

V následující tabulce 14 jsou uvedené hodnoty celkových výdajů státního rozpočtu a výdajů na segment školství za sledované období 2014–2020, vypočítané na základě řetězového indexu.

Tabulka 14 Řetězový index výdajů na školství v ČR v letech 2014–2020 (v %)

	Výdaje SR	Výdaje na školství
2014	x	x
2015	107,1	103,3
2016	94,0	97,6
2017	104,9	112,0
2018	109,5	122,0
2019	110,8	111,9
2020	118,8	105,8

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Tabulka 14 ukazuje, že výdaje státního rozpočtu, jak celkové, tak i na školství, meziročně rostly. Výjimkou je rok 2016, kdy došlo k meziročnímu poklesu celkových výdajů státního rozpočtu o 6 %, tedy o 77,5 mld. Kč a samotné výdaje na školství v tomto roce poklesly o téměř 4 %, tj. o 4 mld. Kč.

V tabulce 15 jsou uvedeny hodnoty celkových výdajů státního rozpočtu a výdajů na segment školství za sledované období 2014–2020 vypočítané na základě bazického indexu.

Tabulka 15 Bazický index výdajů na školství v ČR v letech 2014–2020 (v %)

	Výdaje SR	Výdaje na školství
2014	100,0	100,0
2015	107,1	103,3
2016	100,7	100,8
2017	105,6	112,9
2018	115,6	137,7
2019	128,1	154,1
2020	152,1	163,0

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Hodnoty ukazují změnu výdajů oproti základnímu období (2014). Na základě dat z tabulky 15 lze pozorovat v roce 2020 nárůst výdajů státního rozpočtu o více jak 50 %. Výdaje na samotné školství v roce 2020 narostly o 63 %. Nejmenší nárůst výdajů oproti prvnímu roku vykazuje rok 2016, kdy došlo k nárůstu jak celkových výdajů státního rozpočtu, tak i na školství o méně jak 1 %.

4.4.3 Celkové výdaje státního rozpočtu na střední školy

V této kapitole jsou popsány výdaje na jednotlivé typy středních škol. Střední školy se rozdělují na tři typy: gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Následující tabulka 16 představuje rozdělení výdajů dle typu jednotlivých středních škol v období 2014–2020.

Tabulka 16 Výdaje ze státního rozpočtu dle typu středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Výdaje na školství	160,9	166,2	162,2	181,6	221,5	247,9	262,3
Výdaje na střední školy	32,6	34,0	32,8	35,5	43,2	47,9	51,0
Z toho:							
Gymnázia	8,2	8,4	8,1	8,9	10,0	11,0	11,3
Střední odborné školy	14,2	13,7	16,7	18,1	23,7	26,0	31,2
Střední odborná učiliště	10,2	11,9	8,0	8,5	9,5	10,8	8,5
Podíl výdajů na střední školy na celkových výdajích na školství (v %)							
Výdaje na střední školy	20,2	20,5	20,2	19,6	19,5	19,3	19,4
Z toho:							
Gymnázia	25,2	24,7	24,7	25,0	23,2	23,0	22,2
Střední odborné školy	43,6	40,3	51,0	50,9	55,0	54,4	61,1
Střední odborná učiliště	31,3	35,0	24,4	23,9	21,9	22,6	16,7

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Z tabulky 16 je patrné, že vývoj výdajů na střední školy si udržuje stejný rostoucí trend, jako celkové výdaje na školství. Výjimkou u obou typů výdajů je rok 2016. V tomto roce byly v důsledku rostoucího zahraničního obchodu velmi příznivé ekonomické podmínky. Každoroční nárůst výdajů na střední školy vznikl v důsledku zvýšení mzdových nákladů, nákladů na energie a na celkový provoz školských zařízení. Celkové výdaje na střední školy tvořily v průměru 20 % veškerých výdajů na školství. Největší část z toho pak putovala na střední odborné školy, v průměru šlo o 50 %. V rámci středních odborných

škol se vyučují odborné studijní obory, které zahrnují finančně nákladné pomůcky ke studiu. Příkladem jsou licence různých softwarů, strojírenská zařízení používaná při praktickém výcviku. Výdaje na střední odborné školy ve sledovaném období vzrostly o více jak dvojnásobek, tedy o 17 mld. Kč. I přesto, že v průběhu sledovaného období došlo k nárůstu výdajů u středních odborných učilišť, na konci sledovaného období vykazovaly pokles o 1,7 mld. Kč. Docházelo i k meziročnímu nárůstu výdajů u gymnázií v průměru o téměř 7 %.

V tabulce 17 jsou uvedené hodnoty celkových výdajů na střední školy a také konkrétně rozdělené výdaje na jednotlivé typy středních škol, vypočítané na základě řetězového indexu za sledované období 2014–2020.

Tabulka 17 Řetězový index výdajů na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Výdaje na školství	x	103,3	97,6	112,0	122,0	111,9	105,8
Výdaje na střední školy	x	104,4	96,4	108,5	121,5	110,8	106,5
Z toho:							
Gymnázia	x	102,4	96,4	109,9	112,4	110,0	102,8
Střední odborné školy	x	96,5	121,9	108,4	131,1	109,7	119,6
Střední odborná učiliště	x	116,7	67,2	106,3	111,2	114,5	78,7

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Výdaje na střední školy meziročně vykazují proměnlivé hodnoty. K meziročnímu poklesu o 3,6 % došlo v roce 2016. Pokles u celkových výdajů na školství je také zaznamenán v roce 2016, a to o 2,8 %. Největší meziroční nárůst o 21,5 % je vidět mezi roky 2017 a 2018. Tempo růstu výdajů u gymnázií vykazuje ve sledovaném období průměrný meziroční nárůst o takřka 7 %. U středních odborných škol dochází k meziročnímu nárůstu v průměru o 15 %. Nejvíce finančních prostředků připadá právě na střední odborné školy. V rámci těchto škol se vyučují odborné studijní obory, které zahrnují finančně nákladné pomůcky ke studiu. Příkladem jsou již zmíněné licence softwarů nebo strojírenská zařízení používaná při praktickém výcviku. Největší pokles v rámci sledovaného období lze zaznamenat u výdajů na střední odborná učiliště mezi roky 2015 a 2016. Představuje to pokles o téměř 35 %, neboli o 3,9 mld. Kč.

Následující tabulka 18 zobrazuje celkové hodnoty výdajů na střední školy v letech 2014–2020, vypočítané na základě bazického indexu. Tyto hodnoty ukazují změnu výdajů oproti základnímu období (2014).

Tabulka 18 Bazický index výdajů na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v %)

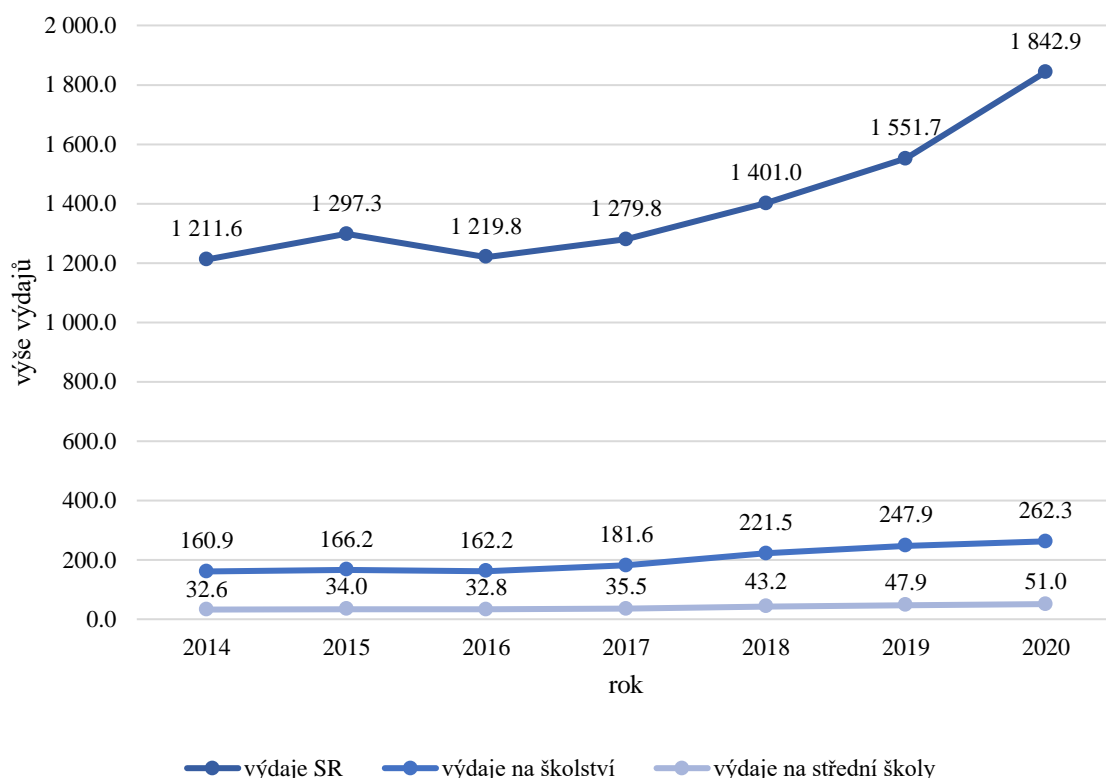
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Výdaje na školství	100	103,3	100,8	112,9	137,7	154,1	163,0
Výdaje na střední školy	100	104,4	100,6	109,1	132,6	147,0	156,6
Z toho:							
Gymnázia	100	102,4	98,8	108,5	122,0	134,1	137,9
Střední odborné školy	100	96,5	117,6	127,5	167,1	183,4	219,4
Střední odborná učiliště	100	116,7	78,4	83,3	92,6	106,1	83,5

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Tabulka 18 ukazuje, že hodnoty celkových výdajů na střední školy se oproti základnímu období zvyšovaly v rozpětí od 0,6 % do 56,6 %. V posledním roce výdaje na střední školy vzrostly o více jak 50 %. Výdaje na gymnázia ve sledovaném období oproti základnímu období s výjimkou roku 2016 vykazovaly rostoucí tendenci. V rámci středních odborných škol došlo k razantnímu nárůstu výdajů o téměř 120 %.

Následující graf 11 zobrazuje vývoj celkových výdajů státního rozpočtu, výdajů na školství a výdajů na střední školy v letech 2014–2020. Z grafu je patrné, že z dlouhodobého hlediska stejně jako rostou výdaje státního rozpočtu, rostou i výdaje na školství a výdaje na střední školy.

Graf 11 Celkové výdaje státního rozpočtu, výdaje státního rozpočtu na školství a výdaje na střední školy v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

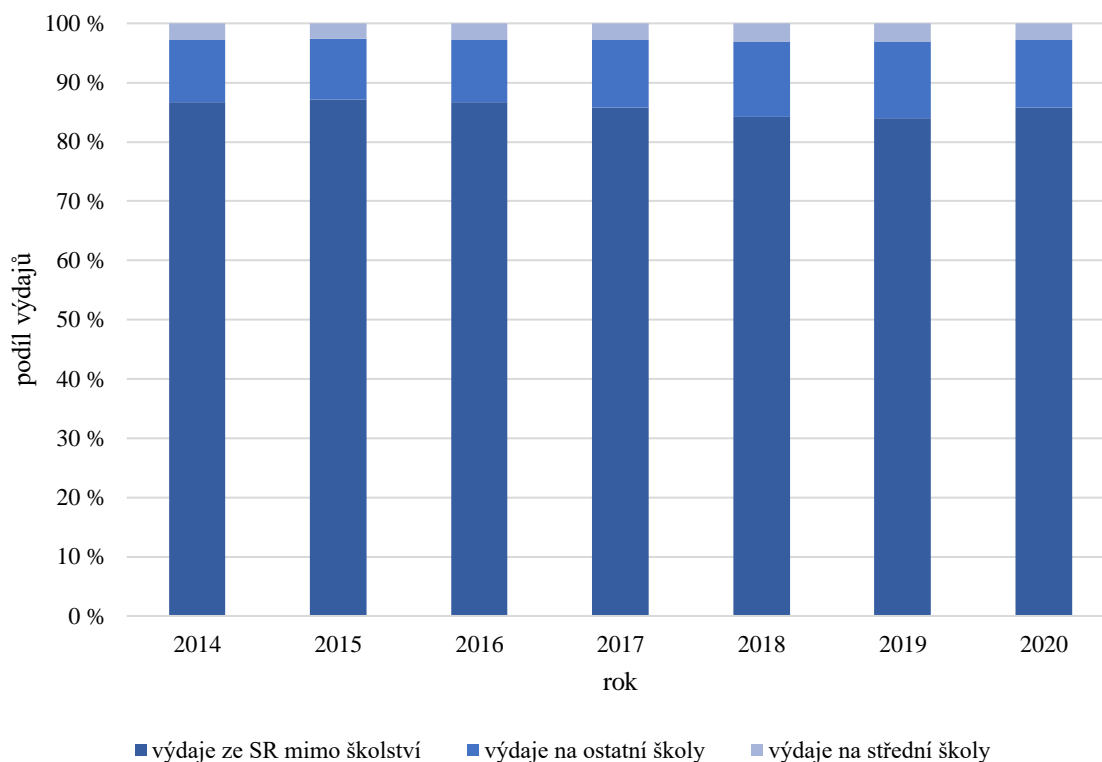


Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Pokles výdajů se projevuje ve všech výdajích v roce 2016. V ostatních letech sledovaného období se jedná o růst. V rámci celkových výdajů státního rozpočtu se jednalo o pokles o 6 %, vyjádřeno v korunách o 77,5 mld. Kč. Výdaje na školství poklesly o 2,4 % (o 4 mld. Kč.) a výdaje na střední školy poklesly o téměř 3 % (o 1,2 mld. Kč). Výdaje na střední školy meziročně rostly či klesaly zároveň s růstem či poklesem celkových výdajů na školství. Křivky výdajů na školství a výdajů na střední školy sice vykazují podobný tvar, přesto není jejich průběh zcela totožný. Průměrná meziroční změna vykazovala u všech výdajů téměř stejnou hodnotu. Nejvyšší byla u výdajů na školství, tam hodnota průměrné meziroční změny vykazovala 8,7 %. Průměrná meziroční změna u výdajů na střední školy byla 8 % a u celkových výdajů ze státního rozpočtu činila 7,5 %.

Celkové výdaje na střední školy lze také zobrazit jako procentuální podílové zastoupení z celkových výdajů na školství a také z celkových výdajů ze státního rozpočtu. Tento podílový ukazatel za sledované období 2014–2020 zobrazuje graf 12.

Graf 12 Podíl výdajů na střední školy a na školství na celkových výdajích státního rozpočtu ČR v letech 2014–2020 (v %)



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), MF (2014), (2015), (2016), (2017), (2018), (2019), (2020)

Ve sledovaném období výdaje na střední školy představovaly v průměru okolo 3 % celkových výdajů státního rozpočtu. Nejvíce v roce 2018 a 2019 (3,1 %). Nejmenší podíl na celkových výdajích ze státního rozpočtu měly výdaje na střední školy v roce 2015, kdy dosáhly hodnoty pouhých 2,6 %. Lze proto říct, že ve sledovaném období nedochází k výrazným výkyvům. Výdaje na školství tvořily ve sledovaném období v průměru okolo 14 % celkových výdajů ze státního rozpočtu. V roce 2014 konkrétně 13,3 % všech výdajů ze státního rozpočtu. V průběhu sledovaného období docházelo k nárůstu na 16 %. Během šesti let došlo ke změně o 2,7 p. b. V roce 2020, který je posledním rokem sledovaného období došlo k poklesu podílu výdajů na školství v rámci všech výdajů ze státního rozpočtu o téměř 2 p. b.

Průměrné výdaje ze státního rozpočtu na jednu střední školu byly odlišné v závislosti na počtu středních škol v daném roce. Tabulka 19 zobrazuje průměrné výdaje na jednu střední školu ve sledovaných letech 2014–2020.

Tabulka 19 Průměrné výdaje ze státního rozpočtu na jednu střední školu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkové výdaje na střední školy	32,6	34,0	32,8	35,5	43,2	47,9	51,0
Průměrné výdaje na jednu střední školu	0,024	0,026	0,025	0,027	0,033	0,037	0,040

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b), (2021c)

Za celé sledované období připadaly na jednu střední školu průměrné výdaje 30 mil Kč. Nejvíce výdajů v průměru na jednu střední školu připadalo v posledním roce sledovaného období, konkrétně 40 mil. Kč. Naopak průměrně nejméně výdajů na jednu střední školu připadalo v počátečním roce sledovaného období, konkrétně 24 mil. Kč. Mezi roky 2015 a 2016 došlo k poklesu celkových výdajů na střední školy o 1,2 mld. Kč a průměrné výdaje na jednu střední školu také poklesly, ovšem hodnota se nedostala pod hodnotu v prvním sledovaném roce. V roce 2016 připadalo průměrně na jednu střední školu 25 mil. Kč, tj. o 1 mil. Kč více než v prvním sledovaném roce. V posledním roce sledovaného období došlo k nárůstu celkových výdajů středních škol o 35 %, tedy o 18,5 mld. Kč. Průměrné výdaje na jednu střední školu představovaly tak o 16 mil. Kč více než v prvním sledovaném roce.

Celkové průměrné výdaje na jednoho studenta byly odlišné v závislosti na typu střední školy. Tabulka 20 přehledně zobrazuje průměrné výdaje spojené se studiem jednoho studenta dle typu střední školy a jejich meziroční změnu ve sledovaných letech 2014–2020.

Tabulka 20 Celkové průměrné výdaje na jednoho studenta v ČR v letech 2014–2020 (v Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gymnázia	60 462	62 579	59 477	65 333	77 243	84 571	86 411
Střední odborné školy	84 674	103 679	101 403	111 255	136 901	149 698	175 945
Střední odborná učiliště	75 443	64 491	63 467	68 561	81 595	94 043	73 058
Meziroční změna průměrných výdajů na jednoho studenta (v %)							
Gymnázia	x	3,5	-5,0	9,8	18,2	9,5	2,2
Střední odborné školy	x	22,4	-2,2	9,7	23,1	9,3	17,5
Střední odborná učiliště	x	-14,5	-1,6	8,0	19,0	15,3	-22,3

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Z tabulky 20 vyplývá, že průměrné výdaje ze všech zdrojů na jednoho studenta bez závislosti na typu střední školy vykazují rostoucí charakter. Výjimkou mohou být výdaje na jednoho studenta středních odborných učilišť, kdy i přes rostoucí tendenci ve sledovaném období v posledním roce vykazovala hodnota výdajů pokles o více jak 3 %, tj. o 2 385 Kč. Naopak výdaje na jednoho studenta na střední odborné škole vzrostly o více jak dvojnásobek, konkrétně o 91 271 Kč. Výdaje na jednoho studenta na gymnazijních oborech meziročně rostly v průměru o více jak 6 %. Meziročně je největší růst zaznamenán v roce 2018 u průměrných výdajů na studenta střední odborné školy, ten představuje nárůst o 23,1 %. Naopak největší propad v hodnotě průměrných výdajů na jednoho studenta je vykazováno u středních odborných učilišť v roce 2020, konkrétně propad průměrných výdajů o 22,3 %.

4.4.4 Celkové výdaje krajských rozpočtů na střední školy

V teoretické části již bylo zmíněno, že jedním ze zřizovatelů středních škol je vyšší územně samosprávný celek – kraj. Ve sledovaném období 2014–2020 bylo v České republice zřízeno kraji v průměru okolo 70 % všech středních škol. Právě z krajských rozpočtů plyne do středních škol velké množství finančních prostředků. V následující tabulce 21 jsou zobrazeny finanční prostředky poskytnuté ve sledovaném období 2014–2020 z krajských rozpočtů na segment školství a na jednotlivé typy středních škol. Z důvodu změny ve financování regionálního školství nejsou poskytnuta data k finanční situaci za rok 2020.

Tabulka 21 Výdaje z krajských rozpočtů na jednotlivé typy středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Výdaje na školství	83,3	87,5	90,2	98,9	115,9	133,7	–
Výdaje na střední školy	25,2	23,1	23,5	23,6	28,4	31,7	–
Z toho:							
Gymnázia	5,9	6,0	6,1	6,3	7,5	8,3	–
Střední odborné školy	10,8	10,3	10,5	10,7	13,1	14,4	–
Střední odborná učiliště	8,5	6,8	6,9	6,6	7,8	9,0	–
Podíl výdajů na střední školy na celkových výdajích na školství (v %)							
Výdaje na střední školy	30,3	26,4	26,1	23,9	24,5	23,7	–
Z toho:							
Gymnázia	23,4	26,0	26,0	26,7	26,4	26,2	–
Střední odborné školy	42,9	44,6	44,7	45,3	46,1	45,4	–
Střední odborná učiliště	33,7	29,4	29,4	28,0	27,5	28,4	–

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2022), MŠMT (2015), (2016), (2017), (2018), (2020a), (2020b)

Jak je z tabulky 21 patrné, výdaje poskytnuté z krajských rozpočtů na segment školství vykazovaly ve sledovaném období rostoucí trend. Ačkoliv docházelo ke každoročnímu poklesu počtu středních škol, výdaje se každým rokem zvyšovaly v průměru o 10 %. Celkové výdaje z krajských rozpočtů na samotné střední školy vykazovaly také rostoucí trend s výjimkou počátečního roku. V tomto roce byly výdaje na střední školy o 8 % vyšší než rok následující. Výdaje na jednotlivé typy středních škol vykazovaly ve sledovaném období rostoucí tendenci. Největší podíl na výdajích na střední školy měly střední odborné školy, v průměru 45 % z celkových výdajů poskytnutých z krajských rozpočtů na střední školy. Naopak nejmenší v průměru 25 % podíl na výdajích měla gymnázia.

Následující tabulka 22 zobrazuje průměrné celkové výdaje krajských rozpočtu na jednu střední školu ve sledovaném období 2014–2020.

Tabulka 22 Průměrné výdaje z krajských rozpočtů na jednu střední školu v ČR v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkové výdaje na střední školy	25,2	23,1	23,5	23,6	28,4	31,7	–
Průměrné výdaje na jednu střední školu	0,019	0,018	0,018	0,018	0,022	0,025	–

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2015), (2016), (2017), (2018), (2020a), (2020b)

V průměru za celé sledované období připadaly na jednu střední školu průměrné výdaje z krajských rozpočtů 20 mil Kč. Nejvyšší průměrné výdaje na jednu střední školu připadaly v předposledním roce sledovaného období, kterým je rok 2019, kdy vynaložená částka dosáhla 25 mil. Kč. Naopak nejnižší průměrné výdaje 18 mil. Kč na jednu střední školu byly vynaloženy v letech 2015, 2016 a 2017. V roce 2019 došlo k nárůstu celkových výdajů z krajských rozpočtů na střední školy o 20 %, neboli o 6,5 mld. Kč. Průměrné výdaje z krajských rozpočtů na jednu střední školu představovaly tak o 6 mil. Kč více než v prvním sledovaném roce.

4.4.5 Finanční prostředky čerpané z ESIF na střední školy

Financování regionálního školství je vícezdrojové a střední školy mají možnost čerpat finanční prostředky z více zdrojů najednou. Tato kapitola je věnována čerpání finančních prostředků z ESIF na střední školy. V teoretické části jsou zmíněny tři operační programy, ze kterých je možné čerpat. Sledované období 2014–2020 zahrnuje čerpání z OP VVV. V rámci vypsaných výzev střední školy mohly čerpat na různé projekty. Následující tabulka 23 zobrazuje celkové finanční prostředky získané z ESIF pro střední školy v programovém období 2014–2020 rozdělené dle krajů.

Tabulka 23 Finanční prostředky poskytnuté středním školám z ESIF podle krajů v letech 2014–2020 (v mil. Kč)

	2014–2020	Podíl na celku (v %)
Hlavní město Praha	387,5	14,2
Jihočeský kraj	164,4	8,9
Jihomoravský kraj	269,1	6,0
Karlovarský kraj	55,2	3,1
Kraj Vysočina	109,5	2,0
Královéhradecký kraj	216,5	8,8
Liberecký kraj	114,9	4,2
Moravskoslezský kraj	322	7,9
Olomoucký kraj	255,8	4,4
Pardubický kraj	120	4,0
Plzeňský kraj	84,3	9,9
Středočeský kraj	243,9	9,4
Ústecký kraj	238,6	5,3
Zlínský kraj	145,1	11,8
Celkem	2 726,8	100,0

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2022h)

V závislosti na počtu středních škol v jednotlivých krajích získaly nejvyšší částku finančních prostředků z ESIF střední školy v Praze. Za programové období 2014–2020 obdržely částku ve výši 387,5 mil. Kč, což představovalo 14,2 % všech poskytnutých finančních prostředků. Nejméně finančních prostředků získaly střední školy v Karlovarském kraji. Tyto finanční prostředky byly středními školami využity na projekty spojené s modernizací a rozvojem středních škol.

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, příkladem výzev určených pro střední školy v rámci OP VVV byly Šablony I a Šablony II. Cílem výzev bylo podpořit střední školy formou projektů zjednodušeného vykazování. Konkrétní aktivity, které bylo možné v rámci výzev realizovat, byly zaměřeny na osobnostně profesní rozvoj pedagogů prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, možnost personálního posílení o školního asistenta, školního psychologa, speciálního pedagoga a sociálního pedagoga. Také byly realizovány aktivity podporující kariérové poradenství žáků, projektové dny a aktivity rozvíjející metody výuky s využitím ICT. Následující tabulka 24 zobrazuje výši finančních

prostředků poskytnutých středním školám z ESIF na Šablony I a II v letech 2014–2020 rozdělených dle krajů.

Tabulka 24 Finanční prostředky poskytnuté středním školám z ESIF na Šablony I a II podle krajů v letech 2014–2020 (v mil. Kč)

	2014–2020	Podíl na celku (v %)
Hlavní město Praha	286,7	14,3
Jihočeský kraj	141,4	8,6
Jihomoravský kraj	197,5	7,0
Karlovarský kraj	50,5	4,2
Kraj Vysočina	109,5	2,5
Královéhradecký kraj	118,7	6,8
Liberecký kraj	81,4	4,1
Moravskoslezský kraj	231,4	5,9
Olomoucký kraj	151,5	5,4
Pardubický kraj	108	5,5
Plzeňský kraj	84,3	9,8
Středočeský kraj	172,4	7,5
Ústecký kraj	135,8	6,9
Zlínský kraj	137,7	11,5
Celkem	2 006,8	100,0

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT – OA (2022i)

V rámci Šablon I podalo žádost o podporu celkem 1 043 středních škol, což představovalo 75,1 %. V Šablonách II se jednalo o něco menší počet. Středních škol, které podaly žádost o podporu v rámci této výzvy, bylo celkem 1 014, tj. 71,5 %. Nejvyšší částku ve výši 286,7 mil Kč získaly střední školy v Praze. Nejméně finančních prostředků získaly střední školy v Karlovarském kraji. Finance poskytnuté v rámci Šablonových výzev mohly střední školy využít na aktivity zaměřené na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na zapojení ICT do výuky anebo na realizaci různých projektových dnů či klubů ve škole. Aktivitami, které si zvolilo největší počet škol, bylo o již zmíněné vzdělávání pedagogických pracovníků, doučování studentů ohrožených školním neúspěchem, zapojení odborníka z praxe do výuky a tandemová výuka na středních školách.

4.5 Vývoj republikových normativů pro střední školy

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, v roce 2020 došlo k reformě financování regionálního školství. Reforma změnila normativní systém financování škol a školských zařízení zřizovaných ministerstvem, krajem, obcí, nebo dobrovolným svazkem obcí na tzv. normativně nákladový systém financování. Od 1. ledna 2020 školy přešly na nový systém financování a jednotlivé normativní kategorie a příslušné částky se nově odvíjejí od počtu skutečně odučených hodin, nikoliv od počtu studentů, jak tomu bylo do roku 2019. Hodnoty jsou určeny pro jednotlivé střední školy individuálně a nelze je určit celoplošně. V rámci sledovaného období lze sledovat vývoj republikových normativů pro roky 2014–2019 samozřejmě kromě posledního roku 2020. Stanoveny byly podle věkových kategorií. Střednímu vzdělání odpovídá kategorie 15–18 let. Následující tabulka 25 udává přehled republikových normativů právě pro tuto věkovou kategorii ve sledovaném období 2014–2019. Jedná se o celkové hodnoty přímých neinvestičních výdajů (NIV), které jsou dále členěny na mzdové prostředky a s nimi související odvody (MP) a na ostatní neinvestiční výdaje (ONIV), kam patří výdaje na povinné pojištění zaměstnanců, výdaje jejich na školení, výdaje na nákup ochranných pracovních prostředků, na cestovné a stravné.

Tabulka 25 Republikové normativy pro střední školy v letech 2014–2019

	NIV celkem Kč/žáka	MP celkem vč. odvodů pedagogů Kč/žáka	ONIV celkem Kč/žáka	Limit zaměstnanců na 1 000 žáků
2014	58 313 Kč	57 243 Kč	1 070 Kč	144,429
2015	58 313 Kč	57 243 Kč	1 070 Kč	143,693
2016	62 352 Kč	61 262 Kč	732 Kč	146,000
2017	66 705 Kč	65 635 Kč	1 070 Kč	144,429
2018	76 349 Kč	75 282 Kč	1 067 Kč	143,981
2019	86 461 Kč	85 344 Kč	1 117 Kč	145,669

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2015), (2016), (2017), (2018), (2020a), (2020b)

Z tabulky 25 je patrné, že hodnoty NIV meziročně rostly, nebo zůstaly stejné, ale k poklesu nedocházelo. Ve sledovaném období došlo k celkové změně NIV o 28 148 Kč, což představovalo nárůst o 32,5 % v období 6 let. Složka MP v průběhu sledovaného období rostla a v posledním roce sledovaného období došlo k absolutní změně o 28 101 Kč, což znamenalo nárůst o 33 %. Naopak složka ONIV vykazovala ve sledovaném období

konstantní trend, s výjimkou roku 2016, kdy došlo k poklesu o 338 Kč, což představuje pokles o 31,5 %.

4.6 Výdaje středních škol

V rámci poslední kapitoly praktické části jsou vymezeny jednotlivé výdaje středního školství. Tabulka 26 zobrazuje rozdíly mezi investičními a neinvestičními výdaji středních škol v období 2014–2020. Součástí tabulky je také vypočtena meziroční změna investičních a neinvestičních výdajů.

Tabulka 26 Investiční a neinvestiční výdaje středních škol v ČR a jejich meziroční změna (v %) v letech 2014–2020 (v mld. Kč)

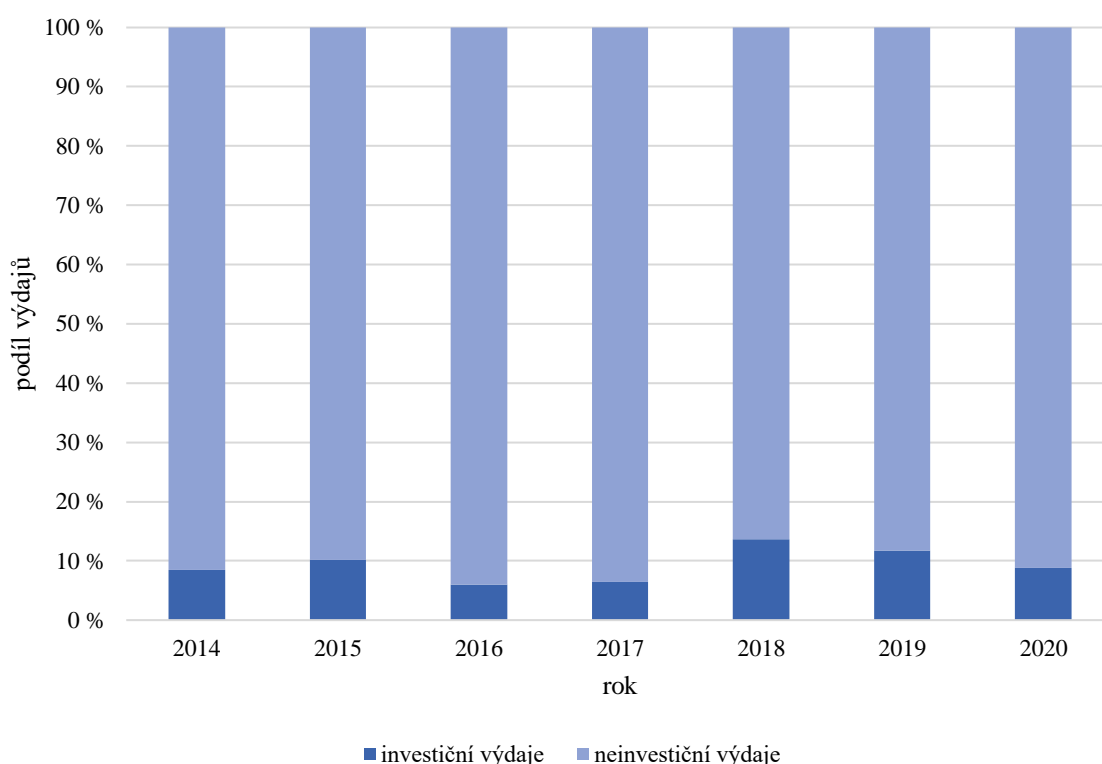
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Investiční	2,7	3,5	2	2,3	5,9	5,6	4,5
Neinvestiční	29,7	30,9	30,7	33,2	37,3	42,4	46,4
Celkem	32,5	34,4	32,7	35,4	43,2	48,1	50,9
Meziroční změna investičních výdajů (v %)	x	26,7	-43,5	15,8	160,0	-5,1	-19,8
Meziroční změna neinvestičních výdajů (v %)	x	4,1	-0,8	8,0	12,5	13,7	9,3

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Stěžejní část výdajů středních škol zaujímají neinvestiční výdaje. Tyto výdaje jsou ve školství označovány jako běžné výdaje a jak samotný název napovídá, neslouží pro nákup investic, ale slouží k pokrytí nákladů spojených s provozem školy. Největší podíl neinvestičních výdajů představují mzdové prostředky, platy pro zaměstnance. Z celkového poměru investičních a neinvestičních výdajů ve sledovaném období lze pozorovat, že neinvestiční výdaje zabírají v průměru 90 %. U investičních výdajů ve sledovaném období lze zaznamenat velmi proměnlivé hodnoty. Mezi roky 2015 a 2016 došlo k poklesu o téměř 45 %, naopak mezi roky 2017 a 2018 došlo k nárůstu o téměř 50 %. Neinvestiční výdaje i přes klesající tendenci vykazovaly na konci sledovaného období nárůst o 36 %.

Pro lepší grafickou představu skládaný procentuální graf 13 zobrazuje podíl investičních a neinvestičních výdajů ve sledovaném období 2014–2020.

Graf 13 Podíl investičních a neinvestičních výdajů středních škol v ČR v letech 2014–2020 (v %)



Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021b)

Jak je z grafu 13 patrné, ve sledovaném období podíl neinvestičních výdajů skutečně tvořil v průměru 90 % celkových výdajů. Konkrétně se jejich podíl pohyboval v intervalu od 86 % do 94 %. Podíl investičních výdajů s výjimkou třech roků (2015, 2018, 2019) se pohyboval pod hranicí 10 %. Nejvyšší hodnota 5,9 mld. Kč zaznamenaly investiční výdaje v roce 2018, což představovalo 13,7 % celkových výdajů. Naopak nejnižší hodnota 2 mld. Kč byla zaznamenána v roce 2016, a představovala 6 % celkových výdajů.

Jak již bylo v této kapitole zmíněno, jedním z hlavních neinvestičních výdajů jsou mzdy zaměstnanců, kteří zabezpečují chod školského zařízení. Důležitým prvkem ve školství jsou pedagogičtí pracovníci a nepedagogičtí pracovníci škol. V následující tabulce 27 jsou zobrazeny neinvestiční výdaje, průměrné mzdy pedagogických a nepedagogických pracovníků středních škol ve srovnání s průměrnou mzdou v České republice v letech 2014–2020.

Tabulka 27 Průměrná mzda zaměstnanců středních škol a průměrná mzda v ČR v letech 2014–2020 (v Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Průměrná mzda v ČR	25 686	26 467	27 589	29 504	31 885	34 125	35 611
Průměrná mzda pedagogických pracovníků	28 067	28 798	30 280	32 270	35 909	41 129	45 321
Procentuální rozdíl (v %)	9,3	8,8	9,8	9,4	12,6	20,5	27,3
Průměrná mzda nepedagogických pracovníků	18 145	18 365	18 968	20 644	23 106	25 767	28 860
Procentuální rozdíl (v %)	-29,4	-30,6	-31,2	-30,0	-27,5	-24,5	-19,0

Zdroj: vlastní zpracování, Kurzy.cz (2021), MŠMT (2022c)

Z tabulky 27 je zřejmé, že průměrná mzda pedagogických pracovníků na středních školách převyšovala průměrnou mzdu v České republice ve všech letech sledovaného období v průměru až o 15 %, tj. až o několik desítek tisíc korun. Největší rozdíl byl zaznamenán v roce 2020, kdy průměrná mzda pedagogického pracovníka na středních školách převýšila celorepublikový mzdový průměr o téměř 10 000 Kč. Naopak průměrná mzda nepedagogických pracovníků na středních školách ve sledovaném období je nižší v průměru o 30 %, přibližně o 8 000 Kč.

Následující tabulka 28 zobrazuje meziroční nárůst průměrné mzdy zaměstnanců středních škol a průměrné mzdy v České republice v letech 2014–2020.

Tabulka 28 Meziroční změna průměrné mzdy zaměstnanců středních škol a průměrné mzdy v ČR v letech 2014–2020 (v %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Průměrná mzda v ČR	x	3,0	4,2	6,9	8,1	7,0	4,4
Průměrná mzda pedagogických pracovníků	x	2,6	5,1	6,6	11,3	14,5	10,2
Průměrná mzda nepedagogických pracovníků	x	1,2	3,3	8,8	11,9	11,5	12,0

Zdroj: vlastní zpracování, Kurzy.cz (2021), MŠMT (2022c)

Z tabulky 28 je patrné, že nejvyšší meziroční nárůst průměrné mzdy byl zaznamenán u pedagogických pracovníků středních škol mezi roky 2018 a 2019. Průměrná mzda jednoho pedagogického pracovníka v roce 2019 se zvýšila o 14,5 %, tedy o 5 220 Kč. Nejnižší meziroční změna byla zaznamenána u průměrné mzdy nepedagogických pracovníků

středních škol, a to mezi roky 2015 a 2014, kdy došlo k nárůstu o 1,2 %, o 220 Kč. Za celé sledované období v průměru nejvíce rostla průměrná mzda pedagogického pracovníka, a to o 8,4 %. Nejméně, o 5,6 %, pak rostla průměrná mzda v České republice. Průměrná mzda nepedagogického pracovníka rostla v průměru o 8,1 %.

Výše průměrné mzdy učitelů středních škol se může lišit i regionálně v závislosti na umístění střední školy v jednotlivých krajích České republiky. V následující tabulce 29 jsou zobrazeny hodnoty průměrné mzdy učitelů středních škol dle jednotlivých krajů a jejich vývoj ve sledovaném období 2014–2020. Tabulka také obsahuje výpočet meziroční změny průměrné mzdy.

Tabulka 29 Průměrná mzda učitelů středních škol dle krajů v ČR a meziroční změna (v %) v letech 2014–2020 (v Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020 oproti 2014
Hlavní město Praha	28 616	30 960	33 188	36 844	40 478	45 728	47 438	65,8
Jihočeský kraj	27 120	27 945	29 531	31 496	35 207	40 449	45 055	66,1
Jihomoravský kraj	26 974	28 303	30 374	32 370	36 495	41 971	45 268	67,8
Karlovarský kraj	27 536	28 905	29 801	31 804	36 133	41 582	46 094	67,4
Kraj Vysočina	26 998	28 021	29 451	30 945	34 868	40 887	47 770	76,9
Královéhradecký kraj	26 893	27 925	29 585	31 651	35 072	40 536	45 431	68,9
Liberecký kraj	28 546	29 379	30 848	32 751	36 737	41 846	45 787	60,4
Moravskoslezský kraj	27 341	28 750	29 324	30 940	34 928	40 249	45 411	66,1
Olomoucký kraj	28 016	28 680	29 961	31 798	35 739	40 699	45 114	61,0
Pardubický kraj	27 274	28 191	30 483	31 233	36 025	40 182	44 194	62,0
Plzeňský kraj	28 225	28 827	29 919	32 301	36 053	41 257	46 299	64,0
Středočeský kraj	28 191	29 726	30 593	32 368	38 903	44 350	47 891	69,9
Ústecký kraj	27 857	28 888	29 866	32 018	35 850	41 034	45 681	64,0
Zlínský kraj	26 502	27 221	28 427	29 834	–	39 459	45 513	71,7

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2021)

V rámci sledovaného období z dat uvedených v tabulce 29 vyplývá, že nejvyšší průměrná mzda učitelů středních škol je v hlavním městě Praze, kde v průměru vycházela mzda jednoho učitele na 37 607 Kč. Na opačném konci se vyskytl Zlínský kraj, kde v průměru na jednoho učitele připadala mzda ve výši 32 826 Kč.

Průměrná mzda v regionálním školství se dále může lišit i podle stupně studia, na kterém učitel vyučuje. Následující tabulka 30 zobrazuje výši průměrné mzdy učitelů mateřských, základních a středních škol a jejich meziroční změnu ve sledovaném období 2014–2020.

Tabulka 30 Průměrná mzda učitelů mateřských, základních a středních školách v ČR v letech 2014–2020 (v Kč)

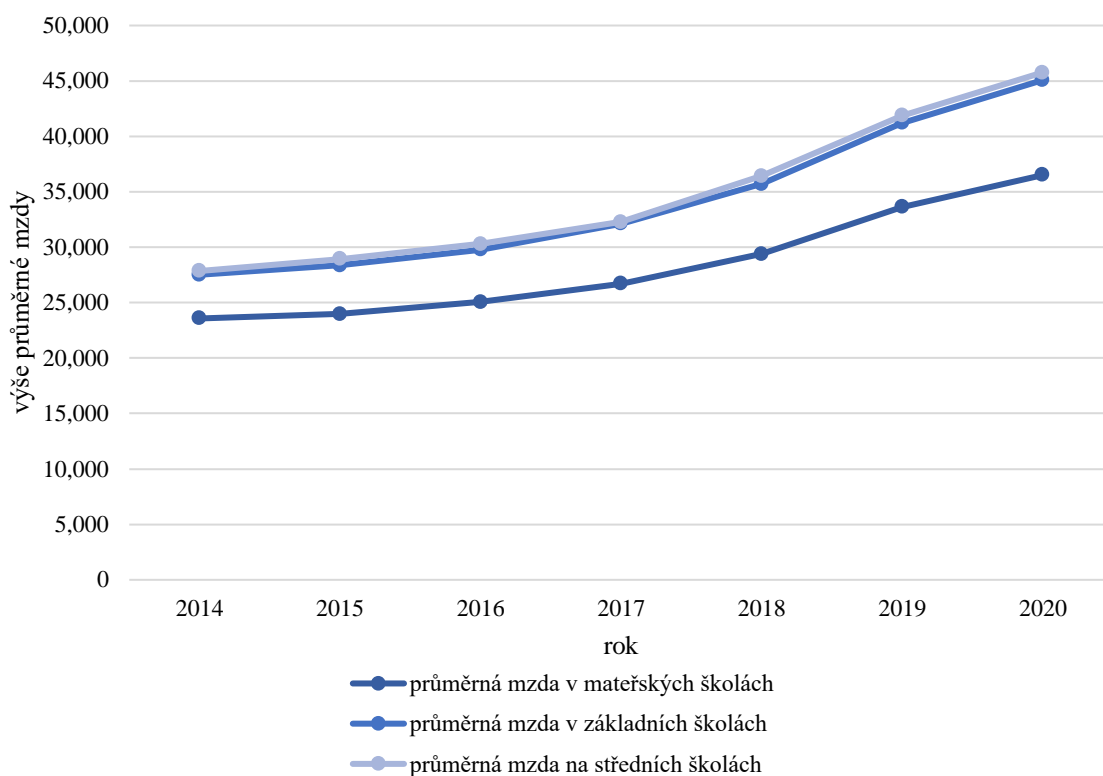
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prům. mzda v mateřských školách	23 573	23 981	25 057	26 720	29 383	33 623	36 502
Meziroční změna (v %)	x	1,7	4,5	6,6	10,0	14,4	8,6
Prům. mzda v základních školách	27 518	28 365	29 779	32 114	35 692	41 207	45 067
Meziroční změna (v %)	x	3,1	5,0	7,8	11,1	15,5	9,4
Prům. mzda na středních školách	27 853	28 952	30 277	32 283	36 434	41 867	45 760
Meziroční změna (v %)	x	3,9	4,6	6,6	12,9	14,9	9,3

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2021)

Na základě dat z tabulky 30 je patrné, že nejvyšší průměrná mzda jednoho učitele byla ve všech letech sledovaného období na středních školách. Naopak nejnižší průměrná mzda, téměř o 10 000 Kč, na jednoho učitele byla v mateřských školách. V období sedmi let sledovaného období došlo k zvýšení průměrné mzdy na jednoho učitele v rámci všech stupňů regionálního školství. V případě středoškolských učitelů je kladen mnohem větší důraz na dosažené vzdělání a podle toho se odvíjí i jejich finanční ohodnocení. Z tohoto důvodu u průměrné mzdy učitelů středních škol došlo k nejvyššímu navýšení, a to o 40 %, čili o 17 907 Kč. Za období sedmi let byla průměrná mzda učitelů základních škol navýšena o 17 549 Kč, tedy o 39 %. Nejvyšší meziroční růst průměrné mzdy byl zaznamenán u základních škol mezi lety 2018 a 2019, a to o 15,5 %, kdy došlo k navýšení o 5 515 Kč. Naopak nejnižší meziroční růst průměrné mzdy byl zaznamenán u mateřských škol mezi lety 2014 a 2015 o 1,7 %, což znamenalo navýšení o 408 Kč.

Následující spojnicový graf 14 zobrazuje vývoj výše průměrné mzdy v mateřských, základních a středních školách v časovém období 2014–2020.

Graf 14 Vývoj výše průměrné mzdy v mateřských, základních a středních školách v ČR v letech 2014–2020 (v Kč)



Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2021)

Jak je z grafu 14 patrné, křivky průměrné mzdy jednoho učitele základní a střední školy mají téměř shodný vývoj, ale úplně se nepřekrývají. Za celé sledované období průměrná mzda učitele střední školy převyšuje průměrnou mzdu učitele základní školy, a to v průměru o 1,5 %, neboli o 526 Kč. Křivka průměrné mzdy učitele mateřské školy má stejný tvar jako zbylé dvě křivky, ovšem výše této průměrné mzdy je nižší a pohybuje se v nižších částkách. V průměru za sledované období je výše průměrné mzdy v mateřských školách oproti průměrné mzdě v základních školách nižší o 17 %, tedy o 5 843 Kč. V průměru za sledované období je výše průměrné mzdy v mateřských školách oproti průměrné mzdě na středních školách nižší o 18 %. Vyjádřeno v penězích, je nižší o 6 369 Kč.

5 Zhodnocení výsledků

Počet středních škol ve sledovaném období (1999/00–2019/20) měl klesající tendenci, s výjimkou tří školních roků, kdy došlo k nepatrnému navýšení počtu středních škol. Nejvyšší počet středních škol byl zaznamenán v prvním školním roce 1999/00, konkrétně 2 090 středních škol. Počet středních škol si udržoval trend poklesu v průměru okolo 2 %. V posledním školním roce sledovaného období 2019/20 bylo zřízeno celkem 1 284 středních škol, což představovalo úbytek o 806 středních škol oproti školnímu roku 1999/00. V období dvaceti let došlo ke zrušení 38 % všech středních škol. Nejvýraznější pokles v rámci sledovaného období byl zaznamenán ve školním roce 2006/07, kdy došlo k poklesu o 522 středních škol oproti předchozímu roku. Tento rok byl pro vývoj počtu škol zlomový v důsledku změny zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), který upravuje způsob vykazování jednotlivých středních škol.

Střední školy se rozdělují dle zřizovatele na střední školy veřejné a neveřejné. Veřejné střední školy jsou zřizované MŠMT, kraji, obcemi nebo jiným veřejným resortem. Neveřejné střední školy jsou zřizované soukromým subjektem nebo církví. V rámci sledovaného období byl nejpočetnějším zřizovatelem středních škol kraj. Počet středních škol zřízených krajem tvořilo tak v průměru 70 % všech středních škol. Počty středních škol se také liší podle území, kde sídlí, tj. regionálně podle krajů. V posledním školním roce 2019/20 sledovaného období bylo nejvíce středních škol zřízeno v hlavním městě Praze, kde šlo o celkem 185 středních škol, nejméně pak v Karlovarském kraji, kde bylo zřízeno 32 středních škol.

Počet studentů na rozdíl od počtu středních škol měl od prvního sledovaného školního roku 1999/00 rostoucí tendenci. Na přelomu tisíciletí se vzdělávalo na středních školách celkem 512 530 studentů. Nejvyšší počet studentů na středních školách byl zaznamenán ve školním roce 2004/05, kdy dosáhl 579 505 studentů. Od tohoto roku docházelo již k nepřetržitému poklesu, který trval až do konce sledovaného období. V posledním školním roce 2019/20 se na středních školách vzdělávalo celkem 423 838 studentů. V časovém horizontu dvaceti let došlo k poklesu počtu studentů o 88 692 studentů, což znamenalo pokles o 17 % z původního počtu. V celém sledovaném období podíl chlapců na celkovém počtu studentů středních škol převyšuje podíl dívek, rozdíly jsou v řádu několika tisíců. V rámci této kapitoly byly zkoumány i počty nově přijatých studentů

a absolventů po pěti školních letech. Čísla v pětiletých obdobích vykazovaly klesající hodnoty s výjimkou posledního školního roku 2019/20. Za období 15 školních let došlo k poklesu počtu nově přijatých studentů o 51 817 studentů, tedy o 32 %. V posledních pěti školních letech ovšem došlo k nárůstu počtu nově přijatých studentů o 955 studentů, což představuje nárůst o bezmála 1 %. Počet absolventů měl také klesající tendenci a od počátku sledovaného období do školního roku 2014/15 se počet absolventů snížil o 50 211 pokles byl o bezmála 40 %. Po posledních pěti letech sledovaného období došlo k nárůstu počtu absolventů, a to o 731 absolventů, tedy o téměř 1 %.

Zaměstnanci středních škol se dělí na dvě hlavní skupiny: na pedagogické a nepedagogické pracovníky. Právě pedagogičtí pracovníci, jsou důležitým prvkem ve školství. Od nich se odvíjí kvalita vzdělání studentů na středních školách. Neméně důležití jsou ovšem i nepedagogičtí pracovníci školy. Jejich práce je velmi důležitá pro správu, provoz a fungování zázemí školy. V rámci dvaceti sledovaných let docházelo ke kolísání, jak počtu pedagogických, tak i nepedagogických pracovníků. Pedagogičtí pracovníci tvořili v průměru 77 % všech zaměstnanců středních škol. V prvních deseti letech docházelo k nárůstu, následně pak k poklesu počtu pedagogických pracovníků. U nepedagogických pracovníků pokles přetrvával až do konce sledovaného období. Oproti prvnímu sledovanému roku počet nepedagogických pracovníků poklesl o 15 %. To znamenalo snížení jejich stavu o 1 914 pracovníků. Ovšem počet pedagogických pracovníků v posledním školním roce vykazoval nárůst oproti prvnímu školnímu roku o 4,5 %. Jejich počet naopak o 1 775 pracovníků vzrostl.

Financování středních škol závisí z velké části na státním rozpočtu. Státní rozpočet pro daný rozpočtový rok představuje pouze finanční plán hospodaření státu na daný kalendářní rok, skutečný státní rozpočet je vždy známý až v průběhu následujícího roku. Porovnáním plnění schváleného rozpočtu bylo zjištěno, že ve všech letech sledovaného období skutečnost převyšovala schválený rozpočet. Došlo k vyšším příjmům do státního rozpočtu, než bylo odhadováno, a to až o 10 %. Co se týče výdajů státního rozpočtu, některé roky sledovaného období byly příznivější a skutečné výdaje byly v průměru o 2 % nižší, než bylo plánováno. Konkrétně se jedná o roky 2016, 2017 a 2020.

Výdaje na školství ze státního rozpočtu představují hlavní objem finančních prostředků, který zajišťuje chod školy. V rámci sledovaného období každoročně rostly a tvořily v průměru 14 % celkových výdajů státního rozpočtu. Za sedmileté sledované období došlo k nárůstu výdajů na školství o více jak 100 mld. Kč. V posledním roce

sledovaného období, kterým byl rok 2020, výdaje na školství dosáhly výše 262,3 mld. Kč. Finanční prostředky určené na školství se dále rozdělují a část z nich připadá právě středním školám. Tato část určená na střední školy tvořila v rámci sledovaného období v průměru 20 % celkových výdajů na školství.

Střední školy se rozdělují na tři typy: gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště. Výdaje na střední školy vykazovaly rostoucí trend stejně, jako výdaje na celé školství. V posledním roce sledovaného období byly výdaje ve výši 51 mld. Kč. Největší část z toho pak byla určena na střední odborné školy. V průměru se jednalo o 50 %. V rámci středních odborných škol se vyučují odborné studijní obory, které zahrnují finančně nákladné pomůcky ke studiu. Příkladem jsou licence softwarů nebo strojírenská zařízení využívání při praktickém výcviku. Výdaje na střední odborné školy ve sledovaném období vzrostly o více jak dvojnásobek, a v posledním roce činily 31,2 mld. Kč. I přesto, že v průběhu sledovaného období došlo k nárůstu výdajů u středních odborných učilišť, na konci sledovaného období vykazovaly pokles o 1,7 mld. Kč a činily tak 8,5 mld. Kč. Docházelo i k meziročnímu nárůstu výdajů u gymnázií v průměru o téměř 7 %. Celkové průměrné výdaje na jednoho studenta byly odlišné v závislosti na typu střední školy. V rámci sledovaného období měly tyto výdaje rostoucí charakter. Nejvyšší částky celkem ze všech poskytovaných finančních zdrojů v celém sledovaném období připadaly na jednoho studenta střední odborné školy. Jejich hodnota se v průběhu sedmi let více jak zdvojnásobila a v posledním roce sledovaného období 2020 činila 175 945 Kč na jednoho studenta. Výjimkou pak byly celkové průměrné výdaje na jednoho studenta středních odborných učilišť, kdy i přes rostoucí tendenci ve sledovaném období v posledním roce vykazuje hodnota výdajů pokles o více jak 3 %. Tyto výdaje činily 73 058 Kč.

Pro provoz střední školy je stěžejní nejen státní rozpočet, ale i finance přidělené od zřizovatele střední školy. Jedním z hlavních zřizovatelů středních škol je kraj. V České republice bylo ve sledovaném období 2014–2020 kraji zřízeno v průměru okolo 70 % všech středních škol. Výdaje na střední školy z krajských rozpočtů byly v posledním sledovaném roce ve výši 31,7 mld. Kč. Ačkoliv každým rokem docházelo k poklesu počtu středních škol, výdaje se každým rokem zvyšovaly v průměru o 10 %. Výdaje na jednotlivé typy středních škol vykazovaly ve sledovaném období rostoucí tendenci. Největší podíl na výdajích na střední školy měly střední odborné školy. V průměru dostaly 45 % z celkových výdajů poskytnutých z krajských rozpočtů na střední školy. Naopak nejmenší podíl na výdajích měla gymnázia, v průměru jen 25 %. Střední školy mají také možnost čerpat finanční

prostředky z ESIF. Sledované období 2014–2020 zahrnuje čerpání z operačního programu OP VVV. Tento program byl především zaměřen na podporu kvalitního vzdělávání. V rámci programového období bylo středními školami čerpáno celkem 2,7 mld. Kč. Nejvyšší částku ve výši 387,5 mil. Kč, získaly z dotace střední školy v Praze. Naopak nejméně finančních prostředků získaly střední školy v Karlovarském kraji, konkrétně 55,2 mil. Kč. Finanční prostředky byly středními školami využity na projekty spojené s modernizací a rozvojem středních škol. Konkrétním příkladem výzev určených pro střední školy v rámci OP VVV byly Šablony I a II. V rámci Šablon I podalo žádost o podporu celkem 1 043 středních škol, což představovalo 75,1 %. V Šablonách II se jednalo o něco menší počet. Středních škol, které podaly žádost o podporu v rámci této výzvy, bylo celkem 1 014, neboli 71,5 %.

Finanční prostředky pro střední školy jsou přerozdělovány na základě republikových normativů. Ty byly stanoveny ministerstvem dle věkových kategorií, přičemž kategorie 15–18 let odpovídala střednímu vzdělávání. V roce 2020 došlo k reformě financování regionálního školství, která změnila normativní systém financování škol a školských zařízení zřizovaných ministerstvem, krajem, obcí, nebo dobrovolným svazkem obcí na tzv. normativně nákladový systém financování. Od 1. ledna 2020 školy přešly na nový systém financování a jednotlivé normativní kategorie a příslušné částky se nově odvíjejí od počtu skutečně odučených hodin, nikoliv od počtu studentů, jak tomu bylo do roku 2019. Tyto hodnoty jsou určené pro jednotlivé střední školy individuálně a nelze je určit celoplošně. V rámci sledovaného období lze sledovat vývoj republikových normativů pro roky 2014–2019, samozřejmě kromě posledního roku 2020. Hodnoty NIV meziročně rostly, nebo zůstaly stejné, ale k poklesu nedocházelo. Za období 6 let došlo k celkové změně NIV o 28 148 Kč, což představuje nárůst o 32,5 %. Složka NIV v posledním roce vykazovala hodnotu 86 461 Kč na jednoho studenta. Složka MP v průběhu sledovaného období rostla a v posledním roce sledovaného období došlo k absolutní změně o 28 101 Kč, což znamenalo nárůst o 33 %.

Výdaje se dělí na investiční a neinvestiční. Stěžejní část výdajů středních škol zaujímají neinvestiční výdaje. Tyto výdaje jsou ve školství označovány jako běžné výdaje a jak samotný název napovídá, neslouží pro nákup investic, ale k pokrytí nákladů spojených s provozem školy. Největší podíl neinvestičních výdajů představují mzdové prostředky, platy pro zaměstnance. Z celkového poměru investičních a neinvestičních výdajů ve sledovaném období lze pozorovat, že neinvestiční výdaje zastoupeny v průměru 90 %. Jedním z hlavních neinvestičních výdajů jsou mzdy zaměstnanců, kteří zabezpečují chod

školského zařízení. Důležitým prvkem ve školství jsou pedagogičtí pracovníci a nepedagogičtí pracovníci škol. V rámci sledovaného období docházelo k největšímu každoročnímu nárůstu průměrné mzdy pedagogického pracovníka o 8,4 %. Průměrná mzda pedagogického pracovníka v roce 2020 činila 45 321 Kč. Hodnota mzdy převyšovala průměrnou mzdu nepedagogického pracovníka o 16 561 Kč a průměrnou mzdu v České republice o téměř 10 000 Kč. Výše průměrné mzdy učitelů středních škol se může také lišit i regionálně, to znamená v závislosti na umístění střední školy v jednotlivých krajích České republiky. Nejvyšší průměrná mzda učitelů středních škol je v hlavním městě Praze, kde v průměru vycházela mzda jednoho učitele na 37 607 Kč. Na opačném konci se pak ocitl Zlínský kraj, kde v průměru na jednoho učitele připadala mzda ve výši 32 826 Kč. Průměrná mzda v regionálním školství se dále může lišit i podle stupně studia, na kterém učitel vyučuje. Nejvyšší průměrná mzda jednoho učitele byla na středních školách ve všech letech sledovaného období. Naopak nejnižší průměrná mzda jednoho učitele byla v mateřských školách. Nižší o téměř 10 000 Kč, než průměrná mzda jednoho učitele středních škol. V období sedmi let sledovaného období došlo k zvýšení průměrné mzdy jednoho učitele v rámci všech stupňů regionálního školství. Na učitele středních škol je kladen mnohem vyšší důraz na dosažené vzdělání a od toho se odvíjí i jejich finanční ohodnocení. Z tohoto důvodu došlo u průměrné mzdy učitelů středních škol k nejvyššímu 40 % navýšení. Průměrná hrubá mzda učitele střední školy byla v roce 2020 ve výši 45 760 Kč. Zatímco výše průměrné hrubé mzdy učitele v mateřské škole byla 36 502 Kč, tj. nižší o téměř 10 000 Kč. Průměrná hrubá mzda učitele základní školy činila 45 067 Kč.

6 Závěr

Vyšší sekundární stupeň vzdělávání v České republice odpovídá středním školám. Ty mají za úkol poskytovat středoškolský stupeň vzdělávání, který navazuje na povinnou školní docházku. Střední školy se dělí na tři typy: gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Typ středoškolského studia se dělí do dvou hlavních kategorií, na programy všeobecného vzdělávání – jedná se o vzdělání v gymnaziálních oborech a lyceích, a na programy odborného vzdělávání – ty představují programy, které jsou zakončeny maturitní zkouškou nebo výučním listem. Tyto dvě kategorie mají společný cíl poskytnout studentům odpovídající kvalifikační schopnosti a základ pro další vzdělávání.

Finanční prostředky, které zajišťují chod středních škol plynou z několika zdrojů. Financování středních škol je proto vícezdrojové. Jedná se o finanční prostředky ze státního rozpočtu, z rozpočtů zřizovatelů daných škol a z jiných zdrojů, především z evropských strukturálních a investičních fondů. Jedním ze základních nástrojů přerozdělování financí školám jsou závazné normativy. Ty stanovuje ministerstvo a do roku 2019 platil systém přerozdělování finančních prostředků na základě nákladů na jednoho studenta ve škole. Vzhledem k tomu, že tento systém nebyl spravedlivý a nezohledňoval školy s malým počtem studentů, došlo od 1. ledna 2020 ke změně systému přerozdělování finančních prostředků. Předchozí systém financování pomocí republikových normativů vycházel z nákladů na jednoho studenta, nově se přešlo na financování podle skutečného počtu hodin výuky. Normativ na jednoho studenta byl nahrazen normativem na jednoho pedagogického pracovníka. V rámci sledovaného období v letech 2014–2020 bylo celkově ze státního rozpočtu přiděleno na segment školství 1,4 bil. Kč. V průměru za celé sledované období tvořily výdaje na školství 14 % celkových výdajů ze státního rozpočtu.

Finanční prostředky určené na školství se dále rozdělují a část z nich připadá právě středním školám, v rámci sledovaného období tvořily v průměru 20 % celkových výdajů na školství. Výdaje na střední školy vykazovaly rostoucí trend stejně, jako výdaje na školství. V posledním roce sledovaného období 2020 dosahovaly výdaje 51 mld. Kč. Tyto finanční prostředky byly rozděleny mezi celkový počet středních škol v tomto roce, který činil 1 284 středních škol. Největší část, v průměru 50 %, byla určena na střední odborné školy.

Poskytované finance slouží ke krytí jednotlivých výdajů středních škol. Ty se dělí na investiční a neinvestiční, přičemž 90 % tvoří neinvestiční výdaje. Do neinvestičních

výdajů patří především mzdové prostředky, které představují platy pro zaměstnance školy. Zaměstnanci školy se dělí na pedagogické a nepedagogické. Pedagogičtí pracovníci mají v průměru o 35 % vyšší mzdy než nepedagogičtí pracovníci. Hlavním důvod je, že práce pedagogických pracovníků, jakožto vysokoškolsky kvalifikovaného pracovníka, je nákladnější než práce nepedagogických pracovníků. Mzda učitelů v regionálním školství se liší i podle stupně studia, na kterém učitel vyučuje. Nejvyšší průměrná mzda jednoho učitele byla na středních školách. V posledním roce sledovaného období činila 45 760 Kč. Na učitele středních škol je kladen mnohem větší důraz na dosažené vzdělání a od toho se odvíjí i jejich finanční ohodnocení. Z tohoto důvodu došlo u průměrné mzdy učitelů středních škol v období sedmi let k nejvyššímu navýšení, a to o 40 %, tedy o 17 907 Kč.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

ADÁMKOVÁ, P. *Právní regulace financování školství, vědy a výzkumu*. Brno: Tribun EU, s.r.o., 2009. 346 s. ISBN 978-80-7399-677-2.

BERGEROVÁ, M. *Fundraising pro školy*. Praha: Spiralis, 2011. 135 s. ISBN 978-80-903015-8-0.

BRDEK, M. a VYCHOVÁ, H. *Evropská vzdělávací politika: Programy, principy a cíle*. Praha: Aspi Publishing, 2004. 167 s. ISBN 80-86395-96-0.

ČERNOHORSKÝ, J. a TEPLÝ, P. *Základy financí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

DVOŘÁKOVÁ, M. a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 246 s. ISBN 978-80-247-5039-2.

FRANCOVÁ, E. *Financování školství a školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 45 s. ISBN 80-244-0801-5.

FRYČ, J. a kol. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. 118 s. ISBN 978-80-87601-47-1.

HAMERNÍKOVÁ, B. a KUBÁTOVÁ, K. *Veřejné finance*. Praha: Eurolex, 2004. 355 s. ISBN 80-86432-88-2.

JUREČEK, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017. 368 s. ISBN 978-80-271-0251-8

KALOUS, J. a VESELÝ, A. *Vzdělávací politika České republiky v globálním kontextu*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum, 2006. 181 s. ISBN 80-246-1261-5.

KALOUS, J. *Teorie vzdělávací politiky*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 96 s. ISBN 80-211-0247-0.

KASPER, T. a KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.

KATZOVÁ, P. *Školský zákon : Komentář*. Praha: ASPI – Komentáře nakladatelství ASPI, 2009. 772 s. ISBN 978-80-7357-412-3.

KLEŇHOVÁ, M. a kol. *České školství v mezinárodním srovnání*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. 125 s. ISBN 978-80-211-0582-9.

MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. 208 s. 978-80-247-5561-8.

NAHODIL, F. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.

OCHRANA, F. a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, J. a kol. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru, 3. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: ASPI, a.s., 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.

PEKOVÁ, J. a kol. *Veřejný sektor - řízení a financování, 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 488 s. ISBN 978-80-7357-936-4.

PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 644 s. ISBN 978-80-7357-698-1.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika, 2. přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7178-631-4.

PUCHINGER, Z. *Financování školy: vybrané kapitoly pro regionální školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 72 s. ISBN 978-80-244-2591-7.

REKTOŘÍK, J. a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Praha: Ekopress s.r.o., 2007. 309 s. ISBN 978-80-86929-29-3.

ŠIKÝŘ, M. a kol. *Personalistika v řízení školy, 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 188 s. ISBN 978-80-7552-264-1.

Internetové zdroje

Český statistický úřad. *Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)*. [online] 2016. [cit. 2021-11-09]. Dostupné z WWW:

https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011

Český statistický úřad. *Mzdy učitelů v regionálním školství 2013–2020*. [online] 2021. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/mzdy-ucitelu-v-regionalnim-skolstvi-20132020>

Český statistický úřad. *Statistické ročenky krajů*. [online] 2022. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn

Český statistický úřad. *Veřejná databáze*. [online] 2022a. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#>

KLOČKOVÁ, L. a BARTOŠOVÁ, J. *MŠMT od roku 1948 do současnosti*. [online] 2022. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/165-let-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>

Kurzy.cz. *Průměrná mzda – vývoj průměrné mzdy*. [online] 2021. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z WWW:

<https://www.kurzy.cz/makroekonomika/mzdy/?imakroGraphFrom=1.1.2012>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Informace o postupu při založení nové školy*. [online] 2021a. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/informace-o-postupu-pri-zalozeni-nove-skoly>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodika výpočtu PHmax pro SV*. [online] 2019. [cit. 2022-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/file/50971/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Reforma financování regionálního školství*. [online] 2022b. [cit. 2022-02-03]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/reforma-financovani-regionalniho-skolstvi>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rozpočet kapitoly MŠMT na rok 2020*. [online] 2020. [cit. 2021-12-30]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/rozpocet-kapitoly-msmt-na-rok-2020>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2014* [online] 2015. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-6>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2015* [online] 2016. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-7>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2016* [online] 2017. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-9>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2017* [online] 2018. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-11>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2018* [online] 2020a. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-10>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2019* [online] 2020b. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-13>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – Vývojová ročenka* [online] 2021b. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-vyvojova-rocenka>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – Zaměstnanci a mzdové prostředky* [online] 2022c. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statistickerocenky-skolstvi-zamestnanci-a-mzdove-prostredky>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Základní údaje o školách v regionálním školství za období 1989/1990 až 2019/20*. [online] 2021c. [cit. 2021-11-18]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticke-udaje-o-regionalnim-skolstvi-v-casove-rade>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2014. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1412>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2015. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1512>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2016. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1612>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2017. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1712>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2018. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1812>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2019. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=1912>

Ministerstvo financí ČR. *Státní správa*. [online] 2020. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled?rad=m&obdobi=2012>

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání. [online] 2021d. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z WWW: <https://opvvv.msmt.cz/default.aspx>

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání. *Aktuální výzvy*. [online] 2022d. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z WWW: <https://opvvv.msmt.cz/aktualni-vyzvy>

Operační program Vzdělávání a konkurenceschopnost. [online] 2022e. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z WWW: <https://www.op-vk.cz/>

Operační program Jan Amos Komenský. [online] 2022f. [cit. 2022-01-20]. Dostupné z WWW: <https://opjak.cz/>

Odbor vzdělávací politiky – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Školská legislativa*. [online] 2021e. [cit. 2021-12-29]. Dostupné z WWW: <https://www.edu.cz/podpora-skol/skolska-legislativa/>

Odbor informatiky a statistiky – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele*. [online] 2022g. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z WWW: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

Pedagogická komora. *Tarifní tabulky pro pedagogické a nepedagogické pracovníky na rok 2021*. [online] 2020. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z WWW: <https://www.pedagogicka-komora.cz/2020/12/schvalena-tabulka-platovych-tarifu-pro.html>

Elektronické dokumenty

Český statistický úřad. *CZ-ISCED 2011*. [online] 2016b. [cit. 2021-11-04]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2020. [online] 2021f. [cit. 2022-02-15]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>

UNESCO. *International Standard Classification of Education: ISCED 2011*. Institute for Statistics. [online] 2012. [cit. 2021-11-04]. Dostupné z WWW: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> ISBN 978-92-9189-123-8.

Ústav pro informace ve vzdělávání. *Struktury systému vzdělávání a odborné přípravy v Evropě*. [online] 2009/10. [cit. 2021-11-17]. Dostupné z WWW: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>

Interní dokumenty

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Finanční prostředky poskytnuté středním školám dle krajů z Evropské unie*. [online] 2022h. [cit. 2022-03-15].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – Odbor administrace zjednodušených projektů. *Finanční prostředky poskytnuté středním školám v rámci zjednodušených projektů – Šablony I a II*. [online] 2022i. [cit. 2022-03-15].

Právní předpisy

Nařízení č. 123/2018 Sb., o stanovení maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu pro základní školu, střední školu a konzervatoř zřizovanou krajem, obcí nebo svazkem obcí

Nařízení vlády č. 69/1950 Sb. Vládní nařízení, kterým se vydává platový řád pro učitele

Nařízení vlády č. 300/2019 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 304/2014 Sb., o platových poměrech státních zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 13/2005 Sb. Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři

Vyhláška č. 353/1991 Sb. Vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o soukromých školách

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením

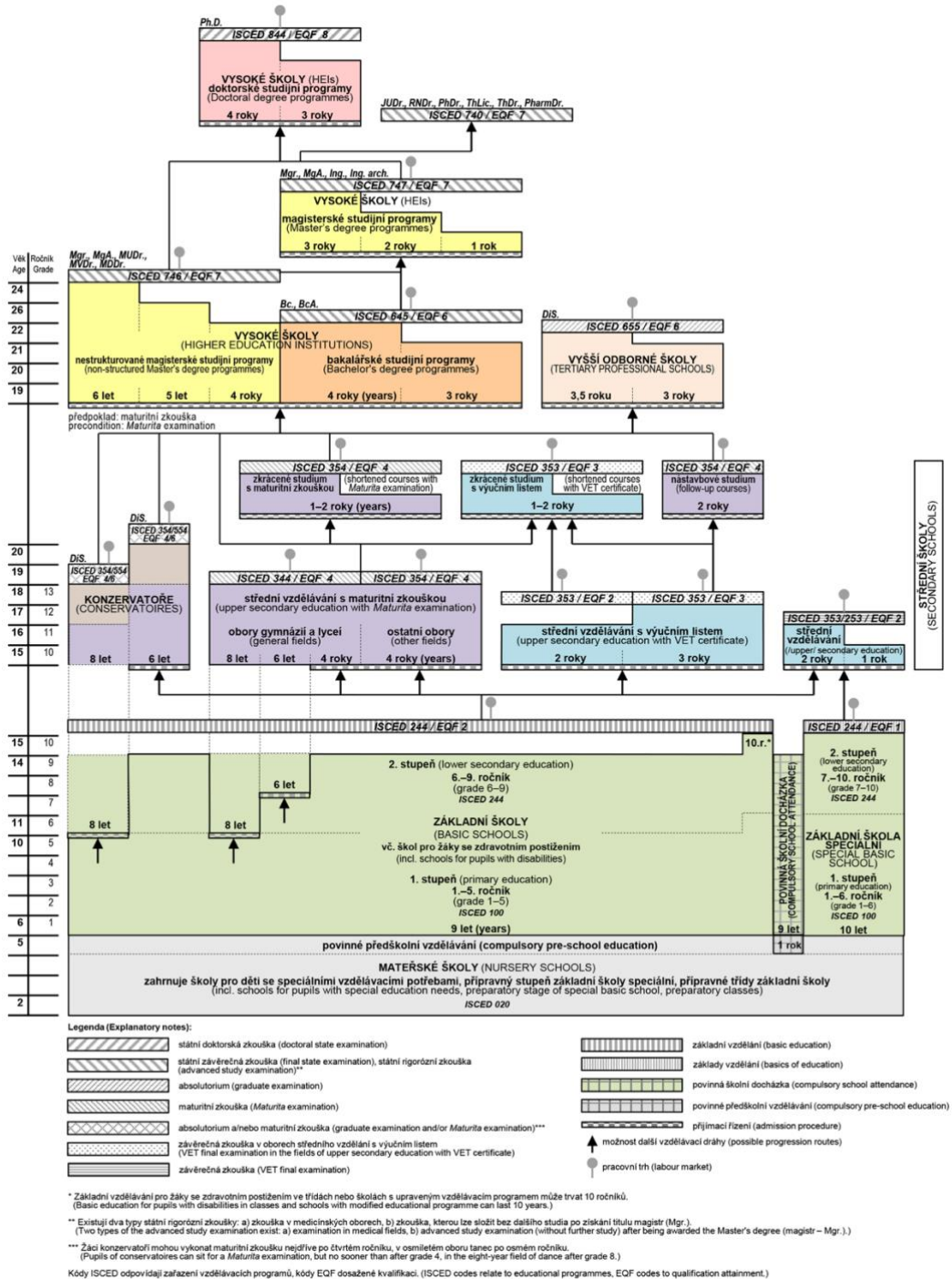
Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

8 Přílohy

Obrázek 1 Vzdělávací soustava v České republice



Zdroj: z internetové stránky <https://www.naerasmusplus.cz/cz/reformy-a-systemy-vzdelavani-eurydice/skolstvi-v-cr/>

Tabulka 31 Základní statistické údaje středních škol v ČR ve školních letech 1999/00–2019/20

	Počet škol	Počet středních škol dle typu zřízení			Počet studentů	Podle pohlaví		Průměrný počet studentů na 1 SŠ
		Státní	Soukromé	Církevní		Dívky	Chlapci	
1999/00	2 090	1 661	390	39	512 530	253 909	258 621	245
2000/01	2 054	1 640	375	39	558 528	279 087	279 441	272
2001/02	2 040	1 635	366	39	563 437	280 120	283 317	276
2002/03	2 039	1 634	366	39	569 830	282 465	287 365	279
2003/04	2 006	1 606	361	39	576 615	284 453	292 162	287
2004/05	1 966	1 563	363	40	579 505	287 383	292 122	295
2005/06	2 004	1 596	367	41	577 605	287 263	290 342	288
2006/07	1 482	1 122	324	36	576 585	287 185	289 400	389
2007/08	1 447	1 082	329	36	569 267	283 399	285 868	393
2008/09	1 438	1 069	333	36	564 326	281 527	282 799	392
2009/10	1 433	1 065	332	36	556 260	275 829	280 431	388
2010/11	1 423	1 062	325	36	532 918	262 889	270 029	375
2011/12	1 393	1 035	321	37	501 220	247 402	253 818	360
2012/13	1 347	997	313	37	470 754	232 209	238 545	349
2013/14	1 331	988	306	37	448 792	220 830	227 962	337
2014/15	1 310	972	299	39	435 542	214 988	220 554	332
2015/16	1 304	972	293	39	427 107	210 875	216 232	328
2016/17	1 307	973	294	40	424 849	209 632	215 217	325
2017/18	1 308	977	291	40	421 535	208 057	213 478	322
2018/19	1 290	962	286	42	420 814	208 308	212 506	326
2019/20	1 284	959	283	42	423 838	209 807	214 031	330

Zdroj: vlastní zpracování, MŠMT (2021c)